Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Najer Folksblat פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 66/1361 | Łódź, Piątek 16 marca 1928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאָדז, פרייטאג כד אדר תרפ"ח | Nr. 66/1361

Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471. | אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 24-71.

Spółka Akcyjna Towarzystwo Ubezpieczeń

„PRZYSZŁOŚĆ"

Warszawa, ul. Żórawia 42 (od 1 maja 1928 r. róg Królewskiej i Marszałkowskiej)

tel.: 150-64, 232-17, 150-57.

געגרינדעט מיט דער בעטייליגונג פון דער הויפּט-געזעלשאַפט „PHÖNIX" אין וויען און אויטאָמאַטישער רעאַסעקוראַציע: שווייצארישע רעאַסעקוראַציאָנס-געזעלשאַפט אין ציריך, מינכענער רעאַסעקוראַציאָנס-געזעלשאַפט אין מינכען, קעלנישע רעאַסעק.-געזעלשאַפט אין קעלן און פראַנקפורטער רעאַסעק.-געז. אין בערלין.

די פערזיכערונגס-אַפּטיילונגען זענען פאָלגענדע:

לעבענס-פערזיכערונגען (אויך פאָלקספערזיכ.), פייער-פערזיכערונגען, גנבה- און רויב-פערזיכערונגען און אויך טראַנספּאָרט-פערזיכערונגען.

אַפּטיילונגען און רעפּרעזענטאַנצען: לאָדז, פּעטריקאָווער 87, טעלעפאָנען 22-20, 63-52, לעמבערג, קראָקאַ, ביעלסק, ווילנא, קאַטאָוויץ, פּאָזען, ביאַליסטאָק און בענדין.

בעמערקונג: די פערזיכערטע, וועלכע ווילען א לענגערע צייט אין אויסלאַנד און ס'וואָלט זיי געווען בעקוועמער דעם אָפּצאָהל פאַר דער געזעלשאַפט „PRZYSZŁOŚĆ" איינצוצאָהלען אין אויסלאַנד, קענען אויך אין אויסלאַנד איינצאָהלען דעם פערזיכערונגס-אָפּצאָהל אויף דער רעכנונג פון דער פערזיכערונגס-געזעלשאַפט „PRZYSZŁOŚĆ" אין אַלע אָרטיגע אַנשטאַלטען פון דער פערזיכערונגס-געזעלשאַפט „PHÖNIX" איבערהויפּט אין וויען, בערלין, מינכען, אַמסטערדאַם, אַנטווערפּען, פּאַריז, רוים, בוקאַרעשט, פּראַג, בעלגראַד, בודאַפּעשט און ירושלים, ווי אויך אין דער שווייצארישער קרעדיט-אַנשטאַלט אין ציריך.

די לאָדזער אַפּטיילונג פון דער פערזיכערונגס-געזעלשאַפט „PRZYSZŁOŚĆ" מאַכט דערמיט בעקאַנט, אַז מיט'ן היינטיגען טאָג האָט זי געעפענט אַ שטאָט-פיליע אויף קילינסקי-גאַס 105, טעלעפאָן 12-50 און אַלס דירעקטאָר פון דער פיליע האָט זי נאָמינירט דעם ה' מרדכי חיים רומקאָווסקי.

Dyrekcja Oddziału Głównego
Sp. Akc. Tow. Ubezpieczeń
„PRZYSZŁOŚĆ"
w ŁODZI.

האַנדווערקער פעראיין אין דער פּוילישער רעפּובליק, זאַכאָדניא 66

שבת, דעם 17-טען מערץ ה. י. 8 אינאָווענט, קומט פאָר אין „וואַרשאָווער זאַל" (פּאָלודניאָווא 36) אַ

ליטעראַרישער מיניאַטור-אָוונט.

אין פּראָגראַם: רעציטאַציעס, דעקלאַמאַציעס, מאָנאָלאָגען, איינאַקטערס, אויסגעפיהרט דורך די בעסטע אַרטיסטישע קרעפטען פון לאָדז. צוו. אָנד. פּרל. רעשלבאַך, פלאַנקא, אווראַנסקא, אַלעקסאַנדער, און ה"ה ווידאַווסקי, רובין, גראַץ, שאַמפּאַניער ג. דייך און אַ גאַנצע רייהע אַנדערע אַטראַקציעס

בילעטען צום פּרייז פון 1 גילדען, צו בעקומען אין טאָג פון'ם אָוונט ביי דער קאַסע. בעמ.: די אויספּערקויפטע בילעטען, דאַרפען ביים אריינגאַנג אויסגעטוישט ווערען. אַלע וועלכע האָבען גענומען בילעטען צום פערשפּרייטען, דאַרפען זיין אָפּרעכענען ביים ה' מ. שאַמפּאַניער היינט, פון 7 אינאָווענט אין פעראיינס לאָקאַל.

אויפפאָדערונג.

דערמיט פאָדערן מיר אויף אַלע מיטגלידער ווי אויך די יורשים און אַלמנות, וואָס האָבען אַנ'אַנטייל צום „גאַשטשיני דוואָור" צו קומען דינסטאַג דעם 20-טען מערץ, 7 אַ זייגער אָוונד אין פעראיינס-לאָקאַל, פּאַדזשעטשנאַ 10

צו דער פערזאַמלונג

אויף וועלכער ס'וועט בעהאַנדעלט ווערען די אַקטועלע פראַגען ווי אַזוי צו רעגולירען דעם חוב, וואָס „פּאַן טאַנפּאַניאַ" האָט געריכטליך אויפגעפאָדערט.

די דירעקציע: (–) אהרן זאַזשעווסקי
(–) שמחה גראַנעק

בעמערקונג: די מיטגלידער, וועלכע וועלען נישט קומען צו דער פערזאַמלונג פערלירען געריכטליך זייער רעכט צום טייל פון „גאַשטשיני דוואָור". 794

אַ לערן-יונגעל

ווערט געזוכט צו עלעקטראָטעכנישע אַרבייט געגען באַלדיגע צאָהלונג צו מעלדען זיך ביי פרענקעל בזשעזשינער 52

אַ פראָנט-געוועלב

אין צענטרום שטאָט איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבן. צו ערפאָרן ביי אייזענבוים אנדזשעיאַ 38.

עס ווערט געברויכט

זאָפאָרט אַ וואָכען-מענש צו אַ מענער-שניידער בעשטעלט. צעגעלניאַנאַ 41 וו. 18.

אַ קאַסע שראַנק

ביליג צו פערקויפען וואָלבאָרסקאַ 4 ביים ווירט

וויכטיג פאַר געוועלבער

הורטאָווניקעס און פּראָווינץ-סוחרים!

מצה-רייבעכץ און מצות

פון די פּרימסטע מעהלען

געבאַקען אין לאָדז, ווי אויך געמאָהלען אונטער דער אויפזיכט פון היגען ראַבינאַט איז שוין צו בעקומען צו שפּאַט ביליגע פּרייזען ביי

קליינמאַן און העפּנער, פאַנסקאַ 58, טעל. 54-69.

די פערקויפס-שטעלען געפינען זיך: אין דער בעקעריי, פאַנסקאַ 58, ביי קליינמאַן, גרינער מאַרק 10, אין דער צוקערניע, ביי העפּנער, גרינער מאַרק 9, אין פראָנט-לאַדען, און ביי העפּנער, בענעדיקטאַ 20, אין דער צוקערניע.

יוד. פּראָפ. מאַגאַזין שניידער מייסטער פער. אַלעי 1 מאַי 2.

אַכטונג מיטגלידער!

מיר מאַכען אייך צום לעצטען מאָל אויפמערקזאַם, אַז איהר זאָלט ברענגען די און די קאַרטעס קאַרטעס פאַטענטען אויפ'ן יאָהר 1927 דער צענטראַלע אין סעקרעטאַריאַט פון פעראיין, כדי אַרויסצונעמען די צעכען שיינען.

פערזוימט נישט ווייל עס האַנדעלט זיך אין אייער עגזיסטענץ

מיר מעלדען אויך די מיטגלידער, אַז די מאַשין איז אויסגעפּלעט געוואָרען און איז אויסגעפאַלען אויפ'ן נומער 147. געוואונען האָט זי יאַקוב ראָזענבלום אַלעקסאַנדראָווסקי 11, מענער שניידער.

די פערוואַלטונג.

דער קונדס

הומאר — סאטירע

גלגולים.

זעה איך אָפט
ווי וויבער צערטלען,
ווייסע פודלען
מיט די הענד,
ווערט מיין ווטוען
שיער פער'שרפה'ט,
ווער פון קנאה
איך פערברענט.

שיק איך תּפילות
צו די הימלען,
בעט די געטער:
„הילט מיין וואונש!"
בעט זיי, אז
אין צוויטען גלגול
זאָל איך זיין
א פודעל-הונט.

א. ל. וואָלפזאָן.

גוזמאות.

— איך האָב געזעהען אַ שול, איז זי געווען אַזוי גרויס, אַז דער חזן האָט גע־דאַרפט צו קומען צום עמוד, האָט איהם גענומען אַ גאַנצע שעה.

— און איך האָב געזעהען אַ שול, וואו אַז מען האָט איינעם אויפגערופען, האָט ער געמוזט צופאָהרען אויף אַנ'אויטאָ צום שולחן.

— און איך האָב געזעהען א שוהל, וואו אַז מען האָט געבלאָזען שופר ראש השנה האָט מען געהערט ערשט חנוכּה.

מיר האט זיך גע'חלומ'ט...

מיר האָט זיך גע'חלומ'ט, אז איך בין א פּאָסאָל,
א פרישער, פרעהליכער, זאַטער,
מיין ווייבעל — איהר וועט זי איצט גאָרנישט דערקענען
א פּנים ווי צינטער, די אויגען — זיי ברענען,
כאָטש שפּיל מיט איהר יודיש טעאַטער...

איז בין איך א פּאָסאָל. ני, מילא, פערשטעהט איהר,
קיין פויגעל מילך פעהלט מיר אפילו...
ווער רעדט פון קאַרטאָפעל, פון באַרשט און פון ראָסעל
וואָס גוט פאַר א דיכטער, איז שלעכט פאַר א פּאָסאָל —
איך האָב שוין א הויז און א ווילע...

איך בין מיר א פּאָסאָל, אויס לידער און גראַמען
מיט פירשט ראַדזיוויל, לובאָמירסקי'ן צוזאַמען,
מיר זיצען אַזוי ווי קאָלעגען,
און מאַכען א שנעפּסעל און רויכען „האַוואַנאַ"
און זינגען א לידעל: „אוי דאַנע! אוי דאַנע!.."
רבּותי, איהר זאָלט גאָרנישט פרעגען...

א פּאָסאָל איז איינמאָל א זאַך שוין א גוטע
מען האָט דאָרט אין סיים א מינוט א ברוהטע
מען זעהט נישט פון ווייבעל די טראָמבע.
מען איז אומבעריהרליך... עס טשעפּעט דיך קיינער,
ביז וואַנען... מען קריגט אויך געבראָכען די ביינער,
אז סטרעפּט אזא חבר ווי דאָמבע...

גראַף קאַלי.

אַ סימן פון א פּאָליטיקער.

פרוי: — פאַר וואָס רעכנסטו, אַז אונזער קינד וועט זיין אַ גרויסער פּאָ־ליטיקער?

מאַן: — ווייל ער קען זאָגען אַ סך זאַכען, וואָס מיינען גאָר נישט...

אַ „משוגענער".

— לאָמיר שנעל אַנטלויפען, הינטער אונז געהט אַ משוגע'נער!

— ווי אַזוי ווייסטו דאָס?

— ער האָט מיר די לעצטע וואָך געבאָרגט אַ הונדערטער.

אויף דער שוועל.

סאַלאָ: איך וויל מאַכען מיין חתן עפּעס אַ גרויסע איבעראַשונג, וואָס ראַטסטו מיר צו טון?

לאָלעק: זאָג איהם אויס ווי אַלט דו ביזט...

*

ער: איך נעם די לבנה און שטערן פאַר עדות, אַז איך ליב דיך.

זי: וואָס טויג מיר אַזוי פיל עדות: פאַר מיר איז גענוג איין רב מיט אַ חופּה.

*

מאַן (צו אַ יונגעלע): אַזאַ קליין יונגעל ווי דו, רויכערסט שוין, איך וואָלט געוואָלט זיין דיין טאַטע!

יונגעל: איהר קענט עס זיין, די מאַמע איז אַנ'אַלמנה.

*

יונה: דו ווייסט נישט ווי צו לעבען. די קומסט נישט אויס מי[illegible]; פערדינסט דיר פעהלט אַ פרוי.

שלמה: גערעכט איך מוז האָבען אַ רייכע פרוי.

*

יונגע דאַמע (צו אַ פּערפאַסער): איי־ער ראָמאַן האָט אַ וואונדערבאַרע ענדע.

פּערפאַסער: ווי געפעלט אייך מיינע ערשטע קאַפּיטלען?

יונגע ראַמען: אַזוי ווייט האַלט איך נאָך נישט.

ווי אַזוי מאַכט מען ביטערען בראָנפען.

אַמאָל האָט ברוידעס געפרעגט זיי־נעם אַ בעקאַנטען, אויב ער ווייסט נישט ווי אַזוי מען מאַכט ביטערען שנאַפּס.

— גאַנץ איינפאַך, — האָט יענער געענטפערט, — מען נעהמט ביטערע קרייטעכצער און מ'ליגט אין בראָנפען אַריין, נאָך עטליכע טעג וועט דער בראַנפען זיין ביטער.

— חכם איינער, — האָט ברוידעס צוריק געענטפערט, — איך האָב דאָך טאַקע געמיינט צו פרעגען, ווי אַזוי קאָן מען דאָס לאָזען שטיין דעם בראָנפען עטליכע טעג און איהם נישט אויס־טרינקען?

זייט פאָרזיכטיג!

מיידעל

היט זיך פאַר א בחור

וואָס הויבט אָן זיפצען, ווי נאָר ער דערזעהט די לבנה.

וואָס דערצעהלט, אז אלע מיידלעך לויפען איהם נאָך.

וואָס קומט צו אייך אין הויז פונקט ווען מען געהט עסען.

וואָס וויל נאָר רעדען וועגען ליבע.

וואָס זאָגט, אז נדן איז נישט ביי איהם דער עיקר.

בחור

היט זיך פאַר א מיידעל,

וואָס לאָזט אייך נישט אויסגעבען אויף איהר קיין זלאָטע.

וואָס האַלט אייך אין איין דערצעה־לען, אז צוויי לעבען ביליגער ווי איינער.

אז פערהייראַטע לייט לעבען בעטער און לענגער ווי נישט-פערהייראַטע.

וואָס גיט אכטונג, אז איהר זאָלט זיך נישט פערקיהלען.

וואָס וויל אייך בעקענען מיט איהר מאַמאַן.

נישט פון הונגער.

מען האָט דערצעהלט אַ דאָזאָר, אַז אַ יוד איז געשטאָרבען פון הונגער.

— דאָס קען נישט זיין, — זאָגט דער דאָזאָר — ער האָט דאָך געקענט קומען צו מיר, וואָלט מען איהם געגעבען עסען.

— איהר פערשטעהט, ליבער דאָזאָר דער מענש איז אַמאָל געווען רייך, אַ בעל - הבית, אַ יוד אַ נגיד און לעצ־טענס איז ער פעראָרעמט געוואָרען, האָט איהם נישט געפּאַסט ביי אימיצען צו בעטען.

— אויב אַזוי, — ענטפערט דער דאָ־זאָר — איז ער דאָך נישט געשטאָרבען פון הונגער, נאָר פון שטאָלץ...

צום דעפּוטאַט און סענאַטאָר

(אונזערע כלל-ישראל-פערלאַנגען)

מיר לאָרוער האָבען געשוויצט, שווער געאַרבייט, געסאַפּעט, געזוירעלט, גע־שקר'נט, געהאַקט אַ טשייניק, איבער־געשניטען עלעקטריע - דראָהטען, גע־שפּאָלטען חסידים, „געמאָרדעוועט" מענ־שען, גע'מסרט יודען, ביז... מיר האָבען אונזער אידעע רעאַליזירט:

לאָדז, אונזער טייערע יודישע שטאָט האָט: אי אַ דעפּוטאַט און אי אַ סענאַ־טאָר.

וואָס פערלאַנגען מיר פון זיי?

מיר פערלאַנגען, זיי זאָלען אויסנו־צען זייער בחנם'דיגען באַהן-בילעטען, נישט נאָר אין ערשטען פון יעדען חודש. צו דעם צוועק, זאָלען, אונזערע אויס־געוועהלטע, אַריינטראָגען אַ פאָרשלאַג, די סיים - קאַסע זאָל אויסצאָהלען „רניוב קעס" און נישט חודש'לעך. די דעפּוטאַ־טען און סענאַטאָרען וועלען אַזוי־אַרום מוזען קומען יעדען טאָג אין סיים אַריין, זיערע חייבער וועלען שוין זאָרגען דער פאַר..."

ווייטער פערלאַנגען מיר קאַטעגאָריש, אַז סענאַטאָר פּורזינער זאָל זיך נישט אַנשליסען אין דער רייטשער פראַקציע, הגם זיין „מוטער - שפּראַך" איז „דייט־טשיש".

פון רעפּ. ראָזענבלאַט פערלאַנגען מיר, ער זאָל אונז נישט מזכּה זיין מעהר מיט קיין נייעי „שטערענס", למשל, די פּראָ־פעקציע פון רוס'ן אַלס פּרעזעס פון יודישער קהלה, ווייל ער ווייסט דאָך, וואָס פון דעם איז אַרויסגעקומען....

ווייטער פערלאַנגען מיר, זיי זאָלען זיך שטרענג האַלטען אָן דעם, וואָס זיי האָבען צוגעזאָגט: אַרבייטען פאַרן כלל ישראל און נישט פאַר בעזונדערע טיי־לען.

זאָלען זיי נישט רעדען וועגען לאָקאַ־פּאַרען, ווייל העמאָלס וועט זיין זעהר שלעכט מיט אונז, וועלען זיי בעזונדער רעדען וועגען הויז-בעזיצער, וועט ווידער זיין נאָך ערגער.

זאָלען זיי נישט רעדען, ספּעציעל וועגען יודישע אַרבּייטער, ווייל ס'וועט זיין זעהר שלעכט מיט אונז; זאָלען זיי נישט רעדען וועגען אַרבייטסגעבער, ווייל ס'וועט זיין נאָך ערגער.

זאָלען זיי נישט רעדען וועגען העבּ־ראעישען שול-וועזען, ווייל ס'וועט זיין זעהר שלעכט מיט אונז; זאָלען זיי נישט רעדען וועגען יודישיסטישען שול-וועזען, ווייל ס'וועט זיין נאָך ערגער מיט אונז.

זאָלען זיי נישט רעדען וועגען די יו־דישע רעליגיעזע בעדערפנישען, ווייל עס וועט זיין זעהר שלעכט מיט אונז, זאָלען זיי נישט רעדען וועגען וועלטליכקייט, ווייל ס'וועט זיין נאָך ערגער.

וואָס נאָך מיר פערלאַנגען?

זאָלען זיי נאָר ערפילען די אויסגע־רעכענטע פערלאַנגען, וועלען מיר שפּע־טער קומען מיט אַנדערע.

שפּאַס פון פאַמיליען-ווינקעל

אַ זיפ'ן.

פערהייראַטער מאַן (נאָך א קריגעריי מיט'ן ווייב): מוזיק אָהן אינסטרומענטען האָט מען שוין אויסגעפונען, אך, ווען עס וואָלט בעקו־מען איינער און נאָך אויסגעפונען א הייראַט אָהן א ווייב!

יונג און אלט.

פרוי: — מיינע נייע קליידער מאַכען מיך יונגער.

מאַן: — יאָ, אָבער מיך מאַכען זיי עלטער.

ער איז געטריי...

ווייב: זאָג מיר, מיין מאַן, בּיזטו מיר געטריי?

מאַן: וואָס רעדסטו, ווייב מיינס, איך בין דיר געטריי בּיז'ן קבר!

ווייב: צו מיינע שונאים'ס קעפּ, צו וואָס דאַרפסטו דערמאָנען דעם קבר?

מאַן: נאַרעלע, איך מיין נישט מיינעם...

א ביסעל האט ער רעכט.

ער: טאָלסטאָי האָט שוין געזאָגט: אַלעס שלעכטס קומען פון די פרויען.

זי: ער האָט אַביסעל רעכט, די מענער קומען פון די פרויען.

„שלמה המלך".

— איז אייער מאַן שלמה המלך אין דער היים?

— וואָס עפּעס איז מיין מאַן שלמה המלך?

— ווייל ווען איך זעה איהם, האָט ער צו טון מיט ווייבער.

אַ גט איז ווערט מעהר.

פרוי (צו איהר מאַן): — משה, פאַרוואָס קאָסט חתונה-מאַכען אַזוי ביליג און א גט אַזוי טייער?

מאַן: — דערפאַר וואָס ס'איז ווערט מעהר...

די נצחונות פון די דורכגעפאַלענע.

טריאומפּרייכע בעריכט-מיטינגען.

בונדישער מיטינג.

חברים! מיר האָבען אונזערע רעפּוּ־טאַטען. מיר האָבען זיי אויסגעקעמפט. אמת, מיר האָבען זיי געוואָלט זעהען אויף וויעיסקאַ גאַס, אָבער מיר האָבען זיך איבערגעקלעהרט, אַז אין אַזעלכע בורזשואַזע הייזער — געהען מיר נישט.

אונזערע רעפּוּטאַטען וועלען דעריבער רעדען אויף נאַוואָליפּיע 7 אין וואַרשאַ פּאָלוּדניאָוואַ 20 און ווסכאָדניאַ 70. זיי־ער מעכטיגען שטים און פאַטס-פּאַטאַס, וועלען געהערט ווערען פון דאָרט צווי־שען אַלע כאַלופּניקעס, האַנדווערקער, קליינהענדלער, גרויסהענדלער און קליין פּאַבריקאַנטען.

ניין, חברים! מיר האַלטען נאָך נישט אַזוי ווייט, אָבער מיר וועלען קומען דער צו. מיר האָבען צוגענומען אַ שותּף מיט אַ גרויס קאַפּיטאַל — די פּ. פּ. ס.

נעהמט צוזאַמען אונזערע שטימען מיט אונזערע שותּפים און איהר וועט זיך איבערצייגען, אַז מיר האָבען בעקומען אין לאַנד איבער 1 און אַ האַלב מיליאָן שטימען.

דאָס איז אונזער כּוח, דאָס איז אונ־זער נצחון!

פּועלי - ציוניסטישער מיטינג.

חברים! די געשיכטע וועט ערשט אָפּ־שאַצען אונזער גרויסען נצחון. ביי די לעצטע סיים - וואַהלען.

אונזער טייערער חבר זרבבל האָט נישט אַזוי פיל האָר אין דער באָרד, וויפיל שטימען מיר האָבען בעקומען.

שטימען פון עהרליכע כאָרע-פּאָשני־קעס און פון זדראָווע-פּאַשניקעס און פון אַלע, וואָס פּאַשען. אונזער בע־זין, האָט זיך פערגרעסערט מיט פינף הונדערט פּראָצענט אונזער „לאָדזשער אַרבייטער" שרייבט וועגען דעם קלאָר, אין טוגניאַוודעוקע האָבען מיר בעקו־מען צו די וואַהלען פון סיים אין 1922— צוויי שטימען. איצט האָבען מיר דאָרט בעקומען צעהן שטימען, אַלזאָ רונדע 500 פּראָצענט.

חברים, פון נצחון צום נצחון אין קאַמף.

„33-גער"-מיטינג.

רבּותי, די עבודה זרה האָט ווידער מנצח - געווען. אַמאָל האָבען זיך יודען נעדינט דעם עגל - הזהב און איצט דעם עגל - גרינבוים, דאָס זהב האָבען מיר שוין אויסגעקעמפט. ביי אונזער נצחון איז אונז בייגעשטאַנען די גרויסע מצוה פון רבּי ר' נח, וועלכער איז שבת פאַר די וואַהלען צוגעפאָהרען מיט אַ צינאַר אין מויל זיך טובל זיין אין דער אָרטאָ־דאָקסישע מקוה. אין דעם זכות איז אין סיים אַהין הרב וואַצעק, ער וועט אָפּ־היטען דאָס יודישקייט געגען די אַפּי־קורסות פון גרינבוים'ען און הרב רו־בינשטיין.

אונזער נצחון איז גרויס, הלואי ווייד טער.

צוליב'ן ציהען פון דער 5-טער קלאַס וואָרנען מיר אַלע אונזערע חברים נישט צו קויפען צעטלען מיט נומערן 4, 5 אָדער 33, ווייל דאָס גרעסטע געווינס איז געפאַלען נאָר אויף נומער 18.

אינוועסטיציע-הלוואה פאַר לאָדז.

קאָנפערענץ מיט אַמעריקאַנער פינאַנסיסטען.

(מ) מיטוואָך איז אין מאַגיסטראַט פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ מיט די פערטרעטער פון אַן׳אַמעריקאַנער באַנק-קאָנסאָרציום וועגען אַן׳אינוועסטיציע-הלוואה פאַר לאָדז. מצד׳ן מאַגיסטראַט-פּרעזידיום האָבען אין דער קאָנפערענץ אַנטייל גענומען די וויצע-פּרעזידענטען ראַפּאַלסקי און וועלינסקי. די רעלעגאַטען פונ׳ם באַנק-קאָנסאָרציום האָבען זיך בעקענט מיט׳ן צושטאַנד פון די קאַנאַליזאַציע-אַרבייטען, מיט די שטעטישע בעדערפענישען און פינאַנציעלע מעגליכקייטען צו רעקען די הלוואות. די פּרעזידיום-מיטגלידער פון מאַגיסטראַט האָבען אָנגעוויזען אַז די בעפעלקערונג אין לאָדז האַלט אין איין שטייגען און אַז די שטעטישע איינקונפטען פערגרעסערען זיך נאָכאַנאַנד.

צוליב דעם נוטען אויסגאַנג פון דער וואַרשאָווער הלוואה האַלטען די אַמעריקאַנער רעלעגאַטען, אַז ס׳וועט לייכט זיין צו רעאַליזירען די לאָדזער אינוועסטיציע-הלוואה, וועלכע זאָל פערווענדעט ווערען אין דער ערשטער רייהע אויף קאַנאַליזאַציע. די רעלעגאַטען האָבען אויך אויסגעדריקט די זיכערקייט, אַז די לאָדזער הלוואה וועט גענומען ווערען אויף נינסטיגערע בעדינגונגען ווי די וואַרשאָווער.

די אַמעריקאַנער אָפערטע וועט ערשט גענוי בעטראַכט ווערען דורכ׳ן מאַגיסטראַט.

אויפקלערונגען וועגען בעלוינונג פאַר די מיטגלידער פון די אַבוואַד.-קאָמיסיעס

(מ) דער וואַהל-רעפעראַט ביים מאַגיסטראַט בעקומט ביטעס פון די מיטגלידער פון די אַבוואָראָווע קאָמיסיעס, וועלכע זענען בעשטימט געוואָרען דורכ׳ן שטאָט-ראַט, וועגען האָנאָראַר פאַר זייער אַרבייט. דער וואַהל-רעפעראַט קלערט דעריבער אויף, אַז אויפ׳ן גרונד פון געזעץ וועגען די וואַהלען צו סיים, קענען די מיטגלידער פון די וואַהל-קאָמיסיעס בעקומען האָנאָראַר, אויב זיי האָבען צוליב זייער אַרבייט ביי די וואַהלען געהאַט אַ פערלוסט אין זייער פערדינסט. זיי דערהאַלטען פאַר דערווירקליכער אַרבייט ריעטען און אויב זיי וואוינען אויסער זייער אַמטירונגס-אָרט אויך די רייזע-הוצאות. די הויך פון די ריעטעס און רייזע-הוצאות בעשטימט דאָס אינערען-מיניסטעריום אין אַ פערשטענדיגונג מיט׳ן פינאַנץ - מיניסטעריום. די ריעטען און רייזע - קאָסטען פאַר די מיטגלידער, וואָס זענען בעשטימט געוואָרען דורכ׳ן שטאָט-ראַט טראָגט דער מאַגיסטראַט.

דעריבער דאַרפען די מיטגלידער פון די אַבוואָראָווע וואַהל-קאָמיסיעס, וואָס וועלען בעקומען אַ פערגיטיגונג פאַר זייער אַרבייט צוזאַמען מיט דער ביטע ביילעגען: אַ בעשייניגונג פון פאָרזיצער פון דער אַבוואָראָווע קאָמיסיע, וויפיל צייט דער מיטגליד האָט געאַרבייט (אָנווייזען די טעג און שעה׳ן; אַ בעשייניגונג פון אַ אַמט, אינסטיטוציע, אָדער פונ׳ם אונטערנעהמער, אַז דער בעטרעפענדער געהאַט אַ פערלוסט אין זיין פערדינסט (אָנווייזען די הויך פון פערלוסט).

נאָר אַזעלכע ביטעס וועלען בעטראַכט ווערען דורכ׳ן מאַגיסטראַט. צוליב דעם, וואָס דער וואַהל-רעפעראַט ווערט ליקווידירט וועלען די ביטעס אָנגענומען ווערען נאָר ביז שבת ד. 17 ה. ח. (פּרייטעס-פּלאַץ 14 4 שטאָק, צימער 56).

אַרבייטער פּראָטעסטירן

געגען רעווידירען אין די פאַבריקען.

(ב) אויף דער פערזאַמלונג פון די פאַבריקס-דעלעגאַטען פון פעראיין „פּראַצאַ“ איז בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע וועגען דעם בעלייריגענדען מנהג צו רעווידירען די אַרבייטער ביים אַרויסגעהען פון דער פאַבריק, די אַרבייטער ווילען צווישען זיך אַליין נישט דולדען קיין גנבים און גיבען זיי שטענדיג אַרויס.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען אונטערצונעהמען אַ פּראָטעסט-אַקציע געגען דעם סיסטעם צו רעווידירען די אַרבייטער.

עס איז אויף דער פערזאַמלונג אויך בעשלאָסען געוואָרען אַדורכצופיהרען אַלגעמיינע פערזאַמלונגען פון די אַרבייטער אין די פאַבריקען, וואו עס דאַרף בעשלאָסען ווערען די פראַגע וועגען אַ הוספה-אַקציע.

גאַסען-האַנדעל פון קױהלען און האָלץ

פון היינט אָן פערבאָטען.

(—) מיט אַ צייט צוריק האָט דער קליינהענדלער-פעראיין (פּיעטרקאָווער 6) דערהאַלטען פון רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט אַ מיטטיילונג, אַז אויפ׳ן סמך פון אַ מיניסטעריאַלער פעראָרדנונג וועט דער רעטאַיל קױהלען-און האָלץ-האַנדעל אויף די גאַסען ערלויבט זיין נאָר ביז׳ן 15 מערץ אויף די זייטיגע גאַסען פון שטאָט. נאָך דעם טערמין וועט דאָס אַרומפאָהרען איבער די הויפען מיט קױהלען און האָלץ גענצליך פערבאָטען ווערען.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, האָט זיך געכטען אַ רעלעגאַציע פון קליינהענדלער פעראיין אין די פערזאָנען פון ה׳ גאָלדבערג און שימשא זיך געווענדעט צום רעגירונגס-קאָמיסאַר מיט דער ביטע, אַז ער זאָל די פעראָרדנונג בעקאַנט מאַכען דן פעראינטערעסירטע און אַרויסגעבען די געהעריגע פעראָרדנונגען. דער רעגירונגס-קאָמיסאַר האָט די ביטע ערפילט, אַזוי אַרום איז פון היינט אָן דער גאַסען-פערקויף פון קױהלען און האָלץ גענצליך פערבאָטען.

שבועה

צוליב אַ חוב סכסוך.

(—) אין פרידענס-געריכט איז נעכטען פאָרגעקומען פאָלגענדער פּראָצעס:

דער יעזשעוזער בהמות-סוחר ה׳ קויפמאַן פלעגט ברענגען בהמות פאַר די לאָדזער קצבים, די ברידער קנאָפּ. לעצטענס האָט צווישען קויפמאַנען און די קנאָפּס אויסגעבראָכען אַ סכסוך צוליב דעם, וואָס קויפמאַן האָט געמאָנט 400 זלאָטעס און די קנאָפּס האָבען בעהויפּט אַז זיי האָבען איהם דאָס געלד שוין אָפּגעגעבען.

די פראַגע איז בעהאַנדעלט געוואָרען אין פרידענס-געריכט.

דער ריכטער האָט בעשלאָסען, אַז דעם 26-טען מערץ וועט דער יעזשעוזער סוחר קויפמאַן אָפּגעבען אַ שבועה אין דער אַלטשטעטישער שול מכח דעם חוב.

פּערזענליכעס

ווי מיר ווערען געמאָלדען, האָט ה׳ מרדכי חיים רומקאָווסקי בעקומען די נאָמינאַציע אַלס דירעקטאָר פון דער נייער וועלבסטשטענדיגער אָפּטיילונג אין לאָדז, וועלכע ס׳האָט געעפענט די בעקאַנטע פערזיכערונגס-געזעלשאַפט „פּשיש לאַשטש“.

פרוי טויבע הערשקאָוויטש,

אַנ׳ערך 50 יאָהר אַלט, פון לאָדזער אומגעגענד. מיט 30 יאָהר צוריק געוואוינט אין וואַרשא, אָדער איהרע קרובים, וואָס געפינען זיך אין לאָדז ווערען געבעטען אין אַ וויכטיגער פאַמיליען-אַנגעלעגענהייט מיטצוטיילען דעם אַדרעס פון דער פרוי הערשקאָוויטש דעם וואַרשאָווער ראַבינאַט, וואַרשא, גזשיבאָווסקאַ 26.

אורטייל

אין פּראָצעס פון באַנקאָוואַגאַס.

(—) אין פּראָצעס געגען וויעלאָגאַרסקי, פּטאַק און נאַידאַ, וועלכע זענען געווען בעשולדיגט אין ערמאָרדען דעם יונגען סטאַניסלאַוו מייטאַס און אין שווער פערוואונדען דעם הויז-ווירט פון באַנקאָווע 18 וויצענטי מייטאַס און די יוזעפאַ ברייטשאַקאָוואַ האָט דאָס געריכט פערמשפּט פּטאַקען אויף 5 יאָהר תפיסה, וויעלאָגאַרסקין אויף 3 יאָהר און נייראַן פריינעשפּראָכען.

יובילי-אָוונט

פון יואל מאַסטבוים.

דער אינטערעס צו יואל מאַסטבוימס יובילעאום-אָוונד, וואָס קומט פאַר מיטוואָך, ד. 21-טען אין פילהאַרמאָניע, ווערט וואָס אַמאָל שטאַרקער, דאָס ערשטע מאָל וועט לאָדז האָבען די מעגליכקייט צו זעהן אַזאַ פערשידענאַרטיגען רייכען און אינטערעסאַנטען אָוונד. דער יובילאַר וועט רעדען איבער׳ן משוגעת פון די מאָדערנע טענץ און רעציטירען פון זיינע ערָאָטישע געזאַנגען, מיט וועלכע מאַסטבוים האָט איבעראַשט אויף די יובילייפייערונגען אין וואַרשא און ווילנא.

עס טרעטען אַרויס י. מ. ניימאַן, זרבבל, אָפּענשלאַק, וואַגמאַן, אהרן צייטלין (וואַרשא.(רעד. אונגער, יצחק קאַצענעלסאָן, און רעד. פוקס (לאָדז) דער „אררט“ מיט פּר. שיינע מרים אין אַ טאַנץ, וואָס וועט אילוסטרירען מאַסטבוים׳ס פּרויען-טיפּען. דער אַנסאַמבל וועט אויספיהרען דעם טאַנץ „חלוצים“ „ראָס רויטע לעבען“.

דער כאָר פון חזמיר וועט געבען אָריגינעלע געזאַנגען. בילעטען שוין צו בעקומען.

„אררט“

5-טער פּראָגראַם.

דער 5-טער פּראָגראַם פון „אררט“ איז דער בעסטער פון די אַלע ביז-איצטיגע. דעריבער האָט ער דעם ערפאָלג, וועלכען ער האָט זיך פערדינט, אַזעלכע הערליכע נומערען ווי „דאָס זייגערל“ „מלוה-מלכה“ כינעזישער, פעבער, נאָך דער חופּה און אַנדערע האָט „אררט“ ביז איצט נאָך נישט געוויזען, יעדער נומער ווערט שטורמיש אַפּלאָדירט און די אַנטייל-נעהמער ווערען בעדאַנקט. דער 5-טער פּראָגראַם וועט זיך לאַנג האַלטען אויפ׳ן אַפיש פון „אררט“.

„אררט“
אַרטיסטישער רעוויו און קאַמער-טעאַטער
אונטער דער לייטונג פון
מ. בראָדערזאָן.

ווייסער זאַל פון „מאַנטייפעל“
זאַכאָדניאַ 43.

היינט און טעגליך

היינט, פרייטאג-2 פאָרשטעלונגען: אָנהויב 8 און 10 אין אָוונט
מאָרגן, שבת-3 פאָרשטעל.: 4 נאָכמ. (פּאָפּול. פרייזן), 8 און 10 אָוונט

ווידערהאָלונג פון 5. פּראָגראַם א.ג.

„מלוה מלכה“

1. פּראָלאָג
2. מלוה מלכה
3. זייגערל
4. שפּאַנישער סקעטש
5. מאַמעניו מיין
6. כינעזישער פעבער
7. בלינדע
8. קיישלען
9. מיין 1. דעפּאָזיטען
10. קאָנטאָניסטען
11. נאָך דער חופּה
12. גאָשציני דוואָרעץ

הנחה-בילעטען גילטיג מאָנטאָג, דינסטאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג.
פריי-קאַרטען — נור אויפ׳ן ערשטען סעאַנס.

מעבעל
סטילאָווע לויט די לעצטע אויסלענדישע מוסטערן
עמפּפעהלט
:: די מעבעל-פאַבריק ::
L. SALAMONOWICZ, 66 WSCHODNIA 66, tel. 34-25.

קינא
ביים קאָאָפּעראַטיוו פון מלוכה קאָמונאַלע און געזעלשאַפט-ליכע בעאַמטע
40 שיענקעוויטשאַ 40
אָנהויב אין געוו. טעג 2.30 לעצטער 9.30
שבת, זונטאַג און יום-טוב 2.30 נאָכמ.
1-ער סעאַנס אַלע פּלעצער 75 און 50 גר.

פון פרייטאג, דעם 16. ביז מאָנטאַג, דעם 19. מערץ איינשליסליך — גרויסער פּראַכטפולער פּראָגראַם!
PAT i PATACHON
אין „די ריילען פון טראָז“
גרויסער אויסשטאַטונגס-פילם פון די מייסטער פון דער הומאָר-פּראָדוקציע 1927-28.
:-:-: קאַבאַרעטען, גערלס, פּאַלאַצען, אוצרות. טויזענדער מאַסען שטאַטעטען. :-:-:
אַנאַנס! דער נעכסטער פּראָגראַם „די טראַגעדיע פון א טענצערין“ דער נעכסטער פּראָגראַם אַנאַנס!
מיט Lil Dagover, Jakób Titke i Karin Swanström אין די הויפּטראָלען:

קינא „ERA“
פרי-הער „פּלאָרא“ זאַווישאַ 22 (בעלוט)

מעכטיגסטער פילם פון דער קינא-קונסט! מעכטיגסטער פילם פון דער פילם-קונסט!
„צאַר איוואַן דער גרויזאַמער“
(CAR IWAN GROŹNY) בלוטיגע הערשאַפט פון צאַר איוואַן דער גרויזאַמער“ אין די יאָהרען 1584—1534.
ריהרענדע דראַמע אין 12 גרויסע אַקטען.
אויטענטישע שילדערונג פון דער געשיכטע פון דעם גרויזאַמען טיראַן.
איבערוואונדערליך בילד פון אַלטערטימליכען רוסלאַנד.
דאָס אונגעוועהנליך קינסטלעריש שפּילען מאַכט דעם פילם פאַר א מעכטיג מייסטערווערק
די נעכסטע פּרעמיערע CZARNA SOWA

קינא „סירענא“
KINO TEATR „SYRENA“
ŁÓDZ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48
אלעקסאַנדראָווסקאַ 47, טעל. 49-46.

גרויסע סענסאַציע! ביז מאָנטאַג, דעם 19-טען מערץ איינשליסליך! גרויסע סענסאַציע!
:—: דער בעליבטער :—: און אונפערגלייכליכער
TOM MIX
מיט זיין פערדעל TONNY
אין דער וואונדער-שעהנער סענסאַציאָנעלער דראַמע א. נ.
„הינטער דעם שלייער פון דער נאַכט“
(„דער בליץ“)
דאָס בילד איז דער שלאַגער-פילם פון TOM MIX גרעסטען טריומף.
אויסערן פּראָגראַם: אין 2 אַקטען
א זעהר פרעהליכע אמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען
די נעכסטע פּרעמיערע: „דער אומשולדיג בעשולדיגטער“ מיט Ryszard Talmadge אין דער הויפּט-ראָלע ווי אויך PARADA ŚMIERCI

פסח-הילפס-אקציע
„תומכי אורחים"
אויפרוף
צו דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג.

דער הילפס=פעראיין תומכי אורחים פאמארסקא 18 ארגאניזירט אויף דעם חיי=יאהריגען פסח א גרויסע פסח=הילפס=אקציע!!!

געדענקט אז טויזענדער נויטבעדערפטיגע בכבוד'ע פאמיליעס ווארטען אויף אייער הילף!!

געדענקט אז די פסח=אקציע איז פארלויפיג די איינציגע פסח=אקציע אין לאדז!!

געדענקט אז דער חוב ליגט נאר אויף די הונדערטער נבירים פון דער שטאט לאדז!!

מיר ווענדען זיך דעריבער צו אייך אונטערשטיצט די פסח אקציע מיט א ברייטער האנד, ווייל הונדערטער יודישע בכבוד'ע פאמיליעס וועלען א דאנק „תומכי אורחים" האבען די מעגליכקייט צו פייערען דעם גרויסען יום-טוב פסח, צו דעם צוועק ווענדען זיך צו אייך פערוואלטונגס-מיטגלידער און מיטגלידער מיט ספעציעלע שפענדע בלאקס, אויך האבען ארויסגעשיקט איינקאסענטען זאמלען שפענדען, און דער שפענדער ווערט געבעטען צו זיין אויפמערקזאם, אז דאס שפענדע - ביכעל זאל האבען די אונטערשריפטען פון פרעזעס, סעקרעטאר און קאסירער אונטער דעם פעראיינס-סטעמפעל. עס איז צו ערווארטען, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט אונזער אקציע אונטערשטיצען און דערמיט וועט איהר העלפען אייערע אייגענע ברידער און שוועסטער פון נויט.

מיט דרך ארץ

די פערוואלטונג פון „תומכי אורחים"

(—) פרעזעס וו. מארקוספעלד.

גדא טבא!

לחגיגת אפריון בנינו ואחינו היקר
מר ... עם בחירתו מרת ...
חיים ועושר להזוג היקר
ישלח להם אדון המשגיח
יישר דרכם בברכה וברב פל
מזריח המאורות יזריח מזלם הטוב.
ברויער — לונדון

המברכים
779 הוריו, אחיו ואחיותיו.

צו דער פערלאבונג פון מיין פריינד
ה' מרדכי נ"י זרוגסקי פון לאדז
מיט פרל. חנה רחל פרעגער פון קאליש
גראטולירט הערצליך און ווינשט זיי עוויגעס גליק.
768 שלמה פרידריך.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד
ה' אבראם גליקסמאן
מיט פרל. סאבינא פאכער
גראטולירען הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק און צופרידענהייט
אייערע פריינד
מאניעק וויינשטיין,
און מיניא ריטערסקא.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע ליבע פריינד, צו זייער פערלאבונג
ה' אבראם גליקסמאן
און פרל. סאבינא פאכער
זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין!
אבראמעק ליבערמאן
און העלא יאקובאוויטש.

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבע שוועסטער
פרל. סאבינא
מיט ה' אברהם גליקסמאן
ווינש איך א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
ברודער הלל פאכער

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע ליבע פריינד צו זייער פערלאבונג
ה' אברהם גליקסמאן מיט פרל. סאבינא פאכער
זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.
ראכעלא לעווין, יוכבד זיטענפעלד
שבתי אלשטיין, בערעק ראזענבלום
און וואלף טראגארזש.

צו דער פערלאבונג פון
ה' אבראם גליקסמאן
מיט פרל. סאבינא פאכער
ווינשען מיר פיעל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.
אירענא ראזענפעלד, לובא דאווידאוויטש,
פאלא פרום, אבראם קרומהאלץ, יאקוב ראזענבוים.
867

צו דער פערלאבונג פון
אבראם גליקסמאן
מיט פרל. שפרינצע פאכער
גראטולירען הערצליך און ווינשען, אז זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען בצירט זיין.
764 שמעון ברייטבארד, העלא גרינשטיין.

Andzia Wajcmanówna
Arnold Warszawski
Zaręczeni
Łódź, w Marcu 1928 r.
761

Z intencji zaręczyn naszego ukochanego brata **ARNOLDA**
z p. **ANDZIĄ WAJCMANÓWNĄ**
życzą wiele szczęścia i świetnej przyszłości **Renia i Heniek**

Z okazji zaręczyn
p. ARNOLDA WARSZAWSKIEGO
z p. ANDZIĄ WAJCMANÓWNĄ
składa najserdeczniejsze życzenia
Kuzynka **Renia Wegmanówna.**

Z intencji zaręczyn kolegi mego
p. ARNOLDA WARSZAWSKIEGO
z p. ANDZIĄ WAJCMANÓWNĄ
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości **I. Rozencwajg** z **Narzeczoną**

Z okazji zaręczyn
p, ARNOLDA WARSZAWSKIEGO
z p. ANDZIĄ WAJCMANÓWNĄ
życzy szczęscia na nowej drodze życia
Kolega **Maks Laks.**

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד און קאלעגע ה' ארנאלד ווארשאווסקי
מיט פרל. אנדזשא וויצמאן
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט
יעקב געלרובין און כלה
קאלעגען: אבראם פרידמאן
עליאש טענצער
793 אבראם מיטעמאסמאן

בברכת חמה לבבית אנו מברכים את חבירינו
מר יששכר בלאשטיין
לאירוסיו את העלמה
מרת חנה קופערמינץ
תהא דרכם צלחה וסוגה בשושנים
בשם „צעירי-ישראל" בלודז
804 הועד

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען חבר
מרדכי זדונסקי (לאדז)
מיט פרל. אנדזשא פרעגער (קאליש)
ווינשט א הערצליכען מזל טוב
814 שמואל נ. ראזענבלאט.

לאירוסי חברנו
מר נח מעשענגיסער
את העלמה מרת
פייגא שווינטארסקי
אנו מברכים אותם בברכת מז"ט יהי דרכם סוגה בשושנים.
בשם „צעירי-ישראל" בלודז
804 הועד

ס'ווערט געזוכט
זאפארט קוואליפיצירטע
מאשינערס
און האנדנייערינס
צו דאמען-מאגאזין-ארבייט
ביי געצעל זשעבלינסקי
6 נאוואמיעסקא 6
רעכטע אפיצ. 1 איינג. 3 שט.

אכטונג.
ווילט איהר זיך גוט, ביליג און שעהן קליידען? טא געהט צו דעם בעוואוסטען
הערען=שניידער
Ch.M. Sznajder
35 Pomorska 35
איינגאנג דורכ'ן פריזיער.
בעמ.: כ'לע'ן אוים צוגעמעדען און פערקויף מא טלען לויט דער לעצטער מאדע.
722

Dr. med.
BRAUN
23 פאלודניאווא 23,
טעלעפאן 40-26.
ספעציאל-ארצט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מטנער-שוועכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל)
נעהמט אן פון 9 ביז 11 פריה און פון 5—8 אווענד.

Dr. med.
L. Pikielny
ספעציאל-ארצט פאר
נירען, בלאזען- און האררן-קראנקהייטען
Nawrot 8,
telefon 19-90.
עמפפאנגט פון 4—7 אין אווענד

Dr. med.
J. STUPAJ
ספעציאל-ארצט פאר אויגען=קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף פעטריקאווער 76
(עק מאניושקי) טעל. 71-95
עמפפאנגט פון 6 ביז 7 אווענד
799

Lekarz-Dent.
ZOFJA
Bielakowska
Kilińskiego 113
(Nawrot 41, tel. 48-27)
פון 10—1½ און פון 4—7 אוו.
רעסעקציעס, רעפלאנטאציעס. היילונג פון דושאנסלעס, ציינע א. א. וו.
די מינדע איז מעסיג.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע קוזינקע
פרל. מאניא קירשטיין
מיט ה' אבראם זיזאק
גראטולירען הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק און צופרידענהייט.
פאמיליע קירשטיין
מיניא קירשטיין און התן
608 יודעל בירענצווייג.

אכטונג, לאדז און פראווינץ!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז צו די בע=פארשטעהענדע יום=טובים האבען מיר פערזעהען אונזער לאגער מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

דיוואנעס, טיש-דעקען,
באדניקעס, בעט=דעקען,
גארדינען, קאנטאניערען,
שטארען, פארטיערען,
באנע=פאנס, מעבעל-איבערצוג
גאבעלינס, בראקאט א. ז. וו. אלעס צו די הורט! ביליגסטע פאבריקס-פרייזען. דעטייל!
רעיעלע בעהאנדלונג — גוטע בעדינגונגען
הויפט=פערקויף פון פינסטער'ס פלוש=דעקען.

F. Futerman
Piotrkowska 28. Tel. 29-21

וויכטיג
פאר געוועלבער הורטאוניקעס און פראווינץ=סוחרים!
פון די פרימסטע
מצה=רייבעכץ — מעהלען
געבאקען אין לאדז ווי אויך געמאהלען אונטער דער אויפזיכט פון היגען ראבינאט איז שוין צו בעקומען
צו שפאט ביליגע פרייזען — ביי
פ. רובין
—(פריהער הענעכאוויטש)—
גלובנא 56 טעל. 57-35
537 כשר למהדרין מן המהדרין.

אכטונג!
איך מאך בעקאנט מיינע געעהרטע קונדשאפט, דאס מיין בעוואוסטע
מצה=בעקעריי
געפינט זיך היינט אויף **אגראדאווא 8**
ביי מיר בעקומט מען די בעסטע און ביליגסטע כשר'ע מצה.
בעמערקונג: איך האב דאס יאהר קיין שום פיליאלען נישט:
788 מיט אכטונג
רפאל אפאס, אגראדאווא 8.

די ערעבערונג פון דער לופט

די העלדישע געשיכטע פון מענשען-פייגעל

„ווער עס וויל בעהערשען די לופט — דארף זיך אויסלערנען זיין אזוי געשיקט ווי א פויגעל. מיר דארפען פליהען און פאלען, פליהען און פאלען — ביז מען וועט זיך אויסלערנען פליהען און נישט פאלען“.

אזוי האט געשריבען אין זיין בוך „דאס פליהען פון פייגעל אלס גרונד צו אוויאציע“ דער דייטשער לופט-פליהער (א יוד) אטטא ליליענטאל. און ער האט דער ערשטער געפאלגט די עצה און איז געפלויגען און געפאלען, געפלויגען און געפאלען. ביכלעכווייז בעהערשט די לופט, ביז ער האט זיך דעם 10 אויגוסט 1896 צוקלאפט אויף טויט ביים אויספרובען זיין ביפלאן.

נאר ספעציאליסטען קענען דעם נאמען ליליענטאל, כאטש אין דער געשיכטע פון אוויאציע קומט איהם איינס פון די אנגעזעהענסטע ערטער, אבער איהם האט געטראפען דער אלגעמיינער גורל פון אלע שעפערס און גרונדלעגערס פון גרויסע אידעען: זיי פאלען קרבנות פון זייער אידעי און זייערע נעמען ווערען פערגעסען.

וועגען דעם גורל פון די פערגעסענע דערמאנט דאס נאר-וואס ארויסגעגעבענע בוך פון לואי בלעריא, דעם בעוואוסטען לופט-פליהער און עדואַרד ראמאן, דער „רוהם פון פליגעל“.

די לאנגע רייה פון זייערע נעמען געהט אוועק ווייט אין דער פערגאנגענהייט, אבער אין דעם בוך פון בלעריא און ראמאן הויבט זיך די רייה אן פון די נאהענטסטע צייטען פון דער צווייטער העלפט פון דעם פאריגען יאהרהונדערט, ווען די אוויאציע האט איבערגעלעבט אנ'ענטשידענעם סטאטישען עטאפ, ווען עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז נאר אפאראטען, וועלכע זענען שווערער פון דער לופט, וועלען בעזיגען די לופט. אבער מיט דעם געדאנק זענען געווען איינשטימיג נאר א קליינער טייל פון די געלעהרטע. פאפולאריזירען דעם געדאנק האט גענומען אויף זיך דער אריגינעלסטער מענש — נאדאר — א פאריזער פאטאגראף, צייכנער, שריפטשטעלער, זשורנאליסט און עראנאוט. ער האט געגרינדעט א געזעלשאפט פון „לופט-פליהער“, ארויסגעגעבען א זשורנאל „אעראנאוט“, וועלכער האט געזאמעלט 42 אבאנענטען. ער האט זיך אליין געלאזט פליהען אויף א לופט-באלאן און אזוי ארום געזאמעלט געלד אויף אגיטאציע פאר די לופט-אפאראטען. עס האט איהם געשטיצט אין זיין ארבייט וויקטאר הוגא, און אין א בריף צו נאדארען שרייבט דער פאעט הוגא וועגען דער אוויאציע, ווי וועגען א „קאלאסאלער פרידליכער רעוואלוציע, וועלכע עפענט די אלטע שטייג פון די יאהרהונדערטען און לאזט ארויס אויף דער פרייהייט די מענשהייט“.

נאדאר איז געשטארבען אלס 80-יעהריגער זקן, פון אלעמען פערגעסען. ער האט אבער דערלעבט צו זעהן דעם זיג פון זיינע אידעען.

דער צווייטער נישט אנערקענטער געניוס — וויקטאר טאטען — האט קאנסטרואירט א מאדעל פון א ריכטיגען קליינעם עראפלאן, וועלכער האט זיך אין יאהר 1879 אויפגעהויבען איבער דער ערד אויף אנדערהאלבען מעטער און געמאכט א קרייז. אבער די מיליטערישע מאכט, פאר וועלכער טאטען האט דעמאנסטרירט זיין ערפינדונג, האט נישט געפונען פאר נויטיג אונטערצושטיצען זיינע ווייטערדיגע ארבייטען. אנ'אונטערשטיצונג האט ער געפונען אין 17 יאהר ארום ביי בעוואוסטען פסיכאלאג שארל רישע. מיט רישע'ס הילף האט טאטען אויסגעבויט א קליין אפאראטעל, וועלכעס איז, אהן א מאטאר דורכגעפלויגען 140 מעטער. ווען דער אפאראט איז אריינגעפאלען אין וואסער און קאליע געווארען, האט איהם רישע שוין מעהר נישט געקענט אונטערשטיצען. ערשט אין 14 יאהר ארום, ווען עס זענען שוין געווען אויך אנדערע אפאראטען, האט טאטען בעקומען די מעגליכקייט צו בויען אנ'אפאראט לויט זיינע מאדעלען פון נארמאלען גרויס. דער אפאראט איז געפלויגען פראכטפול.

דעם 9 אקטאבער 1890 האט קלעמאן אדער אויף זיין אוויאן „עאל“ געמאכט דעם ערשטען „לופט-שפרונג“. „עאל“ האט זיך אויפגעהויבען איבער דער ערד און איז אפגעפלויגען 15 מעטער. אויף זיינע פארשונגען האט קלעמאן אדער אויסגעבראכט זיין גאנץ פערמעגען, אנ'ערך 2 מיליאן פראנק. ווען ער האט דעם 14 אקטאבער 1897 געמאכט אין דער געגענווארט פון א מיליטערישער קאמיסיע א פליה-פראבע און דער ווינט האט אונטערגעכאפט און צובראכען זיין אפאראט, האט די קאמיסיע זיך ארויסגעזאגט געגען ווייטערדיגע פרובען אין דער ריכטונג.

דער ערפינדער האט מעהר נישט געהאט פון ערגעץ קיין אונטערשטיצונג און אין פערצווייפלונג האט ער פערניכטעט אלע זיינע ווארשטאטען, צייכנונגען, די גאנצע ארבייט פון 27 יאהר.

אויב די פראנצויזען האבען זיך מיט רעכט פערדינט דעם נאמען „די טאטעס פון דער אוויאציע“, זענען די ערשטע פליהער געבוירען געווארען נישט אין פראנקרייך, נאר אין אמעריקא. די ערשטע אמת'ע פליהער זענען געווען די ברידער ארוויל און ווילבור רייט, אויף די זאמדיגע אינזלען פון קיטטי-האוקא אין צפון-קאראלינע, זיהן פון א פראטעסטאנטישען פאסטאר, האבען זיי אלס קינדער זיך געשפילט מיט א קליינעם פלאנער, וועלכען דער פאטער האט מיטגעבראכט פון פאריז, נאכדעם האבען די יונגלעך אין משך פון דריי יאהר געמאכט מעהר ווי 2000 שפרונגען, און דאן האבען זיי קאנסטרואירט זייער אייגענעם ביפלאן.

כדי איהם צו געבען דער ערשטען שטופ, האבען די רייטס אויסגעפונען פערשידענע הילפס-מיטלען, ווי האבען דעם אפאראט געשטעלט אויף רעלסען און צום סוף פון די רעלסען זיך אפגעטיילט פון זיי. דער ביפלאן האט געמאכט דעם ערשטען שפרונג אין דער לופט און דער מאטאר האט דעם שפרונג פערוואנדעלט אין א פליה. אין 1904 און 1905 האבען די ברידער רייט פארגעמאכט א גאנצע רייה עפענטליכע פליה - דעמאנסטראציעס און דעם 5. אקטאבער 1905 האבען זיי געשלאגען רעקארד. זיי זענען אפגעפלויגען 38 מעטער.

אבער די ערשטע ערפאלגען זענען נאך ארורך ווייניג בעמערקט, ערשט שפעטער ווען בלעריא און סאנטאס דיומאן האבען אין אייראפא בעוויזען דאס וואס די רייטען אין אמעריקא, איז אויף זייער גורל אויסגעפאלען דער רוהם פון די ערשטע ווירקליכע לופט-זיגער.

און נאך אינטערעסאנטער איז דאס, וואס די ברידער רייט האבען אין אמעריקא, אין דעם קלאסישען לאנד פון איניציאטיוו, נישט געקענט בעקומען קיין מיטלען צו פערפולקאמען זייער אפאראט. דאס פראנצויזישע קריגס-מיניסטעריום האט אויך נישט געוואלט קויפען זייער פאטענט און נאר א דאנק דער בעמיהונג פון א פריוואטער געזעלשאפט האבען די רייט'ס געקענט ווייטער פיהרען זייער ארבייט. עס האט זיי ארומגערינגעלט אנ'אטמאספערע פון אינטערעס, אבער אויך — פון אומצוטרוי. א סך האבען דעם גאנצען פליה - ענין געהאלטען פאר אנ'אמעריקאנישען בלאף.

דעם 8. אויגוסט 1908 האט רייט אויסגעפיהרט זיין פויגעל, געבויט פון האלץ, לייווענט און מעטאל. ער האט אוועקגעשטעלט דעם אפאראט אויף א האגען און זיך אויפגעהויבען אין דער לופט. דאס ערשטע פליהען האט געדויערט 1 מיט א האלבער מינוט, אבער מיט יעדען טאג האט זיך דער אפאראט געהאלטען לענגער אין דער לופט. דעם 15 סעפטעמבער האט זיך רייט אויפגעהויבען אין דער לופט מיט א פאסאזשיר און דעם 31. דעצעמבער האט ער געוואונען א פריז פאר רעקען 124 קילאמעטער אין צוויי שעה מיט פירציג מינוט.

די אוויאציע איז פאמעליך, אבער זיכער געגאנגען פאר אויס און אלץ מער בעהערשט און בעזיגט דעם מענשליכען געדאנק און אריבער פון יחידים צו די ברייטע מאסען.

*

קיינער פון די „לופט-העלדען“ האט אזוי שנעל נישט ערווארבען אזא רוהם ווי לינדבערג. ערשט מיט אכט יאהר צוריק האט דער יונגערמאן, אנ'אנפאנגער פליהער פערדינט זיין ברויט אלס אקראבאט אויף די ירידים אין דער ווייטער אמעריקאנער פראווינצען, נאכ'ן אוניווערזיטעט האט לינדבערג אנגעהויבען נעהמען לעקציעס פון פליהען און שוין אלס פאסאזשיר אנגעהויבען בעווייזען קונצען, געהען אויף די פליגעל פון אעראפלאן. אין לינקאלם האט ער געזעהן א בעוואוסטען קינצלער אויף א רעטונגס-שירם — הארדען און איז געווען אזוי ענטציקט פון זיינע איבונגען, אז ער האט בעשלאסען צו מאכען א דאפעלטען שפרונג. אלעס איז ארורך גוט און פון דאמאלס אן האט ער מיט דעם אינהאבער פון אעראפלאן און שפעטער אויף זיין אייגענעם אוויאן געגעבען לופט פארשטעלונגען. לינדבערג איז געווארען א מייסטער אין זיין פאך. ער האט זיך אויסגעלערענט שטעהען אויפ'ן קאפ בעת'ן פליהען פון אעראפלאן, איבערשפרונגען פון איין אעראפלאן אויפ'ן צווייטען רערבייא צוליב גרעסערע עפעקטען מאכען צוויי נישט געלונגענע שפרינגען; ער האט א שפרונג געגעבען אראפ, צוגעבונדען צום אעראפלאן מיט א שטריק, וועלכער איז פאר'ן פובליקום געווען נישט זיכטבאר. און די נישט געלונגענע שפרונגען האבען שטענדיג געמאכט א סענסאציע.

לינדבערג האט אויך זיין אעראפלאן אויך געמאכט פערוויילונגס-פליהונגען פארן פובליקום. אין אמעריקא זענען נאך פאראן ערטער, וועלכע האבען נאך קיין אעראפלאן פאר די אויגען נישט געזעהן. אין נעגערישען ראיאן מעגען זענען די פארמערס זיך צוזאמענגעפאהרען פונ'ם גאנצען קרייז, כדי צו זעהען דעם פליהענדען מענשען, עפעס אנ'אלטע נעגערין איז צוגעגאנגען צו לינדבערג'ן און איהם גאנץ נאאיוו געפרעגט: „וויפיל ווילסט, זאלסט מיך אויפהויבען צום הימעל און מיך דארט איבערלאזען?“ פאר א לופט-שפאציר פלעגט דער פליהער נעהמען פינף דאלאר און דאס האט איהם געגעבען נישט קיין שלעכטע פרנסה.

נאך צוויי יאהר וואנדער - לעבען איז לינדבערג אין מערץ 1924 אריינגעטרעטען אין דער מיליטערישער לופט-פליה-שולע אין ברוקס. לויט לינדבערג'ס מיינונג איז דאס איינע פון די בעסטע שולעס אין דער וועלט און ער איז אריינגעפאלען צו דעם בעסטען לעהרער. פון 104 שילער, וועלכע זענען צוזאמען מיט לינדבערג'ן אריינגעטרעטען אין דער שולע, האבען דיפלאמען אלס מיליטער-פילאטען בעקומען נאר 18.

נאר אויך נאך דער שולע האט דער יונגער לייטענאנט זיך נאך א שטיקעל צייט בעשעפטיגט מיט זיין אקראבאטען-פאך. די לעהרער, וועלכע ער האט בעקומען אין דער שולע, האט איהם נאך צוגעהאלפען צו פערפולקאמען זיינע „נומערען“. זומער 1925 איז לינדבערג אריינגעטרעטען אלס פילאט אויף דער ניי-ערעפענטער פאסט-ליניע טשיקאגא —סען-לואי. די לופט-רייזעס אויף א אונגעהויער גרויסען שטח, דורך בערג און טאלען, בייטאג און ביינאכט, זומער און ווינטער — האבען איהם געגעבען א גלענצענדע פארברייטונג צו זיין היסטארישען פליהען איבער'ן ים. דער „פליהענדער משוגענער“ האט זעהר גוט געוואוסט, וואס פארא שווערינקייטען עס ווארטען אויף איהם ביים איבערפליהען דעם אקעאן, אבער די לופט — דאס איז זיין סטיכיע. דער יונגער פילאט האט געהאט א שם פון א מזל'דיגען און פאסאזשירען האבען זיך אהן מורא אריינגעזעצט אין זיין אעראפלאן. עס איז מעגליך, אז זיי האבען נישט געוואוסט, 4 מאל האט ער קוים אויסגעמיטען דעם טויט און האט זיך געמוזט ביינאכט בעת א שניי-שטורם, אראפלאזען אויף א רעטונגס - שירם און איבערלאזען זיין אפאראט מיט דער פאסט אויף גאטס גענאר. לינדבערג גיט אין זיין בוך זעהר לעבהאפטע שילדערונגען וועגען די לופט רייזען איבער אמעריקא.

דער ערשטער געדאנק וועגען דער מעגליכקייט איבערצופליהען דעם אקעאן — ניו-יארק — פאריז איז געקומען לינדבערגען איינמאל ביינאכט בעת א פאסט - פליה אין 1926, און זיך האט ער נישט געצווייפעלט — די הויפטזאך — אנ'אעראפלאן. אין צוויי חדשים ארום האט לינדבערג בעקומען דאס נויטיגע געלד אויף צו בויען אנ'ענטשפרעכענדען אפאראט דער טיפ פון אפאראט איז אנגענומען געווארען נאך לאנגע בעהאנדלונגען און אזוי ארום איז געבוירען געווארען: „דער גייסט פון סענט לואי“, די העלדישע מאשין, וועלכע איז איבערגעפלויגען דעם אקעאן. אין דער ערצעהלונג וועגען זיין לעבען טיילט דער אוויאטאר לינדבערג נישט אפ זיך פון זיינע מעכאנישע פליגעל, און אין קעפּעל פון זיין בוך שטעלט ער זיין אוויאן אפילו פאר זיך: „מיין אוויאן און איך“.

ב. ס.

מענשען מיט א קרענקליכער פאנטאזיע, וואס שטעלען זיך פאר דעם אביעקט פון זייער ליבע ארער געשלעכטליכער אויפרייצונג און מיט דער הילף פון נעראנק ענטשטעהט ביי זיי די זעלבסט-בעפרידיגונג. ביי אזעלכע פערזאנען שאפען זיך אפילו האלוצינאציעס, און זיי דאכט זיך אויס דאס זיי לעבען מיט די ראזיגע פערזאנען ווי אין דערוואהר..

אזא סארט האלוצינאציע-אנאניזם טרעפען מיר ביים בעריהמטען פראנצויזישען שרייבער זשאן זשעק רוסא. ביי איהם איז דאס געווען א פועל-יוצא פון צערשטרייאונג און נעוראסטעניע. פראפ. גאוועליק-עלים ווייזט אויף, אז די מעלאנכאליע, וואס ליגט אין די ווערק פון בעריהמטען רוסישען שרייבער גאגאל, האט זיך געשאפען דערפון וואס גאגאל האט א לאנגע צייט בענוצט זיך מיט אנאניזם.

עס זענען אויך פערהאן מענשען, וואס מיט דער הילף פון עראטישער ליטעראטור, ליבעס-בריוולעך און רעסגל. רופען זיי ארויס ביי זיך דעם אנאניזם. די מעדיצין ווייסט אויך פון פאקטען, ווען דער אנאניזם איבערראשט אין גאנצען דעם גייסטיגען אפאראט. אזוי טרעפען מיר מענשען, אמת זעהר זעלטען, וואס א דאנק דעם בענוצען זיך מיט אנאניזם בעקומען זי אפילו א רייץ צו טויטע קערפער. מיר האבען שוין נישט איינמאל געהערט, אויף בית-עלמינ'ם איז אויפגעגראבען געווארען א קבר פון א נאר-וואס-בעגראבענער פרוי — און איבער איהר איז בעגאנגען געווארען א שענדליכע טאט.

אין אלגעמיין זענען די פאלגען פון אנאניזם אזעלכע: בלוט-ארימקייט, הענד ציטערן, שנעל מיד-ווערען, שלעכטער זכרון, אונפעהיגקייט צו ארבייט, מעלאנכאליע, מאגען-ליידען, דארקייט, נייגונג צו איינזאמקייט, אפטמאל אויך עקעל צום נארמאלען געשלעכטליכען לעבען און וואס עס איז זעהר וויכטיג, אומפאטאנץ (מענער-שוואכע) די וויכטיגסטע שעדליכקייט פון זעלבסטבעפרידיגונג, וואס האט דעם ערנסטען איינפלוס אויפ'ן נערווען-סיסטעם פונ'ם אנאניסט, איז די פערצווייפלונג, אז ער וועט זיך שוין קיינמאל נישט בעפרייען פון דער ראזיגער געוואוינהייט.

ווי אזוי זאלען מיר אבהיטען אונזער אויפוואקסענדען דור פון דער ראזיגער פלאג?

אויב די פראפילאקטיק ר. ה. דאס אפהיטען זיך פון א קראנקהייט האט א וויכטיגער בעדייטונג ווי דאס קורירען גופא און אלגעמיין אין דער מעדיצין— האט דאס ביי אנאניזם גאר א ספעציעלען ווערט. — אבער דא האט דער ראקטאר אליין נאך נישט קיין רעצידירענדע שטים. עלטערן הויפטזעכליך די מוטער, דער לעהרער דארפען קומען צו-הילף און מיט געמיינזאמע כחות דארף געשמידט ווערען א געזונטער גייסט אינ'ם אויפוואקסענדען קינד.

דאס עסען דארף זיין גוט, אבער נישט רייצענד; עס דארף אויסגעמיטען ווערען, אלס, וואס פערגרעסערט די אויפרעגליכקייט. וואס מעהר גימנאסטיק, ספארט. אכט לעגען אויפ'ן צוקלויבען זיך א חבר, אויפ'ן אופן, ווי דאס קינד שלאפט איין, ווי עס האלט די הענטלעך, אויב עס פערהאלט זיך אפט און צו לאנג אין געוויסע אויביקאציעס; קאנטראלירען די ליטעראטור. א בעדייטונג האט אויך די קליידונג.—א געוויסער דייטשער ארצט האט געווענדעט זיין אויפמערקזאמקייט ספעציעל אויף די הויזען פון די יונגלעך, ער האלט זיי פאר זעהר אומגעזונד, ער האט אפילו פארגעלעגט אנצוטון די יונגלעך ביז א געוויסען עלטער (12-13 יאהר) אין קליידלעך. בלי ספק איז שעדליך א פעסטצוגעצויגענער פאסעק, ווייל דאס רופט ארויס א פערשטארקטען בלוט-צופלוס צו די געשלעכטליכע ארגאנען און וואס דערפון קומט—א געשלעכטליכער אויפרייצונג. עס ווערט דעריבער געראטען צו טראגען שעלקעס פערשידענארטיגע בייסענישען, ווערימלעך, עגזעמעס און ר. נל. ארום די געשלעכטליכע ארגאנען מוזען אויפ'ן ערנערגישסטען אופן שנעל בעזייטיגט ווערען, ווייל דאס רופט ארויס אפטע בעריהרונגען צו די געשלעכטליכע ארגאנען—און פון דעם ביז צו אנאניזם איז נור איין שריט.

אזוי פיל—וועגען דער פערהיטונג געגען דער קראנקהייט. דאס היילען אבער וואס בעשטעהט פון פערשידענע עלעקטראטעראפיעס, ריעטעס, ליכט, זון א. א. וו. מוז פערשטעהט זיך ליגען אין די הענט פון ספעציאליסטען.

די ערצטליכע לאבאראטאריע
פון ד"ר מעד.
ST. HURWICZ
(אנאליזען פון אורין, בלוט, קאל א. ז. וו. אונטערזוכונגען פון נערווירען, ראק, אויס-שיילונגען א. ז. וו.)
איז איבערגעטראגען געווארען אויף
WSCHODNIA 76
(רוג נארוטאוויטש-גאס) טעל. 53-30.

כשר לפסח
צערעס
שפּייזעפעטס

CERES Tłuszcz Jadalny

ווערט אויסגעאַרבעט אונטער דער שטרענגער השגחה פון הרב שמחה פּרענקעל מסקאמינא
און קען עמפּפעהלען ווערן מיט א רוהיג געוויסען פאַר אלע פרומע יודען.
די צערעס שפּייזעפעטס האָט זיך א דאַנק איהר ערשטקלאַסיגער קוואליטעט ערוואָר-
בען א בעליבטקייט ביי די בעל-הבית'טעס.
ביים איינקויפען פערלאַנגט נור צערעס און ניט-צוריק נאַכמאַכונגען.

SATURNIA S. A. Warszawa.

עס איז נישט גענוג בלויז צו פערלאַנגען צע״עס, — איהר מוזט זיך אויך איבערצייגען,
אז דער סוחר גיט אייך טאַקע עכטען צערעס.
עכטער צערעס איז נאר אין פעקלעך מיט א גרין-ווייסער שלייף אונטער דער אויפשריפט „Ceres"
צערעס ווערט לויזערהייט קיינמאָל נישט פערקויפט.

פּרייער זאַלץ-לאַגער
ALEKSANDER Gurland

איז שוין טעטיג.
מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען
לאָדז, טראַוגוטאַ 8, טעלעפ. 82-71.

מענער, דאַמען און קינדער-וועש
מאָדערנסטע קראַוואַטען, אויבערהעמדען, שירעמס און שטעקענס
אַלערליי גאַלאַנטעריי-סחורות
בעקומט —מען— נאָר ביי
ל. גינזבערג
נאַוואמיעסקאַ 14
הויז האַנדקע. (עקזיסטירט זייט דעם יאָהר 1899) הויז האַנדקע,
לודאַווע און ספּאָרט-פאַנטאָפּעל
אלץ אין דעם גרעסטען אויסוואַהל!
ביליגע אָבער פעסטע פּרייזען! דאָס בעריקזיכטיגען מיין לאַגער איז אָהן קויפצוואַנג!
יעדער דאַרף קומען און זיך אַליין איבערצייגען!!!

א געזיכערטע עקזיסטענץ!
—: צו בעקומען: —
„PRÄMAFIX" מאַשינען
גרויסע און קליינע. וואָס דרוקען אויס אַלערליי אויפשריפטן.
צו ערפאַהרען אין דער פירמע
A. BRENER, Łódź, Piotrkowska № 80
אין די שעה'ן פון 10 ביז 12 מיטאָג און פון 6–7 אין אָוועגד. 799

פעראיין פון הכנסת חתנים וכלות
לאָדז, פּיעטריקאָווער 59.

מיר מאַכען בעקאַנט דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג, אז כדי צו שטיצען בכבוד'יגע און אָרימע כלות, וועלכע געפינען זיך אין אַ געדרוקטע לאַגע, אָרדנען מיר איין מאָנטאָג דעם 19-טען מערץ ד. י.

2 פאַרשטעלונגען אין רעווי און קאַמער-טעאַטער „ארט"
1-טער סעאַנס 8 א זייגער, 2-טער סעאַנס 10 א זייגער אָוועגד.
ס'ווערט געשפּילט דער נייער 5-טער פּראָגראַם מיט'ן אנטייל פון גאַנצען אַנסאַמבל.
די בעפעלקערונג ווערט געבעטען צו שטיצען די וואוילטעטיגקייטס-פאַרשטעלונגען.
די פערוואַלטונג.
803

סעזאָן-שלאַגער!
Eau de Cologne
MONA LISA
MEV de FLEURS
CHYPR
פּאָדערט איבעראַל, פּאָדערט איבעראַל.
ערָאָס

אַנ'אינטעליגענטער
יודישער יונגערמאַן
פון א אַנ'שטענדיגע פאַ-מיליע בעזיצט גוטע פעהיג-קייטן זוכט אַ פּאָסטען געגען קליינעם געהאַלט צו ערפאַהרן אין דער אַדמינ.

קוואַליפיצירטע
דאַמען שניידער-געזעלען
צו ערשטע סאָרט מאַגאַזין אַרבייט ווערן געזוכט צו ערפאַהרן אין אַדמיני-סטראַציע פון דער צייטונג.

וויכטיג פאַר
שטריקער
א קוואַליפיצירטער שטרי-קער זוכט אַרבייט קען א ביטען די בעסטע אַרבייט אפעריט. אין אדמ. פון נ. פאָלקס.

אַנ'אָרט
צו שלאָפען
פאַר א יונגענמאַן בענע-דיקטא 27 וואַסערמאַן

2 פריילײַנס
קענען בעקומען לאָזשי ביי אַנ'אַנשטענדיגע פרוי זגער-זשער 80 ביי בלומע לעווקאָוויטש

א פּראַנטאַווע
געוועלב
צו פעדינגען.
צו ערפאַהרען ביי סאַד אין דער עקספּעדיציע נייע-גאַס 8. (Nad Łódką)

צו פערמיטען
אַ פראַנט = קעלער צו מצות צו ערפאַהרען נאַוואָמיעסקא 29 ביי הערשקאָוויטש

א לעהרער
מיט רעגירונגס-רעכט, וועל-כער פערבייט שול-צוואַנג ערטיילט לעקציעס צו ביליגע פּרייזען פאַר שילער מיט שוואַכען פאָרטשריט פון פאָלקס-שולען און גימנאַזי-יעס, אויך לעקציעס פאַר דערוואַקסענע: פּויליש, דייטש, פראַנצויזיש, מאַטע-מאַטיק און בוכהאַלטעריע. שיף, שוו. יאַקובע 12. אין דער אַפּיצינע 1. שטאָק. 831

Skład Apteczny i Perfumerja
M. WOLLMAN
12 ZAWADZKA 12

עמפּפעהלט א רייכען אויסוואַהל
פון די נייעסטע פּערפומען
טואַלעט-זייפען, קרעמען, פּודער, קעלנישע בלומען-וואַסערן ווי אויך אַלערליי קאָסמעטיק צו קאָנ-קורענץ-פּרייזען! פאַר ענגראָסיסטען ראַבאַט!
ב. ע. מ.: פּודער קאָטי און הוביגאַן אויף דער וואָג.
ס'איז אָנגעקומען שלאַנק-בעדער פון ד״ר לייכנער № 1001
יעדע פרוי ווערט פּערפומירט מיט די בעסטע פּערפומען גערלאינע וואונדערליכע געשאַנקען! קומט און איבערצייגט אייך!

LODZER MÄNNERGESANGVEREIN
זאַל פילהאַרמאָניע
מיטוואָך, דעם 28 מערץ, $8\frac{1}{2}$ אָוועגד
צום ערשטען מאל אין פּוילען
Robert Schumann
Das Paradies und die Peri -- Oratorium
מיטווירקענדע:
PERI: Frau Lotte Maass, Halle (Sopran), ERZäHLER: Herr Paul Madsen, Berlin (Tenor), Frau Käthe Hornung (Sopran), Frau Helena Eisner Schülde (Alt), Herr Caesar Josefowicz (Tenor), Herr Dr. Med. Eugen Schicht (Bass).
געמישטער כאָר פון לאָדזער מענערגעזאַנג-פעראיין, פערשטאַרקטער פילהאַר-מאָניע-אָרקעסטער. | 180 מיטווירקענדע. | Dirigent: ADOLF BAUTZE.
דער פאַרקויף פון בילעטען קומט פאָר פון 19 ר. ח אין סקלאַד-אַפּטעקע פון ה' א. דיטעל פּיעטריקאָווער 157 טעל. 27-94 און ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל
פּרייזען פון די פּלעצער פון 10 ביז 2 זל.

לעטשניצע „זדראָוויע"
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
אויף נאַוואָמיעסקאַ 3 (וואָסכאָדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אויגען קראַנקהייטען	ד״ר קראַוש	3—4, זונטאָג 10.30—11.30
נערווען קראַנקהייטען	ד״ר בראַניסל. פּרענקעל ״ קלאַזענבערג	12.30—1.30, חוץ פּריטאָג מיטוואָך, שבת, זונטאָג 11—12
מאָגען און קישקע קראַנק.	ד״ר אלהסנד. מאַרגאַלים	2 - 3 אחוץ זונטאָג, דינסט.
אינערליכע קראַנקהייטען	ד״ר גיביאַנסקי ״ פּאַק ״ לעווי ״ האַי הענריק	$9\frac{1}{2}$—$11\frac{1}{2}$ זונטאָג $9\frac{1}{2}$—11 12—2 זונטאָג 1—12 3—$4\frac{1}{2}$ זונט. 1—2 11 — 12 זונטאָג 11—12
קינדער קראַנקהייטען	ד״ר סאַלאָוויעטשיק ארס ״ מאַשלאַנקא ״ פּרעסבורגער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 5—6.30, זונטאָג 9—10.30
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר גאָלדמאַן ״ פּערלים	טעגליך 2—3. 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראַנקהייטען	ד״ר אַראָנסאָן ״ איינגעראָווא	12-1, זונטאָג 12—1 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאָז, האַלז און אויערן קראַנקהייטען	ד״ר ראַבינאָוויטש	12—2, זונטאָג 12—1.30
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען	ד״ר פּאַלק ״ זאָנענבערג	3.30—4.30, זונטאָג 9—10 11—12, זונטאָג 11—12
רענטגענאָלאָג	ד״ר הייטמאַן	3 - 7
ערצטליכע אינאַליזען	ד״ר מ. כאַצען	

וויזיטען אין שטאָט. :—: פּאָקען-שטעלען. :—: רענטגענאָגראַפיע. :—: זעמט-ליכע דורכשטראַהלונגען (קוואַרץ-לאַמפּען). :—: אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוועגד.
זונטאָג פון 8.30 ביז 2 א זייגער נאָכמיטאָג.

פראַנצויזישע שרינדען
די ריכטיג קינסטלערישע ווערען אויסגעפיהרט נאָר ביי **צוקער** קאָנסטאַנטינער 15. בעמער-קונג: ספּעציעלער פערקויף פאַר פריזיערקעס פון פערשידענע פּאַלקעס מיט פּאַרי-זער שרינדען

וויכטיג פאַר שניידערס!
איך פערקויף אויפגעוויקעלטען גאָרן פאַר שניידערס פון 1 דעקאָ ביז קילאָס נאַוואָמיעסקא 24 אין הויף רעכטס אין קעלער ביי טרייסטער

אכטונג!

פאַבריק-צייכען

נאָך מיין לאַנג יעהריגער פּראַקטיק און אויסלאַנד האָבען מיר ערעפענט אַ פּראַצאָווניע פון
אויבער-, ספּאָרט- און נאַכטהעמדער
און שלאַף-אַנציגער ווערען אָנגענומען פון אייגענע שטאָפען נאָך די לעצטע פּאַריזער מאָדעלען צו די ביליגסטע פּרייזען.
Pracownia bielizny Wiedeńskiei
J. KOHN, Łódź, Pomorska (Średnia) 4.

נייער סקאַנדאַל מיט'ן „זינאָוויעוו־בריף"

(קאָרעספּאָנדענץ פון לאָנדאָן)

דער אַלטערטימליכער בעריהמטער נאָרוועגישער שרייבער אָלאַף מאַגנוס, דערצעהלט וועגען אַ מוֹרא'דיגע ים־חיה, וואָס הייסט סעאָרם, איז 200 פוס לאַנג און 20 פוס אומפאַנג. דער סעאָרם בעווייזט זיך, זאָגט אָלאַף מאַגנוס, אויף דער אויבערפלאַך פון ים גאַנץ פלוצלינג און פיהרט זיך ווי אַמאָל. מאַנכעסמאָל שרעקט ער נאָר די ים־לייט און דערנאָך בעהאַלט ער זיך אין די אומבעקאַנטע טיפענישען, מאַנכעסמאָל ווידער ווערט דער סעאָרם ביין און דערטרינקט שיפען, אָדער פערכאַפּט עטליכע ים־לייט.

אַזאַ סעאָרם בעווייזט זיך אויך פון צייט צו צייט אויפ'ן ים פון דעם פּאָליטישען לעבען אין ענגלאַנד. זיין נאָמען איז — סקאַנדאַל. מאַנכעסמאָל רופט ער אַרויס נאָר אַ צורודערונג, אָבער מאַנכעסמאָל דערטרינקט ער די פּאָליטישע שיף, פון וועלכער ס'איז פּאַרטיי אָדער פערכאַפּט מיט זיך עטליכע קרבנות אין דער טיפעניש אַריין.

דער „סעאָרם" איז איצט אַרויפגעשוואומען אין ענגלאַנד און מ'ווייסט נאָך וואָס פאַר אַ חורבן ער וועט מאַכען. דער סעאָרם איז איצט אָפּהענגיג פון אַן'אַלטען פּאָליטישען סקאַנדאַל, וועגען וועלכען ס'האָט זיך גערוכט, אַז מען האָט איהר שוין פערגעסען.

דעם 25־טען אָקטאָבער 1924, דאָס איז געווען דעמאָלט, ווען מאַקדאָנאַלדס קאַבינעט איז שוין געפאַלען נאָר איז נאָך געבליבען ביי דער מאַכט ביז נאָך די וואַהלען — האָט זיך אין דער צייטונג „דיילי—מייל" בעוויזען דער אַזוי גערופענער — זינאָוויעוו'ס בריף. אין דעם בריף איז נישט געווען קיין אויסערגעוועהנליכעס. זינאָוויעוו, וועלכער איז דעמאָלט געשטאַנען אָן דער שפּיץ פון דריטען אינטערנאַציאָנאַל, האָט געגעבען אַזוי צו זאָגען אַ בעפעהל: ער האָט פאָרגעשריבען די ענגלישע קאָמוניסטען צו פערשטאַרקען זייער אַגיטאַציע אין פלאָט און דער אַרמעע. אַזעלכע אינסטרוקציעס פלעגען געגעבען ווערען און זיי ווערען ביז איצט געגעבען דורך דער קאָמוניסטישער ליטונג.

דאָס בעווייזען זיך פון דעם דערמאָהנטען דאָקומענט אין „דיילי־מייל" האָט דעמאָלט געמאַכט אַן'ערשיטערנדען איינדרוק אין ענגלאַנד און לויט ווי אַנדערע פערזיכערען, האָט זיך דאָס אָפּגעשלאָגען אויפ'ן אויסגאַנג פון די וואַהלען, וועלכע האָבען זיך געענדיגט מיט אַ מפּלה פון דער לייבאָר־פּאַרטיי. און באַלד איז ענטשטאַנען אַ פראַגע וועלכע איז נישט פערענטפערט געוואָרען ביז'ן איצטיגען מאָמענט. די פראַגע איז געווען: איז דער „זינאָוויעוו־בריף" אַן'עכטער, אָדער אַ געפעלשטער.

— דער דאָקומענט איז אַן'עכטער — האָט גע'פסק'נט די אויספאָרשונגס־קאָמיסיע, וועלכע איז צו דעם צוועק בעשטימט געוואָרען אין יאָהר 1925. דער דאָקומענט איז אַ גראָבע און געמיינע פעלשונג, האָט גע'פסקנט די לייבאָר־פּאַרטיי. און ס'האָט זיך געשטעלט אַ נייע פראַגע, ווער האָט געקענט פעלשען דעם דאָקומענט, וועלכער איז דאָך אָנערקענט געוואָרען פאַר אַ 'ריכטיגען' דורך עקספּערטען פון אויסערן־מיניסטעריום.

אויף דער דאָזיגער פראַגע האָט מען אין פערשידענע צייטען געגעבען פערשידענע ענטפערען: 1) דער דאָקומענט איז פאַבריצירט געוואָרען אין דער רעדאַקציע פון „דיילי־מייל". 2) דער דאָקומענט איז געפעלשט געוואָרען דורך אומבעקאַנטע פערזאָנען און פערקויפט געוואָרען דורכ'ן בעאַמטען פון אויסערן־מיניסטעריום גרעגאָרי, דער צייטונג „דיילי־מייל" פאַר פינף טויזענד פונט שטערלינג, 3) דעם דאָקומענט האָט געפעלשט גרעגאָרי, וועלכער האָט געהאַט גרויסע פערלוסטען אויף דער געלד־בערזע. דער ציל פון דער פעלשונג איז געווען אַרויסצורופען אַ מהומה אויף דער בערזע, וועלכע גרעגאָרי האָט געוואָלט אויסנוצען.

אָבער אַלע פראַגען האָבען געפיהרט צו פאָלגענדעס: אויף וואָס פאַראַ אופן די צייטונג „דיילי־מייל" האָט בעקומען דעם דאָקומענט, וועלכער האָט זיך געפונען אין אויסערן־מיניסטעריום זייט דעם 10 אָקטאָבער 1924?

איצט ערשט דערצעהלט אין „אָבסערווער" דער געוועזענער רעדאַקטאָר פון „דיילי־מייל", טאָמאַס מאַרלאָ, ווי אַזוי זיין צייטונג האָט בשעתו בעקומען „זינאָוויעוו'ס בריף", און טאַקע די דאָזיגע ערצעהלונג האָט תיכף אַרויסגערופען דאָס בעווייזען זיך פון „סעאָרם".

מאַרלאָ דערצעהלט, אַז דעם 23 אָקטאָבער 1924 האָט אַ פערטרוילעכער פריינד פון רעדאַקטאָר מיטגעטיילט פאָלגענדעס: „אין לאָנדאָן געפינט זיך איצט אַ דאָקומענט, וועלכען די „דיילי־מייל" מוז האָבען, דער דאָקומענט איז אַן'ערוה וועגען די בעציהונגען, וואָס עקזיסטירען צווישען די באָלשעוויקעס און די ענגלישע אַרבייטער־אָנפיהרער. דער פרעמיער מאַקדאָנאַלד ווייסט פון דעם דאָקומענט נאָר דערלאָזט איהם נישט צו פערעפענטליכען. קאָפּיעס פון דעם דאָקומענט זענען געשיקט געוואָרען צום אינערן, קריגס־ און פלאָט־מיניסטעריום". מאַרלאָ האָט דעריבער געבעטען דעם פריינד צו בעקומען אַ קאָפּיע, וואָס איז אויך געשעהען.

די צייטונג האָט פאַר דער דאָזיגער קאָפּיע נישט בעצאָהלט קיין פרוטה, קיינער האָט אַפילו נישט געבעטען קיין געלד. פאַר'ן אָפּדרוקען דעם דאָקומענט, האָט די „דיילי־מייל" פונאַנדערגעשיקט קאָרעקטורען אין אַלע צייטונגען, דאָס אויסערן - מיניסטעריום דערוויסענדיג זיך דעם 24 אָקטאָבער, אַז די „דיילי־מייל" וועט צומאָרגענס אָפּדרוקען „זינאָוויעווס בריף" האָט איהם אַליין פערעפענטליכט דעם 25 אָקטאָבער. דער דאָקומענט איז בעגלייט געוואָרען מיט אַ פּראָטעסט אויפ'ן נאָמען פון דעמאָלדינען סאָוויעטישען געזאַנדטען אין לאָנדאָן, ראַקאָווסקי, דער פּראָטעסט איז אָנגעשריבען געוואָרען דורך אַ בעאַמטען, וועלכער האָט פערוואַלטעט מיט'ן אויסערן־מיניסטעריום, איז אויסגעבעסערט געוואָרען דורך מאַקדאָנאַלד'ן, אָבער דורך איהם נישט אונטערגעשריבען געוואָרען.

דורך דער דערצעהלונג פון טאָמאַס מאַרלאָ איז געבוירען געוואָרען אַ נייער פּאָליטישער סקאַנדאַל. די וויכטיגסטע זייט פון סקאַנדאַל דרינגט אַרויס פון די רעדעס פון מאַקדאָנאַלד'ן און דעם אַמאָליגען קאָלאָניען־מיניסטער אין מאַקדאָנאַלדס־מיניסטעריום, טאָמאַס.

לויט דער מיינונג פון מאַקדאָנאַלד'ן איז די ערקלערונג פון רעדאַקטאָר מאַרלאָ דאָסזעלבע, וואָס מודה זיין זיך, אַז זינאָוויעווס בריף איז צוזאַמענגעשטעלט פון פערשידענע שטיקלעך: דאָס בענוצען זיך מיט איהם בעת די וואַהלען איז אַ שווינדעל. פון דעם בריף איז צו זעהען, זאָגט מאַקדאָנאַלד, אַז ס'האָט עקזיסטירט אַ פערשווערונג געגען דעם אַרבייטער־קאַבינעט. אַ בעווייז איז, אַז פערזאָנען, וועלכע געהערען נישט צום אויסערן־מיניסטעריום, האָבען געוואוסט וועגען דער עקזיסטענץ פון אַ געהיימען דאָקומענט און האָבען איהם אויסגענוצט, כדי מיט צווירקען אויפ'ן אויסגאַנג פון די וואַהלען.

מאַקדאָנאַלד זעהט אַ בעווייז, אַז עס האָט עקזיסטירט אַ פערשווערונג אויך אין דעם, וואָס די בעאַמטע פון אויסערן־מיניסטעריום, וויסענדיג, אַז דער דאָקומענט וועט אָפּגעדרוקט ווערען אין „דיילי מייל" האָבען זיך מיט איהם נישט פערשטענדיגט. מאַקדאָנאַלד האָט געענדיגט זיין רעדע דערמיט, אַז ער ווייסט נאָך ער־היום נישט, צי דער בריף איז אַ ריכטיגער אָדער אַ פאַלשער, ער ווייסט אָבער זיכער, אַז דער בריף איז אויסגענוצט געוואָרען בעת די וואַהלען, כדי אָפּצושרעקען דעם עולם, מיט'ן ציל צו ברענגען אַ זיג די קאָנסערוואַטיסטען.

אַ זייטיגער בעאָבאַכטער דאַרף בעמערקען איין פאַקט: די אַרבייטס־פּאַרטיי האָט בשום אופן נישט געקענט רעכענען אויף דעם, אַז זי וועט ביי די וואַהלען אין אָקטאָבער 1924 בעקומען אַן'אַבסאָלוטע מעהרהייט. ביי די וואַהלען אין יאָהר 1923 האָט די אַרבייטער־פּאַרטיי געהאַט מיט 50 ערטער אין פּאַרלאַמענט וועניגער ווי די קאָנסערוואַטיסטען, זיי זענען אָבער געקומען צו דער מאַכט צוליב דעם, וואָס דער פיהרער פון די ליבעראַלען, דער נישט לאַנג פערשטאָרבענער אַסקוויט, האָט צוגעזאָגט אונטערצושטיצען דעם אַרבייטער קאַבינעט. די ליבעראַלען האָבען דעמאָלט ריכטיג אויסגערעכענט, אַז אין זייערע הענד וועט זיך געפינען דער גורל פון דער אַרבייטער־רעגירונג.

אַזוי אַרום איז נישט פערהאַן קיין ערנסטער מאָטיוו צו בערעכטיגען די מיינונג פון מאַקדאָנאַלד'ן, אַז ס'איז געווען אין 1924 אַ פערשווערונג געגען דער אַרבייטער־רעגירונג.

דער געוועזענער מיניסטער טאָמאַס האָט געמאָלדען, אַז די אָפּאָזיציע וועט איצט קאַטעגאָריש פאָדערען אין פּאַרלאַמענט צוויי פראַגען: 1) ווער זענען די מענשען, וועלכע האָבען געוואוסט וועגען דער עקזיסטענץ פון „זינאָוויעוו־דאָקומענט", 2) אויף וואָס פאַראַ אופן האָבען זיי בעקומען דעם דאָקומענט, וועלכער איז שפּעטער פערקויפט געוואָרען דעם „דיילי־מייל". 3) פון וועלכען מיניסטעריום האָבען די פריינד פון „דיילי מייל" דעם דאָזיגען דאָקומענט אַרויסבעקומען.

לויט די רייד פון געוועזענעם מיניסטער טאָמאַס האָט קיינער אויסער מאַקדאָנאַלד'ן אַפילו די בעזונדערע מיניסטאָרען נישט געוואוסט וועגען זינאָוויעווס בריף.

ווי אַזוי־זשע האָט מען געקענט וויסען אין מיניסטעריום וועגען אַן'ענין, וועגען וועלכען דער מיניסטער אַליין האָט נישט געוואוסט?

אַזוי אַרום איז דער „סעאָרם" פּלוצלונג אַרויסגעשוואומען אויף דער אויבערפלאַך פון פּאָליטישען ים, אַ גענוג דראָהענדע חיה. פערשידענע גרופּען וועלען פּרובען אויסצוטייטשען דאָס בעווייזען זיך פון סעאָרם אויף פערשידענע אופנים, מאַנכע איז וויכטיג צו בעווייזען אַז זינאָוויעווס בריף איז געפעלשט, אַז אויף די אָרימע, אומשולדיגע און רוהיגע באָלשעוויקעס ווערען געמאַכט פערשידענע אָנגריפען.

אַנדערע ווידער ווילען זיך אָפּרעכענען מיט בעשטימטע מיניסטאָרען, דריטע ווידער וואָלטען זיך געוואָלט פערזעהען מיט שטאַרקע אַרגומענטען צו די פאָרשטעהענדע וואַהלען.

דיאָנעא.

נור 1 רעקלאַמע־חודש!

איך מאַך דערמיט בעקאַנט דאָס געעהרטע פובליקום, אַז נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט, האָב איך ביי מיין קינסטלעריש־פאָטאָגראַפישען אַטעליר ערעפענט

אַ ספּעציעלען פּאָרטרעטען־אַנשטאַלט,

וואו עס ווערען אויסגעפערטיגט די שענסטע פּאָרטרעטען לויט דער נייעסטער פאָטאָ־טעכניק צו שטוינענד ביליגע פרייזען:

אַ פּאָרטרעט 40 X 30 מיט פּאַספּאַרטו און ראַהם נור 13.50 זל.
„ „ 50 X 40 „ „ „ „ 20.— „

די אויפנאַהמען צו פּאָרטרעטען ווערען געמאַכט גענצליך אומזיסט.

מיט אַכטונג

נוצט אויס די געלעגענהייט!

קונסט פאָטאָגראַפישער און פּאָרטרעטען־אַטעליער

„PARISIEN" wł. H. Sroka

Lódź, Brzezińska 69. צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נומ' 1.

ראַדיאָ - אַלס שלום־מיטעל

וואָס עס האָט אויפגעטון דער זיכערהייטס - קאָמיטעט

דעם זיכערהייטס־קאָמיסיע איז עס געלונגען: זיינע אַרבייטען זענען פערענדיגט געוואָרען, ווען ס'האָט זיך אָנגעהויבען די סעסיע פון פעלקער־ליגע־ראַט, און דער טומעלדיגער סקאַנדאַל אַרום די אונגאַרישע שמוגעל־טראַנספּאָרטען האָט אַזוי צוגעצויגען די געזעלשאַפטליכע אויפמערקזאַמקייט, אַז קיינעם אינטערעסירט נישט, וואָס ס'האָט אין פערלויף פון צוויי וואָכען געטון די דאָזיגע אינסטיטוציע. און ס'איז איהר טאַקע געלונגען. געלונגען דערפאַר, וואָס אויב מ'וואָלט זיך יאָ פעראינטערעסירט וואָלט דער קאָמיטעט נישט געהאַט וואָס אויפצוווייזען און וועגען וואָס צו דערצעהלען.

דער זיכערהייטס־קאָמיטעט איז געשאַפען געוואָרען אויף דער לעצטער סעסיע פון דער פעלקער־ליגע, ווען ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די ענטוואָפנונגס־קאָמיסיע איז אַריינגעפאַלען אין אַ טעמפּען ווינקעל, אין דער קאָמיסיע האָבען געקעמפט צוויי טעזען: איינע פון די מלוכות מיט מיניאַטור־אַרמעען האָט געפאָדערט, אַז די מלוכות, מיטגלידער פון דער פעלקער־ליגע, זאָלען אויספיהרען די פערפליכטונגען, וועלכע זיי האָבען אויף זיך גענומען בנוגע דער ענטוואָפנונג, די צווייטע גרופּע, רעפּרעזענטירט דורך פראַנקרייך מיט איהרע פערבינדעטע פוילען און די מלוכות פון דער קליינער אַנטאַנט בעהויפּטעט, אַז די ענטוואָפנונג אַליין שאַפט נאָך נישט די זיכערקייט פון שלום, פערקעהרט — זי שאַפט אַ רייהע נייע קאָמפּליקאַציעס און אַז אַלס זיכערונג פון דעם שלום מוזען געשאַפען ווערען נייע גאַראַנטיעס.

די דאָזיגע גאַראַנטיעס האָבען די פראַנצויזען געזעהען אינ'ם בעקאַנטען זשענעווער „פּראָטאָקאָל", וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען בשעתו דורך מאַקדאָנאַלד און העריאָ. לויט'ן דאָזיגען פּראָטאָקאָל האָט יעדער שלום־צושטערער געזאָלט אונטערפאַלען מיליטערישע סאַנקציעס פון מצד אַלע מלוכות (נאַטירליך, קומען דאָ אין בעטראַכט די גרויסע מלוכות). דער דאָזיגער פּראָטאָקאָל האָט אייגענטליך געשאַפען אַ התחלה פון אַן'אינטערנאַציאָנאַלער אַרמעע, ריכטיגער — אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליציי, וואָס וואָלט געדאַרפט מיט'ן כח פון געוועהר אָפּהיטען די אָרדנונג אין אונזער נאָך נישט געאָרדענטער וועלט.

דער פּראָטאָקאָל האָט זיך אָנגעטראָפען אויף אַ שאַרפען ווידערשטאַנד אין די ענגלישע קרייזען, וואָס האָבען נישט געוואָלט נעמען אויף זיך די ראָל פון אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליציסטען און דער פּראָטאָקאָל איז געבליבען ליגען אונטער'ן גרינעם טוך.

דאָ איז געקומען ליטווינאָוו און האָט פאָרגעשלאָגען אַ נייעם פּראָיעקט וועגען אַלגעמיינער, פולער און בליץ־שנעלער ענטוואָפנונג. לויט'ן דאָזיגען פּראָיעקט האָט געזאָלט פערניכטעט ווערען אַפילו דאָס שוין עקזיסטירענדע געוועהר. קיינער האָט דעם פּראָיעקט נישט אויפגענומען און נאָר דער בריטישער דעלעגאַט דער עקסטרעם־רעכטער לאָרד קאַשענדון, אַ פערביסענסטער שונא פון די באָלשעוויקעס, האָט איינגעפונען, אַז דער פּראָיעקט דאַרף גענוי שטודירט ווערען. אָדער סוף כל סוף האָט געזיגט אין אַ געוויסער מאָס די פראַנצויזישע טעזע — פריהער זיכערקייט, דערנאָך ענטוואָפנונג און אַזוי אַרום איז געשאַפען געוואָרען דער זיכערהייטס־קאָמיטעט.

דער קאָמיטעט האָט איינגעפונען, אַז דער שלום וועט בעפעסטיגט ווערען דורך סעפּאַראַטע זיכערהייטס־אָפּמאַכען פון פערשידענע מלוכות, כדי צו זיכערען די עקזיסטירענדע גרעניצען און אַז אַלע קאָנפליקטען זאָלען ערלעדיגט ווערען דורך דער פעלקער־ליגע.

נאָכ'ן דורכפאַל פון „פּראָטאָקאָל" איז פראַנקרייך צוגעטראָטען פּראַקטיש צו פערווירקליכען איהר פּלאַן פון שאַפען אַ רייהע אָפּמאַכען, וואָס זענען אייגענטליך מיליטער־אָפּמאַכען, צו זיכערען די ווערסאַילער גרעניצען. געגען די דאָזיגע אָפּמאַכען איז אַרויסגעטראָטען דייטשלאַנד ספּעציעל ווייל זי איז געגען די ווערסאַילער גרעניצען, בפרט אין מזרח־אייראָפּע. די אַרויסטרעטונג איז אָבער געווען מיט אַ האַלבען מויל, ווייל דייטשלאַנד גופא האָט אַזאַ אָפּמאַך געשלאָסען אין לאָקאַרנאָ. זי האָט אָבער אַרויסגעשטעלט צוויי פאָדערונגען, אַז די אָפּמאַכען דאַרפען נישט געווענדעט זיין געגען אַ דריטער מלוכה און זיי דאַרפען זיין אַ פּועל יוצא פון אַ פרייוויליגער פערשטענדיגונג צווישען די מלוכות, אָבער נישט „רעקאָמענדירט" זיין פון דער פעלקער־ליגע.

דער זיכערהייטס - קאָמיטעט האָט איצט אויסגעאַרבייט אַ מוסטער־פּראָיעקט פון אַזאַ אָפּמאַך, און אַזוי אַרום ערפילט דעם פראַנצויזישען וואונש, אָבער דער ענגלישער דעלעגאַט לאָרד קאַשענדון האָט ערקלערט, אַז ענגלאַנד וועט זיך מעהר אין קיין שום אָפּמאַכען נישט בעטייליגען. אגב איז ער אַרויסגעטראָטען געגען שאַפען אַ מוסטער־פּראָיעקט פון אָפּמאַכען, האַלטענדיג אים פאַר נישט צוועקמעסיג.

ס'איז גענומען געוואָרען אין אַכט דייטשלאַנד'ס וואונש, אַז דער ראַט פון פעלקער־בונד זאָל נישט „רעקאָמענדירען" קיין אָפּמאַכען און ס'איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז די פעלקער־ליגע קען פערמיטלען ביים שליסען אַזעלכע זיכערהייטס־אָפּמאַכען, אויב די מלוכות וועלען עס פערלאַנגען.

ס'זענען אויך בעהאַנדעלט געוואָרען די מיטלען, וואָס דער פעלקער־ליגע־ראַט דאַרף אָננעהמען אין פאַל פון אַ מלחמה־געפאַהר און ס'איז אָנגענומען געוואָרען נאָר איין קאָנקרעטער בעשלוס: צו שאַפען אין גענף אַ שטאַרקע ראַדיאָ־סטאַציע, דורך וועלכער די פעלקער־ליגע זאָל קענען רעדען צו דער גאַנצער וועלט.

ס'איז אַ סימבאָלישער בעשלוס: אויב ס'וועט קומען צו אַ קאָנפליקט צווישען די אינטערעסען פון די גרויסע מלוכות, וועט די שוואַכע שטים פון דער פעלקער־ליגע נישט געהערט ווערען.

וו. ט—וו.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספּעציאַליסט פאַר אויערען־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען.

קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 27-81.

שפּרעכשטונדען פון 12 ביז 2 און פון 5—7.

נעמט אויך אָן אין לאַטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3.

דער דורכגעפאַלענער דעפּוטאַט

הומאָרעסקע
פון יואל מאסטבוים

אַלץ הייסט געפאַלען... —

איהר מעגט מיר גלויבען, ווען אַ קוימענקעהרער פאַלט אַראָפּ פון דאַך, וואָלט ער אַזוי נישט צושעדיגט געוואָרען. איך בין צו׳מזיק׳ט חבלתי, פון קאָפּ ביז די פיס, ערשטענס, האָב איך אויף דער וואַהל-קאָמפּאַניע פערזעצט אַלע בראָשען, אוירינג און רינגלעך פון מיין ווייב. אייגענע רינגלעך, פאַקענע מאַנטלען פון מיין שוויגער און שוועגערינס און שוועסטער-קינדער, ביי די פּראָצענטניקעס און עקזעקוטאָרען ליג איך מיט׳ן קאָפּ, און די דעפּוטאַטען-גאַזשע האָב איך פערזעצט אויף דריי יאָהר.

איהר לאַכט?

הלואי וואָלט איך קראַנק אָדער חסר-דעה געוואָרען אויף אַ פּאָר חדשים, וואָלט איך צו דעם נישט געקומען. דריי זיכערע געשעפטען האָב איך געהאַט אין איין צייט, איך האָב אייגענטליך געקאָנט אריינלעגען מיין קאַפּיטאַל אין טעקסטיל, אין אַ זאָקען-פאַבריק אָדער אין אַ בענקעל און אריינגעקראָכען בין איך אין אַ מאַנדאַט אריין.

עפּעס אַ יצר הרע ליגט אין דעם מאַנדאַט, אַז קיין יוד זאָל עס נישט קענען. וואָס מעהר דו קוקסט עס אָן אַלץ מעהר ווילסטו עס, און וואָס מעהר דו ווילסט — אַלץ מעהר קריכסטו און צוברעכסט דעם קאָפּ. נישט אומזיסט האָט מיין רבי שטענדיג געשמיטען די יונגלעך פאַר וואָס זיי פלעגען זיך זעצען אויף זיין בענקעל, ווארום אַ בענקעל, האָט ער געזאָגט, איז נישט פאַר איינציגע, פאַר יחידי סגולה, און דערפאַר טאַקע ציהט עס. דערפאַר טאַקע שיקט מען דראָשקעס אראָפּצושלעפּען מענשען פון די הייזער, זיי זאָלען געהן שטימען, דערפאַר פאָהרט מען אין אויטאָמאָבילען אַ פּאָר שעה פאַר די וואַהלען, דערפאַר שטורמט מען וועלטען.

מיינט איהר, איך רייס זיך אַזוי צו ווערען אַ דעפּוטאַט? נישט איך, נאָר מיין ווייב. און נישט נאָר מיין ווייב, נאָר מיין שוועגערין און נישט נאָר מיין שוועגערין, נאָר מיין געשוועסטער-קינד און נישט נאָר מיין געשוועסטער-קינד, נאָר מיין דינסט, ווארום מיין דינסט האָט ביים מאַנדאַט שטאַרק געאַרבייט, זי האָט זיך „פּרזשיטשיניעט" אין אַ סך זאַכען.

אָט, למשל, זיץ איך מיר אַזוי אין קאַבינעט פער׳דאגה׳ט פרעגט זי:

— יאַקיזש פּאַן סמוטני...

— אַ צאָ מאַם ראָביטש? — פרעג איך

— שמיאַטש שיען, — ענטפערט זי. — יאַק טאָ — שמיאַטש? — זאָג איך — קיעדי מאַנדאַט יעסט ניעפעווני...

האָט זי, די דינסט, זינט עס האָט זיך אָנגעהויבען די וואַהל-קאָמפּאַניע שטאַרק געאַרבייט ביי אַלע קאַרוזעליעס, ביי די שענקען, אין די צירקען, צווישען טויבען-כאַפּער און ביי די קומעס, און די וואַהל-קאַמפּאַניע שלינגט איין געלד ווי אַ משחית, עס ציהט און נאָגט מיין שכן, וואָס אַרבייט פאַר מיר, מיין סעקרעטאַר, מיין ביישלעפער, מיינע שטאַפּעטען, מיינע בעריכטס-געבער, מיינע טעלעפאָן-געבער, מיינע דינסטען, און איך מוז זיך מודה-זיין, אַז קיינמאָל בין איך נישט געוועזען אַזוי מילד און גוט צו מענשען ווי איך בין געוועזען אין דער וואַהל-קאָמפּאַניע,׳ אַ מלאכל, ווארום קיינמאָל האָב איך נישט געגעבען קיין נדבה, היינט גיב איך, קיינמאָל האָב איך נישט דערלאַנגט קיין מענשען די האַנד, — היינט גיב איך. קיינמאָל האָב איך נישט פערטראָגען קיין שמייכעל — היינט חנפה איך און שמייכעל און שיט געלד, אויף רעכטס און לינקס, אַז עס איז אַוש געוואָרען פון מיר אַ טויטער, אַ לעבעדיגער מת.

אַציגד די חרפה? מענשען, יודען, ווי אַזוי שטעקט מען אַרויס דעם קאָפּ, ווי אַזוי בעווייזט מען זיך?

איהר לאַכט?

אָט, למשל, איז בעוואוסט, אַז אַ דעפּוטאַט פאַר די וואַהלען וואַרפט אוועק אַלע זיינע געשעפטען, צי האָט ער אַ קראָם, צי אַ פאַבריקעל, צי אַ בענקעל און ער פאָהרט אַגיטירען. עס הייסט, אַגיטירען אַגיטירט ער פאַר זיין פּאַרטיי, אָבער אין דער אמת׳ן געהט עס מעהר אין דעם, אַז נאָך די וואַהלען זאָל מען קאָנען זיך אריינזעצען אין דער באַהן, געבען אַ פייף אויף אַלעמען און פאָהרען אויף פעריען. אַזאַ מין פייף האָב איך געטון ביי די ערשטע וואַהלען. איך בין באמת זעקס וואָכען הייזעריג געוועזען נאָך די אַלע דיספּוטען, אָבסטרוקציעס און פּראָטעסטען, אָבער פינף יאָהר נישט זיין בעריהרליך, פינף יאָהר לאַכען, חוזק מאַכען און הערען אַלעמען ווי דעם קאָטער? פאָלק זאָגט איהר, וואָס איז מיר פאָלק? פאָלק איז נאָר אַ וואַרימער פלאַסטער פאַר אַ צוועהטאָגטען בליק אויף אַ מינוט, פאָלק איז גוט צו הערן-קלאַפעניש צו ציינוויטאָג, צו חלשות אָט דאָס איז פאָלק!

אָבער דאָס פאָלק האָט מיך איצט געלעגט אויף די לאָפּאַטקעס, צוגענומען מיין גלאַנץ און פּראַכט, דער פּאַן מעצענאַס וועט שוין מיר מעהר נישט גריסען, דער לאָקאַטאָר פון מיין הויז וועט שוין נישט ציטערען, אַפילו דער סטרוזש וועט שוין מעהר נישט הויבען דאָס היטעל פאַר׳ן פּאַן פּאָסאָל.

און עס פערשטעהט זיך, אַז מיין פריינדס פרוי, וואָס האָט ליב געהאַט שטענדיג צו האָבען ביי דער האַנד דעם סאָן פּאָסאָל, זי וועט יעצט אָפּווייכען ווי פון אַ טרוקענער פיעטרושקע, וואָרום איצט בין איך געוואָרען בעריהרליך. רבותי, עס קאָן יעדער, וועער עס וויל אַרויפלעגען אויף מיר די לאַפּע און בעריהרען מיך. אָט האָב איך שוין געהאַט אַ אינצידענט מיט׳ן סטרוזש, פאַר וואָס ער האָט נישט ווי געהעריג צוגעקעהרט די טרעפּ, האָט ער אויפגעהויבען דעם בעזים, האָט איהר געדאַרפט זעהן אַ בעזים!

היינט מיינע סעקרעטאַרען און פּריוואַטע גוטע פריינד און קיטשעלע מיטשעלע מענשען — אַלץ איז אַוועק ווי דער רויך. אַפילו זאָגט די דינסט הויבט אָן בעריהרען מיט איהר דינסטישען מענה לשון „ניע פשעשעדל, ניעך גאָ וויענק דיאַבלי וועזמאָן!" זאָגט זי.

און אין מיין שטוב ברענט איהר הערט דאָרט איצט אַ קוויטשעריי? דאָס ספּאַזמירען מיינע שוועגערינס אויף די פערזעצטע פינגערלעך איהר הערט נאָר שילטען? דאָס שילט מיין שוועסטער מיין פרוי פאַר וואָס יענע האָט געהייסען אַראָפּציהען פון זיך דעם פּאָקענעם מאַנטעל און איהר הערט, ווי מען שרייט „וואַסער!" — דאָס חלש׳ט דאָס גאַנצע בני בית, שוועסטער, ברידער, קינדער — אַלץ פלאַץ, קראַכט, פאַלט.

געוואַלד! חלש׳ן וויל איך אויך, פאַלען וויל איך אויך, נאָר איך שעהם זיך אַפילו צו חלש׳ן!..

ש. ניגער
יואל מאסטבוים
(אויסצוגען פון אַ גרעסערען אַרטיקעל)

יואל מאַסטבוימ׳ס סטיל איז דאָס געמיש פון קינדישער נאַאיוויטעט און ראַפינירטער דייפקייט, בטוואָס זיסעס, מוזיקאַלישעס איז בעהאַלטען אונטער זיין אָפּט ווילדער פאָרם. ער האָט זיין שפּראַך, זיין ריטם; אָפּטמאָל בעהאַלטען זיך זיינע געפיהלען ווי אַ קליין ריזעלדיג טייכעל, נאָר דאָס מעהרסטע ברויזען אויף די געפיהלען און דעמאָלט איז ער סטיכיש-ווילד, נישט געשליפען און מערקווירדיג.

דאָס גרעסטע ווערק זיינס „מאַריטאַס גליק"-מאַכט דעם איינדרוק פון צוויי-ערליי פרעמדע שטראָמען, אין דעם ערשטער טייל איז ער לייכט, שטיל, בעהאַלטען. דעם טייל און איבערהויפּט די מענשען האָט ער זעהר ליב. מאָטיע דער גאָרזשעלניק און מאַריטאַ אלס קינד זענען איהם צום האַרצען. דערפאַר דערקענט מען די פערליבטקייט מאַסבוימ׳ס צו דער ספּערע מענשען, ער בעזינגט זיי און צערטעלט זיי, ווי אייגענע, אָבער ווען מאַריטאַ פאַלט אריין צו איהר מאַן פון שטעדטעל צו צאַלוש פּרעדסעדאַטעל דעם פּראָצענטניק — דעמאָלט — ווערט ער אָן דעם נאַיווען טאָן.

מאַסטבוים האָט פיינד די מענשען פון דער האַלבער קולטור. און ווען עס צוברעכט זיך אונטער מאַריטאַ׳ס פלייצעס דאָס שטילע אידילישע לעבען, צוברעכט זיך אויך דער דור מענשען, און אַפילו די הינד און די פערד און די פויגעל פון דעם דור ווערען אַנדערע.

שטאַרקער אין זיין איבעראַפינירטען צאָרן, כאָטש שוואַכער אין אינהאַלט איז דער דריטער טייל פון ראָמאַן, מאַסטבוים זעהט די גרויסע שטאָט און איהרע מענשען אין פינסטערע פאַרבען. דאָרט צוברעכט מאַריטאַ, די פרוי פון דריטען דור איהר צניעות און פערלירט אויך די כלה-מתנה, דעם ברילי‌אַנט, וואָס איז ווי אַ סימבאָל פון איהר צאַרטער נשמה, דאָרט געהט זיין צאָרן אַרויס פון די ברעגעס, דאָרט איז ער שוין נישט נאַיוו-קינדיש, דאָרט שטורמט ער אָפּטמאָל שוין צו פיל.

מאַסטבוים זעהט נישט די מענשען ווי מיר זעהן זיי, ער זעהט אַנדערע, גאָר אַנדערע מענשען. ער שאַפט זיך אַליין די מענשען, ווי ער פיהלט זיי און פערשטעהט זיי. זיין ראָמאַן, למשל, „מאַריטאַס גליק" איז נישט סתם אַ ראָמאַן מיט רעאַל געשילדערטע מענשען, עס איז אַ מיליע-ראָמאַן. דער ריין פּסיכאָלאָגישער פּראָצעס פון זיינע העלדען איז נישט דאָס וויכטיגסטע ביי איהם, דען ער, מאַסטבוים בעזינגט זיינע מענשען מעהר ווי ער שילדערט זיי, ער גיט איבער שטאַרקער די קלאַנגען פון זייערע נשמות ווי זייערע רעאַלע רעד.

עפּעס זיס זינגערישעס איז בעהאַלטען אונטער זיינע צוואָרפענע זאַכען — מיסטישע מוזיקאַליטעט.

יואל מאַסטבוים איז אַ ווילדע בלום אין דער יודישער ליטעראַטור, אָפּטמאָל איז די בלום מיט דערנער בעוואַקסען, דאָס אָבער שוואַכט נישט אָפּ דעם כח פון דער בלומישער שעהנקייט. ער איז אומעטום ניי, אָריגינאַל און אינטערעסאַנט.

אין די ציין פון טיגער
סענסאַציאָנעלער ראָמאַן
פון מאָריס לעבלאַן

97)

ה׳ דעמאַליאָן האָט אַ קוק געגעבען אויף דאָן לואי. אַלזאָ האָט היפּאָליט פאָווילס טויט נישט אָפּגעשטעלט די ווייטערדיגע מאָרדען. זיין טאָט האָט נישט נאָר אַרויסגערופען פערפאָלגונג, נאָר אויך דעם טויט פון דער אומגליקליכער פרוי. איז עס מעגליך, אַז די נקמה פון דעם געשטאָרבענעם האָט ווייטער פערפאָלגט זיין קרבן? אָדער... אפשר איז דאָ עפּעס אַנ׳אַנדער געהיימנישפולער כח, וואָס פיהרט ווייטער, אין דער שטיל, מיט דער זעלבער טייוולאָנישער דרייסטקייט די אַרבייט, וועלכע עס האָט אָנגעהויבען אינזשיניער פאָוויל?

מיט אַ צוויי טאָג שפּעטער האָט אַ נייע סענסאַציע אויפגעטרייסעלט די נערוועז פון דעם פּובליקום. מען האָט געפונען גאַסטאָן סויוועראַן אין זיין קאַמער אַ גוסס׳דיגען: ער האָט זיך דערשטיקט מיט אַ ליילעך. מען האָט געפּרובט איהם אָפּראַטעווען, אָבער דאָס איז נישט געלונגען.

אויפ׳ן טיש נעבען איהם איז געלעגען א האַלב מוץ אויסשניטען פון צייטונגען, וואו עס איז געווען גענוי בעשריבען, ווי עס האָט זיך דאָס לעבען גענומען מאַריאַ-אַננאַ פאָוויל.

וועער עס האָט איהם די אויסשניטען צוגעשטעלט — איז מען נישט דערגאַנגען.

קאַפּיטעל פירצעהן.
דער יורש פון צוויי הונדערט מיליאָן.

אויפ׳ן פיערטען טאָג נאָך די טראַגישע געשעהענישען האָט אַנ׳אַלטער פוהרמאַן, אָנגעטון אין אַ ברייטען מאַנטעל, אָנגעקלונגען אין פערענאַ׳ס פאַלאַץ און אָפּגעגעבען אַ בריף פאַר דאָן לואי. מען האָט איהם באַלד אריינגעפיהרט אין קאַבינעט אויפ׳ן ערשטען שטאָק. ווי ער איז אריין אין צימער, האָט ער אַראָפּגעוואָרפען פון זיך דעם ברייטען מאַנטעל, און זיך א לאָז געטון צו פערענאַ׳ן:

— ס׳איז געשעהן, ה׳ שעף! עס איז נישטאָ קיין צייט זיך צו שפּילען, מען דאַרף פערפּאַקען די פּעקלעך און מאַכען ויברח!

דאָן לואי, וועלכער האָט רוהיג געראָיכערט אַ פּאַפּיראָס, זיצענדיג אין אַ ווייכען טיפען פאָטעל, האָט געפרעגט:

— וואָס ווילסטו רויכערען אַלעקסאַנדער אַ ציגאַר, אָדער אַ פּאַפּיראָס?

מאַזע איז געוואָרען אויפגערעגט.

— אָבער, ה׳ שעף, איהר האָט נישט געלייענט אין די צייטונגען?

— צום בעדויערען!

— אויב אַזוי, מוז אייך די סיטואַציע זיין קלאָר, אַזוי גוט ווי מיר און ווי אַלע אַנדערע. שוין דריי טאָג, ד. ה. זייט דעם טאָג פון דעם דאָפּעלטען זעלבסט-מאָרד, אָדער ריכטיגער... פון דעם דאָפּעלטען מאָרד פון מאַריאַ-אַננאַ און סויוועראַן איז נישטאָ קיין איין צייטונג, וואו איהר זאָלט נישט געפינען: „איצט, ווען ה׳ פאָוויל, זיין זוהן און פרוי און אַפילו זייער קוזין גאַסטאָן סוווער לעבען נישט, טיילט שוין גאָר נישט אָפּ דעם דאָן לואי פערענאַ פון דער ירושה נאָך קאָזמאַ מאָרנינגטאָן". איהר פערשטעהט אודאי, וואָס דאָס בעדייט? עס פערשטעהט זיך, אַז עס ווערט דערבײַ אויך גערעדט וועגען דעם אויפרייס אויפ׳ן בולוואַר סושע און וועגען די אויפקלערונגען פון אינזשיניער פאָוויל. מענשען זענען אויפגעבראַכט אויף דעם אוננמענש פאָוויל, און זענען ענטציקט מיט אייער געשיקטקייט, אָבער דאָס שטערט נישט, אַז אין אַלע געשפּרעכען און דיסקוסיעס זאָל זיך הערען איין נוסח: נאָכדעם ווי עס זענען אָפּגערוימט געוואָרען אַלע דריי צווייגען פון דער פאַמיליע רוסעל, וועער בלייבט? דאָן לואי פערענאַ. אַז עס זענען שוין נישטאָ קיין דירעקטע יורשים, וועער ירשנט? דאָן לואי פערענאַ.

— אָ, דאָס איז אַ בעל-מזל!

— און אָט דאָס חזר׳ן אַלע איבער, ה׳ שעף. מען רעדט אויך, אַז די סעריע שרעקען און פערברעכענס קענען נישט זיין קיין רעזולטאַט פון צופעליגע אומשטענדען, פּונקט פערקעהרט, מען ווייזט אָן אויף עפּעס אַ לייטענדען ווילען, וועלכער האָט אָנגעהויבען זיין שרעקליכע אַרבייט פון ערמאָרדען דעם מיליאָנער קאָזמאַ מאָרנינגטאָן און וועט זיך ענדיגען מיט ירש׳ענען זיינע צוויי הונדערט מיליאָנען. און כדי אָנצורופען דעם ווילען, נעהמט מען דאָס, וואָס עס איז דאָ אונטער דער האַנד: אַ פערזענליכקייט אַ העלדישע און גלייכצייטיג אַ געהיימנישפולע אַנ׳אַלוועזענדע, מאָרנינגטאָנ׳ס אַ פריינד, וועלכער לייטעט מיט די געשעהענישען, בעשולדיגט, בעפרייט, העלפט ענטלויפען, מיט איין וואָרט — אינטריגירט אין דעם גאַנצען ירושה׳ענין, ביי וועלכען ער וועט פערדינען 200 מיליאָן. די פערזענליכקייט איז דאָן לואי פערענאַ, וועגען וועלכען עס איז שווער זיך צו דערמאָנען אַנדערש, ווי אינאיינעם מיט דעם טרויעריגען זכרון פון אַרסען לופּען.

— איך דאַנק!

— אָט, וואָס מען רעדט, ה׳ שעף. איך זאָג נאָכאַמאָל, אַז כל זמן פאָוויל און סויוועער האָבען געלעבט, האָט זיך דאָס פּובליקום ווייניג פערנומען מיט אייער רעכט אויף דער ירושה. אָבער מיט׳ן מאָמענט, ווען זיי זענען געשטאָרבען פרעגט זיך נישט ווילענדיג: וועמען ברענגט נוצען דאָס אָפּרוימען אַלע יורשים פון דער פאַמיליע רוסעל? דאָן לואי פערענאַ.

— אַ באַנדיט.

— אַזוי — באַנדיט, דאָס וואָרט, וואָס ווערט אין דער פּרעפעקטור און אין דער דירעקציע ברייט אויסגענוצט.

— איהר זענט אַ באַנדיט, און פלאָרענציאַ לעוואַסער איז אייער פיטהעלפערין. און עס הערען זיך במעט נישט קיין פּראָטעסטען געגען דעם. דער פּאָליציי-פּרעפעקט געדענקט גוט, אַז איהר האָט איהם אייניגע מאָל געראַטעוועט דאָס לעבען און האָט דער פּאָליציי מיטגעהאָלפען אין פערשידענע פאַלען, און וועט שטענדיג פערטיידיגען אייך, אָבער ער קען אייך נישט העלפען, ווען ער זאָל זיך אַפילו ווענדען וועגען אייער ענין צום פּרעזידענט. עס קען אייך גאָר נישט העלפען דאָרט, וואו עס איז דאָ אַ פּאָליציי-דירעקציע, אַ געריכטס-מאַכט, אויספאָרשונגס-ריכטער, צייטונגען און די הויפּט-זאַך — אַ געזעלשאַפטליכע מיינונג, וועלכע וואָרט, וועלכע פאָדערט דעם שולדיגען. דער שולדיגער זענט איהר, אָדער פלאָרענציע לעוואַסער.

דאָן לואי האָט זיך קיין ריהר נישט געטון. מאַזע האָט אָפּגעוואַרט נאָך אַ רגע און נישט קריגענדיג קיין ענטפער, האָט ער געזאָגט מיט אַ פערצווייפעלטער שטים:

(פאָרטזעצונג קומט).

געזעלשאפט „הזמיר” אלעי קאשטשושקי № 21

זונטאג, דעם 18-טען מערץ 9 א זייגער אָווענד וועט די בעריהמטע יודישע שריפטשטעלערין פרוי

רחל פייגענבערג

האלטען אַ פאָרלעזונג א. ד. ט.:

„דער פרויען-שונא”.

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון „הזמיר”.

ביי פאדאגרא רעוומאטיזם | הישיאס גריפע | נערוועןשמערצען. קאפשמערצען און פערקילונג

האבען זיך אויסגעוויזען די טאָגאל טאבלעטען אלס וואונדערליך רעטונגס-מיטעל

פרובירט און איבערציינט אייך

טאָגאל צולאזט דיא הוריג זוועדע

GERHARD F. SCHMIDT.
WYTWÓRNIA PREPARATÓW FARMACEUTYCZNYCH
ZURICH, MONACHJUM, BERLIN, WIEDEŃ, BUDAPESZT.
TORONTO (KANADA) GDAŃSK.

אַ קאַראקולענער

פאַלטעז

געלעגענהייטליך

צו פערקויפען

האטעל מאַנטייפעל

צימער נומער 33. 746

אגעוועלב

מיט א שויפענסטער אויף מצות איז פון זאפארט

צו פעדדינגען

צו ערפאהרען ציגעל גאס 48, אין פראָנט-געוועלב.

Dr. med.

NIEWIAŻSKI

Sienkiewicza 34

tel. 59-40.

ספעציאליסט פאַר סיפיליס. דריפער און הויט-קראנקה בעהאנדל. פומענער-שוועכע נעמט אָן פון 5—9 אָווענד

Institut de Beauté

Anna Rydel,

(Diplomée de l'Uniwersité de Beauté Paris)

Cegielniana 19, m. 8 tel. 69-92.

Pielęgnacja skóry i włosów. Specjalne masaże twarzy i ciała. Masaże odtłuszczające. Usuwanie zmarszczek, brodawek, piegów, wągrów i innych defektów cery. Usuwanie włosów elektrolizą. Elektroterapja. Solux

Przyjm. od 10-j do 8-ej wieczorem. 629

Dr. med.

WOLF EYCHNER

פריוען - קראנקהייטען און אקושעריע

וגיערזער 11 טעל. 84-72

נעמט אן און דער לעצטיער בעפרקעטער 224 פון 12—9 יעהנע. און דיגריעס פון 6—5 אָוו

Möbel

MÖBEL

וויכטיג פאר פערלאבטע.
די מעבעל-טישלעריי פון

A. Müller, Wschodnia 65

G. GÜNTHER אינהאבער

עמפפעהלט אין א גרויסער אויסוואהל שפייז-צימערן, שלאף-צימערן, הערען-צימערן, אבען-מעבעל, פאָלימור- און ענצעל-מעבעל 089

צו מעסיגע פרייזען און גינסטיגע צאהלונגס-בעדינגונגען

געגרינדעט אין 1876. געגרינדעט אין 1876.

ס'ווערט געבעטען אונזער לאגער צו בעזוכען.

Dr Med.

J. PIK

Kolezańska 57, tel. 23-77

parter

נערוועז-קראנקהייטען

פון כישע הילונג פון נערוועזן און גערווען-לידען. (פסיכאנאליזען). .-. רענטגען-צעפריזען פאר אונבעמיטעלטע

Dr. HELLER

ספעציאליסט פאַר הויט-און וועגערישע קראנקהייטען.

2 נאַווראט 2

נעמט אן ביז 10 פריה, 1-2 און פון 4—8 אָוו. פאַר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאָכמיטאג. פאַר אונבעמיטעלטע ערמעסיגטע פרייזען.

פעלד-בעטען

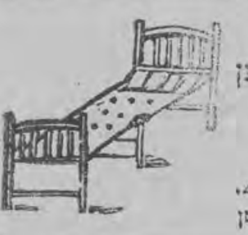

לעזשאַקעס, קינדער-שטילען פון דער פירמע

„OMEGA”

מיט פיל יעהריגע גאראנטיע

פאבריק לאדז יוליוש-גאס 4.
צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען

מאַסאַזש- און הייל גימנאַסטיק-שולע און קאַבינעט

פון דר. מעד.

ב. שמירגעלד

אַנגעלניאַנאַ 6, טעל. 51-89

יקענבייגער - פערקרימונגען. פאראליזען, נערווען-שמערצען, איש יכאַס, ארטריטיזם, שטיהל-פערשטאָפונג, גינעקאלאגישע מאַסאַזשען, בעהאנדלונג פון ראַכיטישע קינדער (גרופען). נאך דעם ענדיגען די שולע, ווערט ארויסגעגעבען א צייגניס אמפפאַנג פון 3—5 נאָכם

אַ ליכטיגען פסח

וועט האָבען דער, וואָס וועט קויפען

עלעקטרישע לאמפען

זשאַרובקעס

„Philips“ i „Osram“

און פון זעטליכע עלעקטער. מאַטעריאַלען צו פאַבריקס-פרייזען איז נור ביי

מ. זענדעל — פראַק — וואלטשאַנסקי 9

בעמ.: כ'נעהם אָן אַרבייט עלעקטרישע אינסטאלאציעס און רעפעראטורען.

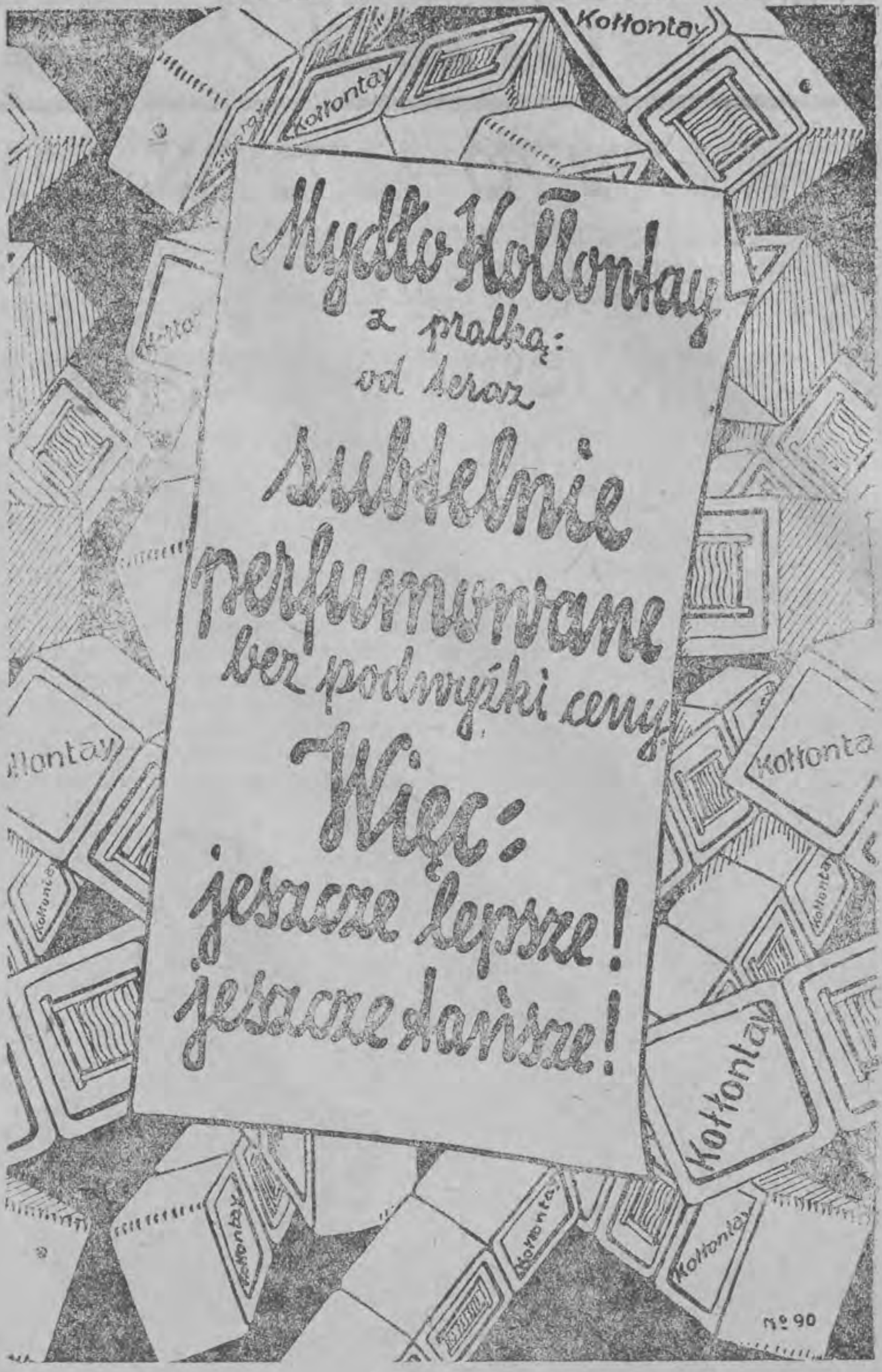

Jedyny wytwórca: Eryk Kollontay, Fabr. Chem. Katowice — Brznów.

HEMOROIDY

STAN ZAPALNY · KRWAWIENIE
SWĘDZENIE

USUWA

HEMORIN-KLAWE

וויכטיג פאר ה"ה פריזערס !!!

קעלנישע בלומען-וואסער	3.50 א קילא
וועזשעטאל	" 1.50
ראזיר-זייף „פיקסין”	" 7.60
ברילאַנטין	" 3.50

ווי אויך איז צו בעקומען פערשידענע פלאַמען און שמאהל-זאכען צו פאַבריקס-פרייזען.

מיט אַכטונג

י. דרוקער, זאוואדזקא 11.

Lekarz-Dentysta

JAKÓB KARMAZYN

ul. Południowa 2

אַר פערזיכערטע אין קראנקען-קאַסע ספעציעלע הנהות ...ים בעשטעלען קינסטליכע ציין, הערען אויטזיבע ...עהיילט די ציין און בעווינט קראנקע וואורצלען אהן שמערצען 858 בערעשונג אינמיבם

הגדה של פסח

מעוטרת ומשובצת בעדי עדיים פירושים טובים ויקרים מאת ארבעה עמודי עולם המפורסמים מאד בישראל ה"ה

א) זבח פסח השלם מאת השר וגדול ליהודים דון יצחק אברבנאל זצ"ל אשר לא בא בדפוס יותר 380 שנה

ב) שבלי הלקט השלם מאת רבנו צדקי' הרופא זצ"ל

ג) פירוש השלם מהגאון ר' אלי' מווילנא זצ"ל

ד) פירוש השלם מהגאון ר' יעקב מעמדין זצ"ל

הפירושים המה שלמים ולא מקוטעים באותיות מרובעות מהודרות נדפס בפורמט גדול על נייר (האָלץ-פרייעס) בדפוס נאה ומשבח, בהזמנות לפנות

א. מ. גרובשטיין, לודז ווסכאדניא 54 פראנט 1 שט.

אַלע פרעגען עצות

סוחרים, האַנדווערקער, לאָקאַטאָרן, חתנים און כלות אין ביורא „נאַרפאַל” פעטריק. 82, טעל. 67-17.

און ווייסט איהר פאַרוואָס?

ווייל אין „נאַרפאַל” קען מען אַלץ ערפאהרען,
ווייל „נאַרפאַל” גיט די בעסטע עצות,
ווייל „נאַרפאַל” ערלעדיגט אמבעסטען אַלערליי פראַשעניעס און פריוואַטע קאָרעספאָנדענץ,
ווייל „נאַרפאַל” פערמיטעלט אין אַלעם, וואָס מ'וויל
ווייל „נאַרפאַל” גאַראַנטירט פאַר ערפאָלג.

דיסקרעציע געזיכערט! אַ פאַראַדע — אומזיסט.

Biuro „NORPOL“, Piotrkowska 82,
telefon 67-17.

717

קינא „MIMOZA” קילינסקי 178 178

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאַלגענדע טעג!

גרויסע פרעמיערע!

ס'ווערט דעמאנסטרירט די גרויסע עראטישע דראַמע פון אַ פרוי, וועלכע האט באמת געליבט, אונטער'ן נאָמען:

„די דאמע פון דער האלב-וועלט”

אין די הויפט ראלן: LYA de PUTTI — און דער גרויסער פילם שטערן וואונדער-שענער — BEN LYON | אַנהויב פון די פאָרשטעלונגען: אין געוועהנליכע טעג 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג. שבת און זונטאג 4 אַ זייגער נאָכמ. פערשטאַרקטער אָרקעסטער. 734

פרייזען פון די פלעצער: אין וואָכען-טעג: לאָזשע — 1 זל.; I — 80 גר.; II — 50 גר.; III — 40 גראָשען. שבת, זונטאג און יום-טוב: לאָזשע — 1.50; I — 1 זל.; II — 80 גר.; III — 60 גר.

דאס לאדזער לעבען

16 פרייטאג כד אדר תרפ"ח	מערץ זון-אויפגאנג 6.04 זון-אונטערגאנג 5.28 לענג פון טאג 10.37 ליכט-צינדען—5.27

מאגיסטראט זארגט פאַר אָרימע שטייער־צאלער

ספעציעלע קאָמיסיע פון געזעלשאַפטליך־ערפאַהרענע בעאַמטע וועלען אויפ'ן אָרט פעסטשטעלען די צאָהלונגס־פעהיגקייט פון שטייער־צאהלער. — לאוויניק קוק פעראָרדענט, אַז ביטעס וועגען ראַטעס פון שטייערן אויף קליינע סומען זאָלען בעפרייט ווערען פון שטעמפעל־מארקען.

געשפרעך פון „נייעם פאָלקסבלאַט" מיט לאוויניק קוק

כדי זיך צו אינפאָרמירען וועגען אַ רייהע ענינים, וואָס אינטערעסירען אַלע צאָהלער פון שטאָטישע שטייערן, האָבען מיר זיך געווענדעט צום לאַוניק פון דער שטייער־אָפּטיילונג ה' לודוויק קוק, דעם פיהרער פון דער רייטשער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי וועגען אויפקלערונגען. ה' קוק איז געווען אַזוי פריינדליך און אונזער מיטאַרבייטער אינפאָרמירט אין די פראַגען, וועלכע האָבען זעהר אַ וויכטיגע בעדייטונג, בעזונדערס פאַר די אָרימע און פעראָרימטע שטייער־צאָהלער ביי אונז אין שטאָט.

— ווי זעהט אויס די אַקציע פון מאַגיסטראַט צו בעפרייען פון וואוינונגס־שטייער די לאָקאַטאָרען, וועלכע קענען נישט צאָהלען, אָדער האָבען געצאָהלט פאַר דער מלחמה ווייניגער ווי 60 רובל אַ יאָהר? איז געווען אונזער ערשטער פראַגע.

— אין דעם פרט — הויבט אָן דער חשוב'ער לאַוניק — קען איך גראָד געבען זעהר וויכטיגע ערקלערונגען. אין יאָהר 1925 זענען די וואוינונגען, וואָס האָבען געצאָהלט פאַר דער מלחמה איבער 150 רובעל דירה־געלד, געווען בעשטייערט מיט פיר פראָצענט פון פאַר מלחמה'דיגען דירה־געלד פאַר דער מלוכה. לויט דעם געזעץ האָט דער ראָזיגער שטייער געמוזט גענומען ווערען פון אַלע אָהן אויסנאַהם שטייער־צאָהלער, אַפילו פון אַזעלכע, וועלכע האָבען פאַר דער מלחמה געצאָהלט 20 רובל אַ יאָהר. האָט מען טאַקע דעם מאַגיסטראַט צוריקגעבראַכט 40 טויזענד „נאַקאַזען", ראָס זענען געווען פון אַרבייטסלאָזע, וועלכע זענען לויט'ן געזעץ געווען פטור פון שטייער, פאַרשטעלענדיג אַ לעגיטימאַציע פון מלוכה'שען אַרבייטס־פערמיטלונגס־ביוראָ. וועהענדיג דעם ראָזיגען רעזולטאַט, און ווייסענדיג, אַז די פראַגע פון נעהמען וואוינונגס־שטייער ביי אָרימע אַרבייטער־משפחות ווערט פראָבלעמאַטיש, האָט דער מאַגיסטראַט אויפ'ן סמך פון אַ בעשלוס פון שטאָט־ראַט, זיך בעמיהט ביים פינאַנץ־מיניסטעריום צו בעפרייען פון וואוינונגס־שטייער די וואוינונגען, וועלכע האָבען פאַר דער מלחמה געצאָהלט ביז 150 רובל.

דעם 1־טען אויגוסט 1926 איז דער קאָמונאַלער און מלוכה'שער וואוינונגס־שטייער פעראייניגט געוואָרען און עס האָט בעטראָפען אַכט פראָצענט פון דעם פאַר מלחמה'דיגען דירה־געלד.

דעמאָלסט האָט דער שטאָט־ראַט בעשלאָסען זיך צו ווענדען צום פינאַנץ־מיניסטעריום וועגען בעפרייען פון וואוינונגס־שטייער די וואוינונגען, וועלכע האָבען פאַר דער מלחמה געצאָהלט ביז הונדערט רובל אַ יאָהר. אָבער דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום האָט אויך דאָס מאָל אָפּגעזאָגט. נישט קוקענדיג אויף דעם, האָט דאָך דער מאַגיסטראַט נישט אַרויסגעשיקט קיין צאָהלונגס־נאַקאַזען צו די דערמאָהנטע שטייערן.

אויפ'ן יאָהר 1927 האָט מען נישט אַרויסגעשיקט קיין נאַקאַזען שוין פאַר די שטייער־צאָהלער, וועלכע האָבען געצאָהלט פאַר־מלחמה'דיג דירה־געלד ביז 60 רובל אַ יאָהר. ערשט צוויי וואָכען פאַר דעם ווי דער אַלטער מאַגיסטראַט האָט געדאַרפט אַוועקגעהן, האָט דער געוועזענער לאַוניק פון דער שטייער־אָפּטיילונג געהייסען אויסשרייבען די „נאַקאַזען" פאַר די דערמאָהנטע שטייער־צאָהלער מיט דעם בעדינג, אַז זיי זאָלען אונטערגעשריבען ווערען דורכ'ן נייעם סאָציאַליסטישען לאַוניק, אַזוי אַרום האָט מען געוואָלט אויפ'ן חשבון פון די אָרימע שטייער־צאָהלער מאַכען פּאָליטיק, און דיסקרעדיטירען דעם נייעם מאַגיסטראַט.

דער נייער לאַוניק האָט אויפגעהאַלטען דאָס אַרויסשיקען די „נאַקאַזען" און דער נייער שטאָט־ראַט האָט בעשלאָסען אויפצופאָדערען דעם מאַגיסטראַט צו מאַכען ווייטערדיגע בעמיהונגען וועגען בעפרייען די אָרימע שטייער־צאָהלער פון וואוינונגס־שטייער.

פרעזידענט זשעמיענצקי האָט צו דעם צוועק דריי מאָל אינטערווענירט אין וואַרשאַ אָבער דער רעזולטאַט איז געווען אַ נעגאַטיווער. די מאָטיווען זענען געווען די, אַז וואוינונגס־שטייער איז אַ געזעץ פאַר גאַנץ פּוילען און ווען דאָס בעפרייען פון וואוינונגס־שטייער די אַרבייטער־וואוינונגען אין לאָדז איז אַ נויטווענדיגקייט, וואָלט עס פאַר די קליינע שטעט ווי למשל, אַלעקסאַנדער, זגעזש, טושין און אַנדערע געווען פשוט אַ רואין פון די קאָמונאַלע הכנסות, ווייל אַ וואוינונג פאַר 150 רובל אין לאָדז, עפּעס אַ לאָך האָט אין די קליינע שטעטלעך געקענט זיין אַ לוקסוס־וואוינונג. דער מאַגיסטראַט האָט ווייטער נישט גערוהט און אויפ'ן סמך פון אַ ברייט־מאָטיווירטען מעמאָריאַל האָט זיך דעם פרעזידענט זשעמיענצקי איינגעגעבען אויסצופועלן די מעגליכקייט פון אַ זעהר ליבעראַלער אָנווענדונג פון איינציהען דעם וואוינונגס־שטייער, להיפך צו דעם סיסטעם, וועלכער איז ביז איצט אָנגעווענדעט געוואָרען.

צו דעם צוועק אַרבייט איצט אויס די שטייער־אָפּטיילונג ענטשפּרעכענדע פּראָיעקטען. ביז איצט איז די פּראָצעדור פון בעשטימען און איינקאַסירען דעם וואוינונגס־שטייער געווען פאָלגענדע: נאָכ'ן בעקומען דעם צאָהלונגס־נאַקאַז האָט דער שטייער־צאָהלער, אויב ער האָט נישט געקענט בעצאָהלען דעם שטייער, געמוזט דערלאַנגען אַ ביטע אין דער שטייער־אָפּטיילונג אויפ'ן גרונד פון דער ראָזיגער ביטע איז ערשט אַדורכגעפיהרט געוואָרען אַנ'אויספאָרשונג ביים שטייער־צאָהלער און דער סעקוועסטראַטאָר האָט געמוזט אַ דורכפיהרען אַנ'אַזוי־גערופענע „נוצלאָזע זאַיענטשע". דער פעראָרימטער שטייער־צאָהלער האָט אויך געמוזט האָבען אַ בעשטעטיגונג פון זיין הויז־ווירט וועגען זיין מאַטעריעלער לאַגע, עווענטועל האָבען צוויי עדות געמוזט אונטערשרייבען, אַז דער געגעבענער צאָהלער איז נישט בכח צו צאָהלען.

אַזאַ מין לאַנגע און שווערע פּראָצעדור האָט אַרויסגערופען און רופט נאָך אַרויס אַ גרויסע אונצופרידענהייט ביי די אָרימסטע, וועלכע האָבען צוליב דער ביוראָקראַטיע געמוזט פערלירען פיל צייט און מיקומען פערשידענע שוועריגקייטען.

דער איצטיגער נייער סיסטעם האָט קודם־כל דעם ציל צו בעפרייען דעם אָרימען שטייער־צאָהלער פון ערלעדיגען אַלע דערמאָהנטע פאָרמאַליטעטען, די שטייער־אָפּטיילונג האָט בדעה אין דער צוקונפט שוין נאָכדעם ווי ס'איז שוין פעררהאַז די הסכמה פון מאַגיסטראַט־פּרעזידיום אַרויסצושיקען די צאָהלונגס־נאַקאַזען צו אַרבייטער און אָנגעשטעלטע דורך אַ קאָמיסיע פון בעאַמטע, וועלכע וועט בעשטעהען פון 2 פּערזאָן, די קאָמיסיע וועט אין דער וואוינונג פון שטייער־צאָהלער גלייך פעסטשטעלען זיין מאַטעריעלע לאַגע און אויב זי וועט פעסטשטעלען די אָרימקייט פון צאָהלער, זעט די קאָמיסיע גלייך אויפ'ן אָרט צונויפשטעלען דעם פּראָטאָקאָל פון דער „נוצלאָזער זאַיענטשע", עווענטועל וועט דער שטייער־צאָהלער האָבען דאָס רעכט גלייך אַריינצורופען 2 שכנים אַלס עדות, אַז ער קען נישט בעצאָהלען דעם שטייער.

די פערלייכטערונג בעשטעהט אין דעם, אַז נישט דער שטייער־צאָהלער וועט מוזען מיט צעהנדליגער פּאַפּירען פעסטשטעלען זיין אָרימקייט און נויט אין דער שטייער־אָפּטיילונג, נאָר דאָס וועט געטון ווערען אין דער שטיל אין דער וואוינונג פון שטייער־צאָהלער דורך ערנסטע, געזעלשאַפטליך־רוטינירטע בעאַמטע.

אין די נאָהענסטע טעג וועלען שוין די בעאַמטען־קאָמיסיע אַרומגעהען אין גאַס מיט די נאַקאַזען פאַר פערלעגענע שטייערן פון 1924, וועלכע זענען פערהאַן 1000, פאַר 1925 — 20000 און פאַר 1926, וועלכע זענען פערהאַן נאָך מעהר.

די ראָזיגע קאָמיסיעס וועלען אויך געבען זייער מיינונג וועגען דעם שטייער אויף הונד.

— ווי מיר ווייסען, — ווענדען מיר זיך צום געעהרטען לאַוויניק, — בעקלאָגען זיך שטאַרק די אָרימע איינשפּאַנער־בעזיצער, דראָשקאַשעס און האַנדוועגלעך אויף די שטייערן פאַר'ן רעכט צו פאָהרען אין די גאַסען, און וועלכען זיי זענען נישט צוליב זייער אָרימקייט בכולת צו צאָהלען.

— וואָס שייך דעם ראָזיגען שוין רייך קאָמונעלער שטייער, — ענטפערט ה' קוק, — זענען די חובות פון די שטייער־צאָהלער זעהר גרויס, איבער 50 פּראָצענט פון דעם שטייער פאַר די יאָהרען 1925, 1926 און 1927 זענען נישט אויפגענומען געוואָרען.

אין דער אַנגעלעגענהייט זענען שוין ביי מיר אויך געווען דעלעגאַציעס פון די יודישע פעראיינען פון ראָד־פערקעהר, זיי האָבען געבעטען וועגען ליבעראַלען אָנווענדען פון דעם דערמאָהנטען שטייער, און באמת זענען דאָס גרויסע אביונים, אָדער זיי האָבען שוין לאַנג נישט דאָס פערד און וועגעלע אָדער דאָס פערדעל, אָדער האַנדוועגעלע איז זייער איינציגע פרנסה, און דער דערמאָהנטער שטייער בעטרעפט דאָך אין מאַנכע פאַלען ביז 40 זלאָטים. איך האָב דעריבער פעראָרדענט, אַז די זעלבע קאָמיסיעס זאָלען אויך אויף דעם זעלבען אופן ווי ביים וואוינונגס־שטייער ביים צאָהלער אין שטוב ערלעדיגען אַלע פערלעגענע שטייערן פאַר די פעריגאַנגענע יאָהרען. די האָב קענען ווירקליך נישט צאָהלען וועלען גלייך בעפרייט ווערען, די אָבער, וואָס קענען צאָהלען און האָבען דאָס ביז איצט נישט געטון, וועלען ווי אַמגיכ־סטען מוזען בעצאָהלען.

— און וואָס איז מיט דעם וואוינונגס־שטייער פאַר'ן יאָהר 1928?

— ווי איהר ווייסט האָבען שוין די שטייער־צאָהלער בעקומען „נאַקאַזען" אויף דעם ראָזיגען שטייער, ס'איז אָבער איצט נוצלאָז זיך צו ווענדען צו דער שטייער־אָפּטיילונג מיט ביטעס וועגען בעפרייען פון וואוינונגס־שטייער פאַר 1928, די לעצטע ראַטע דאַרף ערשט געצאָהלט ווערען אין דעצעמבער 1928, מ'קאָן דעריבער נישט וויסען צי דער צאָהלער וועט דעמאָלט קענען צאָהלען, צי נישט.

ביי דעם ראָזיגען ענין האָט דער לאַוניק קוק גענומען אין אַכט דעם וואונש פון אונזער מיטאַרבייטער, אַז די קאָמיסיעס, וועלכע וועלען געהען צו די אָרימע יודישע שטייער־צאָהלער זאָלען זיך קענען פערשטענדיגען אויך אויף יודיש.

דאַן האָט אונזער מיטאַרבייטער בעריהרט פאָלגענדען ענין.

— ווי בעקאַנט, מוז מען אויף דער ביטע וועגען פונאַנדערלעגען אַ שטייער אויף ראַטעס צוקלעפּען אַ מאַרקע פאַר 2 זלאָטים, מאַנכעסמאָל איז די סומע פון שטייער אַזוי קליין, אַז די 2 זלאָטים זענען מעהר ווי די צינזען, וואָס מ'ברענגט זיך איין.

ה' לאַוויניק קוק האָט ערקלעהרט, אַז ער האָט שוין אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג, אַז ביי שטייערן ביז 30 זלאָטים זאָלען די בעאַמטע אָננעהמען די ביטעס אָהן מאַרקען, און בעזונדערע פאַלען וועלען אויך בעפרייט ווערען פון דעם אָפּצאָהל העכערע סומען.

מיר האָבען געדאַנקט דעם לאַוויניק פאַר זיינע העכסטע וויכטיגע ערקלעהרונגען, דערביי האָט אונז ה' קוק צוגעזאָגט ביי אַ צווייטער געלעגענהייט צו געבען נעניע אויפקלעהרונגען וועגען די געפּלאַנטע שטייער־ענינים אויפ'ן יאָהר 1928.

לאוויניק לודוויג קוק

„דער פרויען־שונא".

פאַרלעזונג פון רחל פייגענבערג.

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, קומט זונטאָג אין אָוונט פאַר אין „הזמיר" אַ פאָרטראָג פון דער בעקאַנטער יודישער שריפטשטעלערין רחל פייגענבערג א. ד. ט. דער פרויען־שונא.

רחל פייגענבערג געהערט צו די ווייניגע פרויען ביי אונז, וועלכע האָבען מיט זייער טאַלאַנט זיך דורכגעשלאָגען אַנ'אָרט אין די ערשטע רייהען פון דער יודישער ליטעראַטור. איהר ערשטער עפענטליכער אויפטריט אין לאָדז, וואו זי וועט אַרויסטרעטען מיט איהרע נישט פערעפענטליכע ווערק, וועט פעראינטערעסירען די ברייטסטע קרייזען פון איהרע לעזער און בכלל פון יודישען עולם.

מען אַרבייט אַרום שטאָטישען בודזשעט.

(—) די אַרבייטען אין די פערשידענע אָפּטיילונגען פון מאַגיסטראַט געהען מיט אַ נייעם טעמפּאָ. ביים איבערנעהמען דעם נייעם מאַגיסטראַט איז פיל צייט און ענערגיע פערשוועדעט געוואָרען אויף איינצושטעלען די נייע אָרדנונג, אויף אויסצושליסען די מעגליכקייט פון קאָרופּציע און פּראָטעקציע. די פערשידענע אָפּטיילונגען פון מאַגיסטראַט, אַרבייטען אויס זייערע בודזשעטען צוגעפּאַסט צו די בעדערפעניסען פון דער ברייטער שטאָטישער בעפעלקערונג.

צוליב דעם, וואָס דאָס בודזשעט־יאָהר הויבט זיך אָן פון 1. אַפּריל און צו דער צייט, וועט דער נייער בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1928/9 נאָך נישט ווערען אָנגענומען, האָט דער מאַגיסטראַט בעשלאָסען אַרויסצוטרעטען צום שטאָט־ראַט מיט אַ פאָרשלאָג צו בעשטימען אַ פּרעלימינאַר אויף אַ חודש צייט, ביז דאַן, וועט שוין אָנגענומען ווערען דער נייער בודזשעט.

Dr. med.
H. GUTSZTADT
ספעציאַל־אַרצט פאַר אַקושער־ און פרויען־קראַנקהייטען.
Zachodnia 62 צעגעלניאַנא 23
טעלעפאָן 29-52
נעמט אָן פון 4—7 אָוונט. אין לעטשניצע ... צעגעלניאַנא 29 פון 6—8 ...

Dr. med. J. BETTE
ספעציאַל־אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
פיעטריקאָווער 6. טעל. 44-95
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6.

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

גאַסטראָלען פון די בעליבטע אַרטיסטען
חנה לערנער און דוד זיידערמאַן

פרייטאָג, דעם 16-טען, 9 אָוונד — די בעליבטע פּיעסע אין לאָדז
צו ביליגע פרייזען פון 1 ביז 2.50 זל.
„מכירת יוסף"
היסטאָרישע אָפּערעטע אין 5 אַקטען פון לאַטיינער.
הויפּט־ראָל „יוסף"—דוד זיידערמאַן.

שבת, דעם 17-טען, 3.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען
„מאַשקע ווערט אַ כלה"
אָפּער. אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג פון שטיינבערג, רעזשי: ד. זיידערמאַן.
הויפּט־ראָלען: „מאַשקע"—חנה לערנער; „וואָלאָדיאַ"—דוד זיידערמאַן
דער שלאַגער קופּלעט „וואו נעמט מען די מיידלעך פון אַמאָל"
ווערט געזונגען דורך חנה לערנער.

שבת, דעם 17-טען, 9 אַ זייגער אָוונד — צום 1. מאָל אין לאָדז
פּרעמיערע! דער שטאַרקסטער שלאַגער, וואָס איז געשפּילט געוואָרען אין אַמעריקא פּרעמיערע!
„אין נאָמען פון גאָט"
לעבענס־בילד אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון שטיינבערג, רעזשי — דוד זיידערמאַן.
הויפּט־ראָלען: „יהושע'לע"—חנה לערנער; „יצחק"—דוד זיידערמאַן.
די שענסטע געזאַנגס־נומערן ווערען געזונגען אין דער פּיעסע „קופּלע", „זיי מיר מוחל, גאָטעניו" געזונגען פון חנה לערנער, „המבדיל" פון קאָמפּאָזיטאָר זילבערט, אַראַנזשירט פון זעלמאַן, ווערט געזונגען פון דוד זיידערמאַן מיט'ן כאָר, דער שלאַגער־נומער „שטיין, שטיין" ליבלינגס־נומער געזונגען פון דוד זיידערמאַן.
זונטאָג, דעם 18. און מאָנטאָג, דעם 19. ווערט נישט געשפּילט.
דינסטאָג, ד. 20-טען גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.50
וואָס וועט געשפּילט ווערען? לעזט אין דינסטאָג'דיגען אַנאָנס!
ס'נעהמען אָנטייל פרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאַליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן.
טענץ איינשטודירט פון טאַנץ־מייסטער ב. לייבאָוויטש.
אַדמיניסטראַטאָר: א. בעזמאַן. ביהנע־לייטער: מאַכאַראָווסקי.
בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין פילהאַרמאָניע־קאַסע.

מאַכט די יודישע ליטעראַטור פאָרטשריט?

זי וואַקסט, אָבער ווי אַזוי?

פון לעאָ קעניג

האָט די יודישע ליטעראַטור געמאַכט פאָרטשריט פאַר די לעצטע פאָר צעהנדליגג יאָהר?

אויף די פראַגע קען מען מיט פולער זיכערהייט ענטפערען: פאַר די לעצטע פאָר צעהנדליגג יאָהר איז די יודישע ליטעראַטור אויסגעוואָקסען, געוואָרען אַ ליטעראַטור.

צוריק מיט אַ פאָר צעהנדליגג יאָהר האָט מען געקענט די יודישע שרייבער איבערצעהלען אויף די פינגער. איצט האָבען מיר אַנ'אַרמעע אַ גאַנצע פון יודישע שרייבער, ריכטער און זשורנאַליסטען.

און נישט נאָר אין צאָהל, נאָר אויך אין דער קוואַליטעט שטעהט דער דורכשניטליכער יודישער שרייבער איצט אויף אַ העכערער טעכנישער און קונסטלערישער שטופע ווי דער דורכשניטליכער יודישער שרייבער פון צוויי אָדער דריי צעהנדליגג יאָהר צוריק.

היינט שרייבט מען ביי אונז אַ סך בעסערע אַרטיקלען, ערצעהלונגען און לידער...

מען קען אָנרופען אַ גאַנצע רייה נעמען פון אונזערע יונגע בעלעטריסטען און פּאָעטען, וועלכע קענען טעכניש „אַרויסשאָקלען פון אַרבעל" אַפילו אונזערע קלאַסיקער.

נעהמט אַ יודישען זשורנאַל אָדער אַ זאַמעלבוך פון צוריק מיט צוואַנציג דרייסיג יאָהר — פּרץ'ס אָדער שלום עליכם'ס — און פערגלייכט די בעסערע אַרטיקלען פון אַמאָל, אַפילו מיט די גע־העהנליכע אַרטיקלען אין דער איצטיגער יודישער פרעסע, וועט איהר דערזעהען ליכט ווי הינטערשטעליגג די אַמאָליגע זענען געגען די איצטיגע, ווי נישט בעל־האָלפען, מליצה'דיג און בטלנות'דיג האָט מען אַמאָל ביי אונז געשריבען אַלע אייראָפּעאישע ליטעראַטור — ריכטונגען און שולען זענען איצט גוט פערטראָטען אין אונזער ליטעראַטור, און מיט גוטע מוסטערען, קען מען זאָגען.

דער איצטיגער יודישער ריכטער אויב ער איז נישט שטאַרקער אין טאַלאַנט, איז ער אָבער קולטורעל און קינסטלעריש, געשולטער און ערצויגענער.

די יודישע ליטעראַטור האָט אויך צו פערצייכענען אַנדערע גרויסע „זייגען". צוריק מיט אַ פאָר צעהנדליגג יאָהר האָט די גרויסע וועלט כמעט גאָר נישט געוואוסט פון אַ יודישער ליטעראַטור... איהר געדענקט דאָך, ווי גליקליך מיר האָבען זיך געפיהלט, ווען מען האָט איבערזעצט ראָזענפעלד'ן, ווען מען האָט געשפּילט אַש'ן אין אַ פרעמדען־שפּראַך.

איצט זענען שוין איבערזעצונגען פון יודיש נישט אַזאַ נאָווינע. אין איינ־לענדער איז יודיש שוין לאַנג אָפיציעל אָנערקענט. נאָר אַ פאָר לעצטע ציוניסטישע בטלנים און אַ פאָר שפּאָגעל נייע אַסימילאַטאָרען, וואָס האָבען זיך ערשט אויסגעלערנט אַ פרעמדע שפּראַך, קוקען נאָך אויף יודיש ווי אויף אַ זשאַרגאָן. אָבער די גרויסע וועלט קוקט שוין אויף יודיש און דער יודישער ליטעראַטור ווי אויף זעלבסטשטענדיגע ווערטען.

אין אַ סך ליטעראַרישע אָרגאַנען (אין אייראָפּעאישע שפּראַכען) זענען שוין דאָ אַפילו ספּעציעלע אָפּטיילונגען גע־ווידמעט דער יודישער ליטעראַטור. ש (אין פראַנקרייך זענען מיר לעצ־טענס אַפילו געוואָרען געוואָרען מיט אַ מאָדע אויף יודיש).

אַ וויכטיגער זיג פאַר דער יודישער ליטעראַטור איז, וואָס זי איז לעצטענס געוואָרען אַ זעלבסטשטענדיגער מיט־גליד פון דעם שרייבער אינטערנאַציאָ־נאַל (פ. ע. נ.). דאָס עפענט פאַר אונז גרויסע מעגליכקייטען.

און ווען מיר זאָלען נעהמען דעם איצטיגען יודישען ביכער־מאַרק, ווי נישט בעגנונענר ער זאָל נישט זיין, קען אָבער דער יודישער ביכער־מאַרק פון צוואַנציג־דרייסיג יאָהר צוריק זיך אַ פילו נישט פערגלייכען מיט דעם איצ־טיגען.

פון דער יודישער פרעסע איז שוין אָפּגערעדט. צוריק מיט אַ צוואַנציג־דריי־סיג יאָהר האָבען מיר אפשר צוויי־דריי יודישע ציטונגען געהאַט. און איצט? עס וועט אפשר נישט זיין איבערטריבען ווען איך וועל זאָגען, אַז די צאָהל יודישע ציטונגען אויף דער גאַנצער וועלט שטיינט איבער די ציטונגען, וואָס אַ בעלגיען, טשעכאָ־סלאָוואַקיען און פּוי־לען האָבען צוזאַמען.

היינט דאָס יודישע טעאַטער צוריק מיט צוואַנציג יאָהר און דאָס יודישע טעאַטער פון דער לעצטער צייט. די גאַנצע קולטורעלע וועלט (וואָס פאַר אַ ווערט עס זאָל נישט האָבען) ווייסט, אַז ס'איז דאָ אַ יודיש טעאַטער. עס איז גענוג צו דערמאָהנען די ערפאָלגרייכע טורען אין אייראָפּאַ און אַמעריקאַ פון „די ווילנער", שוואַרץ'ס טרופּע און פון דער „הבימה", מען זאָל דערזעהן דעם אונטערשיד פון דעם אַמאָליגען פּרי־מיטיווען צושטאַנד פונ'ם יודישען טע־אַטער.

עס מוזען איצט דערמאָהנט ווערען די יודישע פאָלקס־שולען אין אַמערי־קע, פּוילען און רוסלאַנד. צי זיי וועלען פערזיכערען אַ גוטע און נאָרמאַלע צו־קונפט פאַר דער יודישער ליטעראַטור, צי נישט, אָבער מיט צוואַנציג דרייסיג יאָהר צוריק וואָלטען אַפילו די פאָר ערשטע יודישיסטען נישט געוואַגט צו חלומ'ען פון אַזאַ צאָהל יודישע פאָלקס־שולען.

און דאָך נישט — קוקענדיג אויף דעם גוואַלדינען פאָרטשריט וואָס די יודישע ליטעראַטור האָט געמאַכט פאַר די לעצ־טע צוואַנציג — דרייסיג יאָהר, האָט נאָך קיין מאָל, דאַכט זיך, נישט געהערשט אַזאַ פּעסימיזם אין די יודישע ליטעראַ־רישע קרייזען. אַ טיפע אומרוה ענבערט און מוטשעט איצט יעדען אויפריכטיגען יודישען שרייבער. און קיין מאָל, דאַכט זיך, האָבען זיך נישט געהערט אַזוי פיל קלאָג־לידער, וואָס בעוויינען די יודישע ליטעראַטור.

ווי קומט עס? פון וואַנען שטאַמט דער איצטיגער פּעסימיזם אונזערער? זענען דאָס אפשר טאַקע בלויז נאָרמאַ־לע וואוקס־וועהען? אָדער מיר האָבען דערפיהלט, אַז די יודישע ליטעראַטור האָט שוין דערגרייכט די העכסטע שטו־פע, האָט שוין אויסגעפיהלט איהר מיס־יע „אַביסעל אויפצוקלערען די מאַסען" און ס'האָט זיך שוין אָנגעהויבען פאַר אונז דער גרויסער באַרג אַראָפּ? איך וועל פּרובען, ווי פיינליך עס זאָל נישט זיין, זוכען אַנ'ענטפער אויף דער ביטע־רער פראַגע. און פיינליך איז עס נאָך מעהר דערפאַר, ווייל אַ סך יודישע „לי־טעראַטור סוחרים" מאַכען געשעפט פון דעם איצטיגען פּעסימיזם.

די הויפּט־אורזאַך פון דעם איצטי־גען קריזיס אין דער יודישער ליטעראַ־טור, ווי מאָדנע און פּאַראַדאָקסאַל עס זאָל נישט אויסזעהען אויפ'ן ערשטען בליק, שטאַמט דערפון, גלויב איך, וואָס די נאַציאָנאַלע אידעע איז איצט אויף דער גאַנצער וועלט באַנקראָטירט. ביז דער וועלט — מלחמה האָט נאַציאָנאַליזם געבליהט אויף דער גאַנצער וועלט. די וועלט — מלחמה, וועלכע האָט יאַקבי־בעפרייט די קליינע פעלקער, האָט די נאַציאָנאַלע פראַגע נישט געלעזט. ביז דער וועלט — מלחמה און די ערשטע פאַר יאָהר נאָך דער וועלט — מלחמה האָט אויך אונזער נאַציאָנאַליזם אין אַלע זיינע קלאַסען, שאַטירונגען און פאָרמען זיך צובליהט און גוואַלדיגע „זי־גען" פערצייכענט — אָבער איצט טרעט די מענשהייט אַריין אין אַ נייער צייט. די וועלט — מלחמה האָט קיין נאַציאָנאַ־לע פראַגען נישט געלעזט און עס ווערט אַלץ קלאָרער, אַז דורך וועלכע עס איז נאַציאָנאַלע פאָרמען וועט די אויסלייזונג אויף דער וועלט נישט קומען. די נייע טעכנישע ערפינדונגען, ווי ראַדיאָ, קי־נאָ און אַנדערע האָבען געמאַכט די וועלט קלענער, היימישער און שטאַרק פערקלענערט דעם ווערט פון נאַציאָנאַ־לע שפּראַכען, ליטעראַטורען און אַנדערע פאָרמען...

דאָס איז דער טיפער אונטערגרונד פון דעם איצטיגען קריזיס אין דער יו־דישער ליטעראַטור.

און איצט וויל איך אָנווייזען אויף דער מעהר דירעקטער אורזאַכע פון דעם איצטיגען קריזיס אין דער יודישער לי־טעראַטור.

די יודישע ליטעראַטור איז טאַקע אויסגעוואַקסען אין די לעצטע פאָר צעהנדליגג יאָהר. אָבער זי איז געוואַק־סען נאָר אין דער ברייט. אין דער טיף איז זי נישט געוואַקסען. די וואָרצ־לען זענען ריזעלבע שוואַכע פון אַמאָל. פאַר די לעצטע פאָר צעהנדליגג יאָהר האָבען אַלע פעלקער — מאַסען אָנגעהוי־בען מעהר לעזען ציטונגען און ביכער. אין אונזערע געטאָס איז דאָס אייגענע פאָרגעקומען. עקאָנאָמיש קענען איצט די יודישע מאַסען גיכער זיך ערלויבען צו קויפען אַ יודישע ציטונג און אַ יו־דיש ביכעל. און טעכניש נויטיגען זיי זיך מעהר אין דעם. דערפאַר האָט זיך אַזוי ברייט צעוואַקסען די יודישע ליטע־ראַטור פאַר די לעצטע יאָהרען.

אָבער קיין טיפערע וואָרצלען האָט דער בוים נישט געקראָגען. און דער שטאַרק צובלעטערטער בוים וועגט שווער, סטראַ־שעט צובראָכען צו ווערען אונטער דער איינענער לאַסט.

און די וואָרצלען פון אַ ליטעראַטור איז דער נייער דור, דער נייער לעזער וואָס דאַרף האַלטען אין איין צוקומען. דער לעזער, וועלכער וואַקסט אין איי־נעם מיט'ן נייעם שרייבער און ריכטער.

דער יונגער לעזער, אָדער ווי מען רופט איהם נאָך „דער בעסערער לעזער" איז די „בעסערע העלפט" פונ'ם שריי־בער, אָהן וועלכען ער קאָן נישט זיין פרוכטבאַר ווי גרויס זיין טאַלאַנט זאָל נישט זיין.

אַ ריכטער, אַפילו ווען ער איז אַ זשעני, קען נישט שרייבען אויפ'ן שניי אָדער אין דער לופטען. ער מוז האָבען דעם יונגען לעזער צו וועלכען צו רעדען.

ביי אונז וואַקסט נישט דער לעזער אין דער נויטיגער מאָס און פּראָפּאָר־ציע.

אונזער אומגליק איז, וואָס אין דער צייט, וואָס דער שרייבער איז געוואַק־סען קינסטלעריש און אין קולטור, איז דער לעזער מיט איהם נישט געוואַקסען.

אָדער ריכטיגער: דער יודישער שרייבער איז געוואַקסען מיט דער יו־דישער שפּראַך און ליטעראַטור; דער יונגער יודישער לעזער וואַקסט אויך אַרויס פון דער יודישער נאָר אָהן יו־דישע, נאָר מיט פרעמדע ליטעראַטורען און שפּראַכען. דער יודישער שרייבער געפינט זיך איצט דערפאַר אין דער ווירקליך שרעקליכער לאַגע: די אַלטע ברייטע מאַסען לעזער קענען איהם און זיינע מאָדערנע פּראָבלעמען ניט פער־שטעהן און קיין נייע לעזער צו וועלכע צו רעדען, פאַר וועלכע צו שרייבען האָט ער נישט. סיידען פאַר זיינע קאָלע־גען שרייבער, וועלכע זענען פונקט אַזוי אומגליקליך ווי ער.

שטעהט ער אויפ'ן גרענעץ צווישען דער יודישער גאַס און דער גרויסער וועלט מיט איהרע נייע פּראָבלעמען, דרעהט מיט'ן קאָפּ צוריק און פאָראויס און פיהלט זיך פערלוירען און עלענד. זעהר נישט קיין פרעהליכע ליכט וואַרפט אָט דער אַנאַליז (הלואי וואָלט ער גע־ווען אַ פאַלשער) אויף דער צוקונפט פון דער יודישער ליטעראַטור. און איך איינוועגס ערקלערט עס אונז אַזוי שאַרף פאַרוואָס עס איז נישטאָ די גאַנצקייט ביי אונזערע נייע ריכטער און שרייבער. די אָרגאַנישקייט און אויסגעהאַלטענ־קייט, וואָס אונזערע עלטערע יודישע שרייבער האָבען אפשר נישט געקענט אַזוי גוט שרייבען ווי די היינטיגע, אָבער דערפאַר האָבען זיי געוואוסט צו וועמען זיי רעדען. די עלטערע יודישע שרייבער האָבען געהאַט כמעט בלויז יונגע לע־זער; דער היינטיגער יודישער שרייבער זעהט פאַר זיך בלויז אַלטע לעזער, וועל־כע ווילען איהם און זיינע נייע פּראָבלע־מען און זוכונגען נישט פערשטעהן.

די שפּראַך פון ציפערן

פאָרפאַלען אויף באַהנען, שיפען, אויטאָמאָבילען. די וואָס פאָהרען זענען זיכערער ווי די וואָס פיהרען

וויפיל מענשען קומען אום אויף דער רייזע? און וואָס איז געפעהרלי־כער: די רייזע אויפ'ן שיף אָדער מיט'ן באַהן? ווען מען קוקט דורך די סטאַ־טיסטיקעס פון פאָרפאַלען, בעמערקט מען נאָר מאָדנע זאַכען. די צאָהל קרבנות צווישען די שיף־רייזענדע איז נישט אַזוי גרויס, ווי מען מיינט. אויף די אַמעריקאַנישע שיפען זענען אין יאָהר 1921 אומגעקומען 330 מענשען; אין יאָהר 1922 — 266; אין יאָהר 1923 — 247; אין יאָהר 1924 — 297. אָבער די צאָהלען גיבען נאָך נישט קיין גענויען בעגריף פון דער אמת'ער לאַגע. פון די 297 מענשען, וואָס זע־נען אומגעקומען אויף די אַמעריקאַנישע שיפען אין יאָהר 1924, זענען 44 קר־בנות געווען צווישען די פּאַסאַזשירען און די איבעריגע 243 — צווישען דעם שיף־פערסאָנאַל, די מאַטראָזען, ווען אַ מענש זעצט זיך אויפ'ן שיף, מיינט ער: „אַ, די מאַטראָסען, זיי קענען פאָהרען אויפ'ן ים, אָבער פאַר אונז, בעל־הבית'ישע מענשען, איז עס אַ שרעק! די מאַטראַ־סען, זיי זענען דאָך געוואוינט אַרומצו־פאָהרען!" די ציפערען ברענגען אַרויס דעם שרעקליכען אמת: די מאַטראָסען זענען געוואוינט אַרומצופאָהרען, אָבער זיי זענען אויך „געוואוינט" אומצוקו־מען. פון די שיפס־קרבנות זענען דורכ־שניטליך איין זעקסטעל די פּאַסאַזשירען און פינף זעקסטעלך דער פּערזאָנאַל, די וואָס פיהרען, קומען אום 5-6 מאָל אַזוי פיל, ווי די, וואָס פאָהרען. מען זאָגט, אַז דאָס ים־רייזען קאָסט טייער. עס איז טאַקע אמת, אָבער טייער איז עס גוט פאַר די, וואָס פאָהרען, נאָך פאַר די, וואָס פיהרען, עס איז אינטערעסאַנט צו בעמערקען, אַז צווישען די קרבנות זענען אַ טייל זעלבסט־מערדער. אין יאָהר 1921 האָבען זיך גענומען דאָס לעבען אויף די אַמעריקאַנישע שיפען 34 מענשען, צווישען זיי 24 פּאַסאַזשי־רען און צעהן פון דעם פּערסאָנאַל. כמעט די זעלבע ציפערען האָבען מיר פאַר די שפּעטערדיגע יאָהרען.

ווען מיר נעהמען די אַמעריקאַנישע אייזענבאַהנען, זעהען מיר אַ גאַנץ אַנ־דער בילד. אין יאָהר 1924 זענען אויף די אייזענבאַהנען דערהרג'עט געוואָרען צווישען זיי פּאַסאַזשירען? אינגאַנצען 6617 מענשען. וויפיל זענען געווען 153 מאַן. די איבעריגע זענען געווען באַהן־בעאַמטע און באַהן־אַרבייטער און צופעליגע מענשען. אין יאָהר 1923 האָבען אויף דער אייזענבאַהן געפונען דעם טויט 7385 מענשען. און פון זיי זענען נאָר 143 געווען פּאַסאַזשירען. ווען כ'ען מיר נעהמען די פערוואונדעטע געפינען מיר שרעקליכע ציפערען. אין יאָהר 1923 זענען אויף די אַמעריקאַ־נישע אייזענבאַהנען פערוואונדעט גע־וואָרען 171,712 מענשען, און פון זיי זענען נאָר געווען 6463 פּאַסאַזשירען.

פאָהרען אַלזאָ, איז אַ סך בילינגער און אַנגענעהמער ווי פיהרען.

דער קאַמף פון דעם מענשען מיט דער ווייטקייט, דער שנעלער פערקעהר, קאָסט אַנ'אומגעהויערע צאָהל קרבנות. אויף דעם ראָזינען שלאַכט־פעלד קומען יעדעס יאָהר אום ביז 52 טויזענד מענ־שען. די וועגען, וואָס ברענגען צוזאַ־מען און דערנעהנטערען די מענשען, זע־נען בעגאָסען מיט בלוט. ווען מען בעט־טראַכט די דריי רייזע־מיטלען: אייזענ־באַהן, אויטאָמאָבילען און שיפען. פאַלט אויס אויף יעדען פון זיי פאָלגענדער פּראָצענט פון די קרבנות.

אייזענבאַהן — 59 פּראָצענט.
אויטאָמאָבילען — 37,3 פּראָצענט.
שיפען — 3,7 פּראָצענט.

די וועגען, וואָס די נאַטור האָט אונז געגעבען, זענען פאַר אונז אַ סך באַרמ־הערציגער ווי די, וועלכע מיר האָבען זיך אַליין גענומען.

די צאָהל פון הינטישע יחסנים וואַקסט, די צאָהל פון מענשלי־כע יחסנים פאַלט

איך רייד דאָ נישט וועגען די פּראָסטע הינט, איך רייד וועגען די זעהר בעריהמ־טע הינט, וועמענס אוראַלטע אבות זע־נען פערשריבען אין די „שטאַם־בי־כער", און וועלכע האָבען אַ פיל ריינערע בלוט, ווי אַ סך דייטשע פירשטען.

אין ענגלאַנד זענען איצט פאַראַהן 250 טויזענד הינט, וואָס קענען אויפ־ווייזען אַ שעהנעם יחוס — בריף. מען שטעלט די פראַגע. צי עס געפינען זיך אויף דער גאַנצער וועלט 250 טויזענד מענשען, וואָס זענען בעגליקט מיט אַזאַ מין יחוס. דער מענשען־אַדעל שטאַרבט אויס, אָבער דער הינט — אַדעל — ער וואַקסט און בליהט. איך בין זיכער, אַז די הינט־אַריסטאָקראַטיע וועט זיך דער־האַלטען אַ סך בעסער, ווי די מענשען־אַריסטאָקראַטיע, און אַז עס וועט קומען די צייט, ווען אַנ'אמת'ן אַריסטאָקראַט וועט מען קענען געפינען נאָר צווישען הינט, פערד און זייער גלייכען.

איהר וועט זיך דערשרעקען, ווען איהר וועט געוואָהר ווערען, אַז אין ענג־לאַנד לעבען 4 מיליאָן פערעגיסטרירטע הינט, און פון דער ראָזינער אַרמיי בעק־קומט די ענגלישע רעגירונג פינף מיליאָן דאָלאַר שטייער אין פערלויף פון אַ יאָהר.

אַ פּאָר אינטערעסאַנטע סטאַטיסטישע דאַטען

אויפהאַלטען די דייטשע רעפּובליק קאָסט אַ סך ביליגער ווי אויפ־האַלטען די פריהערדיגע מאָנאַרכיע

די דייטשע מאָנאַרכיסטען און רע־אַקציאָנערען האַלטען אין איין גראַנע־רען, אַז די רעפּובליקאַנישע קאָנסטי־טוציע קאָסט אַ סך טייערער און פאַלט אויף די פּלייצעס פון דעם פאָלק פיל שווערער, ווי די פריהערדיגע מאָנאַרכיע אַ דייטשער סטאַטיסטיקער און פּראָפע־סאָר האָט זיך גענומען אויסרעכענען וויפיל עס האָט פריהער געקאָסט די מאָנאַרכיע, און וויפיל עס קאָסט איצט די רעפּובליק דעם דייטשען פאָלק. דייטשלאַנד איז איינגעטיילט אין עטלי־כע בעזונדערע לענדער, וועלכע האָבען זייערע אייגענע פּאַרלאַמענטען און מי־ניסטעריומס. אַלע אינאייגעם קאָסטען זיי איצט צוואַנציג מיליאָן מאַרק, דאָס הייסט, ווענינגער ווי פינף מיליאָן דאָלאַר אַ יאָהר. און אָט וואָס עס האָבען גע־קאָסט פאַר דער מלחמה. אין יאָהר 1913, די פירשטען נאָר פון די גרעסטע דייטשע לענדער (שטאַאַטען): פּריי־סישע פירשטען אַליין האָבען אויפגע־פרעסען 22 מיליאָן מאַרק, און בייערן, ביז זיבען מיליאָן מאַרק א. אַ. וו. די פירשטען נאָר פון די זעקס גרעסערע לענדער האָבען זיך דערהאַלטען די נשמה מיט 38.700,000 מאַרק אַ חוץ דעם זענען נאָך די פּאַרלאַמענטען און מיניסטעריומס געשטאַנען אויף אַנ'אַנ־דער רעכענונג. אַלזאָ, די העכסטע רע־גירונגס־אַנשטאַלטען פון דער דייטשער רעפּובליק קאָסטען 20 מיליאָן מאַרק, און די פירשטען פון אַ טייל לענדער האָבען געקאָסט ביז 39 מיליאָן מאַרק. די רעפּובליק איז אַ סך ביליגער, ווי די מאָנאַרכיע.

מ. א־וויטש.

אחתונה אויף שפּאס

א בילד פון ישיבה-לעבען אין ליטע.

פון דר. י. ל. שניצער

די ישיבה אין לאמושע איז דאן געווען כמעט די גרעסטע ישיבה אין פוילען. זי האט פערנומען פיר לאנגע הייזער אין דעם פארעם פון א סמך און אינמיטען א גרויסער הויף מיט א ראך. א מין זומער-לאגער, געמאכט פאר די ישיבה-בחורים. צו שלאפען אויף דער פרייער לופט.

די ישיבה איז געווען איינגעטיילט אין פינף קלאסען, און דריי ראשי ישיבה האבען דארטען יעדען טאג געזאגט פינף שיעורים.

אלף אלף און אלף בית זענען געווען צוויי קלענערע כתות: זייער ראש ישיבה איז געווען א רב שמעון. בית אלף און בית בית זענען געווען צוויי גרעסערע כתות. זייער ראש ישיבה איז געווען מיין פעטער, רב אהרן, גימל גימל איז געווען די גרעסטע כתה. זייער ראש ישיבה איז געווען א רב ברוך. איך בין אנגעקומען אין מיין פעטער'ס כתה.

דער גרינדער און דער קאפ פון דער ישיבה איז געווען א רב לייזער, א שיינער, ברייט-אקסעלדיגער יוד פון א יאר 45, מיט א לאנגער, בלאנדער באָרד און א פאר געקרייזעלטע פאות, און א סאמעטענער וושופיצע מיט א גארטעל, די הויזען אין לאנגע, ווייסע זאקען און א סאמעטען היטעל מיט א ברייטען דעק.

עפּעס א מין רעטעניש איז געווען דער רב לייזער. קיינער האט נישט געוואוסט ווער ער איז און פון וואנען ער קומט. צי ער קען לערנען אדער נישט. מאנכע פלעגען זאגען, אז ער איז זייער א גרויסער למדן, נאר ער וויל זיך נישט ארויסווייזען. מאנכע ווידער האבען איהם גאר געהאלטען פאר א נסתר, פאר א בעל-מקובל און א למד-וואווניק... רעדען פלעגט ער זייער ווייניג, ער פלעגט נאר אומגיין הין און צוריק איבער דער ישיבה, גלאצען מיט די אויגען, שאקלען מיט די ליפען און קלאפען מיט די פינגער.

דריי מיניסטארען האט ער געהאט אונטער זיך, און זיי פלעגען דאס פיהרען די מלוכה: רב ישראל, רב גאטעלע און רב בייניש.

רב ישראל איז געווען זיין הויפט-מיניסטער — א שטרענגער יוד, מיט א פאר פייערדיגע אויגען. נאך פון רב ישראל סאלאנטער'ס מוסר-שטיבעל. ער פלעגט פיהרען די אינערליכע פאליטיק פון דער ישיבה, מאכען נייע תקנות, איינטיילען וועלכע מסכתות די ראשי ישיבה זאלען לערנען; א משגיח אויפצופאסען צי מען לערנט; א פערהערער, פערהערען די ישיבה-בחורים אנפאנג זמן, און וועלכער כתה זיי אריינצוזעצען, און א מוסר-זאגער. בין מנחה למעריב פלעגט ער זאגען מוסר פאר די ישיבה בחורים.

רב גאטעלע איז געווען זיין פינאנץ-מיניסטער. ע האט געהאט צו זאגען איבער דער געלד-פראגע, ארויסשיקען משולחים איבער די שטעט צו קלייבען געלר, שיקען בקשה-בריף צו רייכע יודען, זיי זאלען אונטערשטיצען די ישיבה און אנשטעלען ראשי-ישיבה, בעשטימען זייערע שכירות א. אז. וו.

רב בייניש איז געווען זיין שפּייז-מיניסטער. ער פלעגט פערזארגען די ישיבה-בחורים מיט טעג. יעדער ישיבה-בחור, וואס פלעגט קומען אין לאמושא לערנען, פלעגט זיך פריהער מוזען צו איהם מעלדען. רב בייניש פלעגט עפענען זיין בוך מיט די נעהמען פון די בעלי-בתים, וואס האבען זיך מתחייב געווען צו געבען א ישיבה-בחור איין טאג אדער צוויי טעג, און פלעגט אנשרייבען זיבען צעטעלעך, און דאס איבערגעבען צו דעם ישיבה-בחור. מיט די זיבען צעטעלעך האט דער ישיבה-בחור שוין געוואוסט, אז ער איז שוין פערזארגט מיט חיונה אויף א גאנצען זמן.

די בעסטע טעג פלעגט ר' בייניש געבען די ישיבה-בחורים, וועלכע פלעגען קומען פון אזעלכע שטעט, וואס צאהלען א סך געלד דער ישיבה, און די שיריים פלעגט ער איבערלאזען פאר די יעניגע, וועלכע קומען פון שטעט אדער שטעטלעך, וואס צאהלען ווייניג אדער גאר נישט און אזוי ווי ליטע האט דאך געהאט איהרע איינענע ישיבות, וועלכע זי האט געמוזט אויסהאלטען, האט זי דאך דער לאמושער ישיבה גארנישט געקאנט צאהלען; פלעגען זיך טאקע זייער ווייניג ליטווישע בחורים אפשטעלען אין לאמושע, העכסטענס איינער אדער צוויי א זמן. צו פערהייסען כלומר'שט די אויגען נאר צוליב דעם זכות פון מיין פעטער. האט ר' בייניש מיר גראד נישט קיין שלעכטע טעג געגעבען.

— דו ווייסט וואס פאר אנ'אויסנאהם איך האב מיט דיר געמאכט? — האט רב בייניש צו מיר געזאגט, ווען ער האט מיר די זיבען צעטעלעך געגעבען, און האט דערביי אויפגעמישט זיין בוך און מיר געוויזען, ווי לעבען די נעהמען פון מאנכע בעלי-בתים, וואס ער האט מיר געגעבען, שטייען צוויי למד'ן פערשטרייכעלט, וואס דאס מיינט: „לא ליטוואק". ווארום זינט דער זאנגערער שנץ האט אונז פערשווארצט די אויגען, וויל קיין רייכער בעל-הבית, וואס האט דערוואקסענע מיידלעך, קיין ליטוואק קיין טאג נישט געבען — נאר צוליב דעם זכות פון דיין פעטער האב איך מיט דיר אנ'אויסנאהם געמאכט.

•

נאכפרעגענדיג זיך, מיט וואס האט דער זאנגערער דער ישיבה אזוי די אויגען פערשווארצט, האט מען מיר פאלגענדע געשיכטע דערצעהלט:

מיט פיר אדער פינף יאהר צוריק איז געקומען צופאהרען א בחור פון זאגער, קאָוונער גובערניע, און האט געוואלט אנקומען לערנען אין ישיבה.

ביים פערהערען איהם איז רב ישראל געשתומם געווארען. זיינע חריפות און זיינע בקיאות איז געווען א געוואלד! פערשטעהט זיך, אז מען האט איהם גלייך ווי אנ'אבן טוב צוגעכאפט, געגעבען איהם די בעסטע טעג און געקרוינט איהם מיט'ן נאמען עלוי.

ער האט געמוזט אלט זיין א יאהר 19 אדער 20, א הויכער, א שלאנקער, מיט א קאפ לאנגע, בלאנדע, זיידענע האָר, א פאר שווארצע, גרויסע, האלב-פערטראכטע, האלב-פערחלום'טע אויגען, א צארט, ווייס פנים און א הויכען שטערן, ווייס ווי זילבער.

זייער פאטיש איז ער געווען. בעגינען פלעגט ער אויפשטעהן און הנאה האבען צו קוקען ווי די זון גייט אויף, הייסע שטראמען פון בעגייסטערונג פלעגען זיך דאן גיסען פון זיין נשמה, און ער פלעגט וועקען די איבעריגע ישיבה-בחורים.

— וואס ליגט איהר, פוילענצער, און שלאפט?... שטעהט אויף און בע"ע טראכט בעסער ווי די זון פאנגט אן צו שיטען איהרע גאלדענע שטראלען אויף דער ווייטער, ברייטער וועלט!

— זעהט ווי זי שטעהט אויף פון יענער זייט בארג אנ'אפגעוואשענע, אנ'אפגע'טובל'טע אין טוי-טראפענס. און קושט מיט א זיסען שמייכעל די קעפלעך פון די בלומען!

צו מוסר פלעגט ער תמיד אוועקגעהן, און אז רב ישראל האט איהם אמאל פארוואורפען געמאכט, פארוואס ער לערנט נישט קיין מוסר, האט ער איהם געענטפערט:

— מוסר דארף מען גראד נישט לערנען אין די פיר ווינקעלעך פון דער ישיבה. מען קען לערנען מוסר אויף יעדען טריט און שריט אין דעם אויבערשטענס שיינער וועלטעל!

אנ'אנדערען וואלט שוין רב ישראל נישט געשוויגען פאר אזא מין דרשה, איהם אבער האט זיין תורה בעשיצט; זיין תורה האט איהם פון אלע צרות ארויסגעשלעפט.

די ישיבה-בחורים האבען איהם מקנא געווען. נישט אזוי זיינע למדות, ווי זיינע גוטע טעג. איבערהויפט האבען זיי איהם מקנא געווען זיין שבת'דיגען בעל-הבית, רב משה קאמניצער. עפּעס א קלייניגקייט, ביי רב משה קאמניצער, דער גרעסטער גביר פון שטאט, ביי איהם צו עסען שבת!...

רב משה קאמניצער איז געווען דער רייכסטער פלאקס-הענדלער אין דער גאנצער געגענד ארום: אנ'איינפאכער, פראסטער יוד, אבער זייער א פערברענטער חסיד, א הייסער אנהענגער פון ראדזינער רבי'ן.

אלע זיינע שווערע אויפגאבען, סיי אין מסחר און סיי אין זיין פריוואט-לעבען, פלעגט מוזען דער ראדזינער רבי לייזען, און ווי ער, זאל לעבען, פלעגט זאגען, אזוי פלעגט זיין...

ווען צוויי הייזער אין דייטשלאנד, צום ביישפּיל, האבען געוואלט קויפען זיינע פלאקס, פלעגט ער טעלעגראפירען צום רבי'ן פוה הלשון:

„קליין און שטיין ווילען מיינע פלאקס קויפען. וועמען זאל איך פערקויפען?" און דער רבי פלעגט איהם ענטפערען מיט א טעלעגראמע וועמען ער זאל פערקויפען.

— סטייטש, רב משה — פלעגען די מעקלערס שרייען — איהר האט דאך פערלוירען געלד, קליין האט דאך אייך געוואלט געבען מיט צוויי קאפּיקעס מעהר אויפ'ן פוד?!

— ער, זאל לעבען, ווייס וואס ער טוט! — פלעגט ער ענטפערען — ער, זאל לעבען, זעהט ווייטער און טיפער פון אונז, קליינינקע, פשוט'ע מענשעלעך.

זיין ווייב איז אויך געווען א פרומע, אבער שוין אביסעל מעהר פארטגעשריטען, זי האט געהאלטען פאר די קינדער לעהרערס, געשיקט זיי אין גימנאזיע און געפיהרט די הויז אויף אנ'אריסטאקראטישען אופן.

דריי קינדער האבען זיי געהאט, צוויי זיהן און איין טאכטער. ביידע זיהן זענען שוין געווען אויסגעגעבען, און חנה'לע, זייער בת-יחידה און מיזינקע, איז נאך געווען אין דער היים.

שיין און צארט איז חנה'לע געווען, אזוי ווי א ווייסע בלום אין פריהמארגען, ווען זי עפענט נאראוואס אויף איהרע יונגינקע בלעטעלעך; דער חן פון יוגענד איז געווען אויסגעגאסען אויף איהר פנים און גאטס גנאד האט געשיינט אין איהרע אויגען.

טאטא-מאמעס ליבלינג איז זי געווען, אין די אויגען פלעגט מען איהר קוקען, יעדען וואונש איהרען פלעגט מען גלייך ערפילען. און חלום'ען פלעגען טאטע-מאמע פון עפּעס א בן-מלך, וואס וועט אראפקומען און חתונה-האבען מיט זייער חנה'לען. קלינגען וועט מיט איהם די וועלט פאר זיין גוטסקייט, פרומקייט, רייכקייט און שיינקייט.

אויף צוויי שבתים אין יאהר פלעגט ר' משה קאמניצער מיט זיין ווייב פאהרען מקבל פנים זיין דעם רבי'ן, שבת חנוכה און שבת נחמו.

שבת חנוכה ביי נאכט, ווען דער זאנגערער איז געקומען עסען שלש סעודות (ווינטער איז דער טאג קורץ, פלעגט מען עסען שלש סעודות ביי נאכט), האט ער דארטען געפונען א גאנצע פערזאמלונג פון בחורים און מיידלעך, סטודענטען און סטודענטכעס. חנה'לע איז געזעסען ביי דער פיאנא און געשפילט און די איבעריגע האבען געטאנצט און געזונגען.

ווי זיי האבען איהם נאר דערזעהן, אזוי האבען זיי גלייך אנגעפאנגען זיך לוסטיג צו מאכען איבער ישיבה-בחורים. מען האט גענומען דערצעהלען פון זיי קאמישע מעשיות, אפלאכען פון זייער הלוך, פון זייערע פאות, פון זייערע תנועות, אנרופען זיי פאטראנעס, כניאקעס, שנארעס און נאך אזעלכע נעמען. דער זאנגערער האט אלעס קאלטבלוטיג אראפגעשלינגען און געשוויגען.

חברה האבען געזעהן, אז ער שווייגט, האט מען גענומען צו איהם אליין. מען האט מען זיך גענומען צו איהם אליין. מען האט איהם גענומען פארווארפען מיט פראגעס, צי ער האט שוין ווען עס איז א מיידעל א קוש געטון, צי ער וויל חתונה האבען, וואס פאר א סארט מיידעל ער וויל האבען, צי ער איז א מבין אויף שיינקייט. דערביי האבען זיך אלע מיידלעך אויסגעשטעלט אין א שורה און איהם נעפרעגט זיינע מבינות, וועלכע מיידעל איז די שענסטע.

דער זאנגערער איז דורכגעלאפען מיט זיינע אויגען איבער אלע מיידלעך, און האט זיך אפגעשטעלט אויף חנה'לען, און האט תמ'עוואטע א זאג געטון:

— אט זי איז די שענסטע פון אלע!

חברה האבען גענומען פאטשען מיט די הענד און שרייען: בראוואָ! בראוואָ! בראוואָ!...

— דער פאטראן האט א געשמאק!

— האט איינער געלאכט.

— לאמיר נאר שטעלען א חופה! — האט א צווייטער בעמערקט.

— א חופה, א חופה, א חופה! — האבען אלע גענומען אין איין קול שרייען.

פיר לאנגע בחורים האבען אויסגעשפרייט א טישטוך אין דער הויך. איין מיידעל האט גענומען שפּילען א חופה מארש, און מען האט דעם זאנגערער מיט חנה'לען אריינגעשטופּט אונטער דער חופה.

דער זאנגערער האט ארויסגענומען פון קעשענע א זילבערנעם 20 קאפּיקענעם און האט זיך געווענדעט צו אלעמען:

— זייט איהר אלע עדות?...

— יא, מיר זענען עדות! מיר זענען עדות! — האבען אלע לאכענדיג געענטפערט.

און דער זאנגערער האט חנה'לען מקדש געווען כדת משה וישראל...

חברה האבען גענומען שרייען „מזל טוב! מזל טוב!" און מען האט זיך איצט געוואלט אזוי ריכטיג לוסטיג מאכען אויף דעם זאנגערער'ס רעכנונג, דער זאנגערער אבער האט אויסגעשריען אויף רוסיש:

— שוויינט שטיל!... ביז איצט האב איך אויסגעהערט אלעס, וואס איהר האט געהאט צו זאגען. איצט וויל איך, אז איהר זאלט מיך אויך אויסהערען. די חופה האט אונז, נאך דעם יודישען דין, געמאכט פאר ריכטיגע מאן און ווייב!... און אהן מיינעם א גט קען חנה'לע קיינמאל מעהר נישט חתונה האבען!...

אין א פאר טעג ארום איז רב משה קאמניצער אריינגעלאפען אין ישיבה א צעקאכטער און האט אנגעפאנגען צו מאכען קולות און געוואלדען. און האט גענומען סטראשען דעם זאנגערער, אז ער וועט איהם עוקר מן השורש זיין.

דער זאנגערער האט איהם גאנץ קאלטבלוטיג געענטפערט, אז פאר זיינע סטראשונקעס האט ער קיין מורא נישט, און אויב ער וועט זיך נישט אויפפיהרען אביסעל אנשטענדיגער, וועט ער גאר אין גאנצען מיט איהם נישט רעדען. און דערביי האט ער פאר אלעמען דערצעהלט ווי די זאך איז צוגעגאנגען און ווי אזוי מען האט איהם די חופה ארויפגעצוואונגען. און צולעצט האט ער בעמערקט, אז ער זעהט נישט איין וואס פאר א שלעכטען שידוך ר' משה האט דא געטון... לערנען קען ער, פון א שעהנער פאמיליע קומט ער, געבילדעט איז ער אויך, ער גלויבט קוים, אויב זיין טאכטער וועט א בעסערען מאן קריגען.

רב משה האט זיך אבער געהאלטען ביי דאס זייניגע, אז ער וויל נישט, דערצו האט נאך רב גאטעלע און רב בייניש אריינגענומען דעם זאנגערער אין זייערע הענד, און גענומען מיט איהם איינ'טענה'ן, אז ער מוז געבען חנה'לען א גט און ראטעווען דעם כבוד פון דער ישיבה.

קורץ, נאך לאנגע ויכוחים איז מען מושוה געווארען, אז פאר פינף הונדערט רובל וועט דער זאנגערער געבען חנה'לען א גט.

נאך דעם גט, ווען דער זאנגערער האט שוין געהאט דאס געלד ביי זיך, איז ער צוגעגאנגען צו חנה'לען און האט איהר געזאגט:

— איך וויל נישט, אז איהר זאלט געדענקען פון מיר אזוי שלעכט. דעם אמת זאגענדיג, האב איך אייך געליבט... און איך וועל אייך ליבען... ווען איך האב אייך נישט געקענט קריגען — אזוי וויל איך אייער געלד אויך נישט האבען...

ער האט איהר אריינגעשטופּט דאס געלד אין האנד און איז ארויס פון דעם רב'ס הויז.

און אין דעם זעלבען טאג האט דער זאנגערער פערלאזען לאמושע.

זעלבסט-בעפרידיגונג און איהרע פאלגען

מעדיצינישער ארטיקעל פון ד"ר ה. רוזשאנער

ווען איך האב מיט עטליכע יאהר צוריק געהאלטען א פארלעזונג וועגען זעלבסט-בעפרידיגונג (אנאניזם), האב איך בעטאנט, אז מיין פארטראג, אונאפהענגיג פון אינהאלט, ברענגט שוין א געוויסען נוצען, ווייל דער פאקט אליין, אז מען רעדט פאר א גרויס פובליקום וועגען דער פראגע, בעווייזט, אז עס איז נישט אזעלכעס, מיט וואס מען דארף זיך שעהמען און דאס אליין האט א גינסטיגע ווירקונג אויף די אנאניסטען, ווייל מייסטענסטיילס פערבארגט יעדער פון זיי טיף אין זיך זיין סוד און דער פולסטער איבערצייגונג, אז נאר ער אליין בעזיצט די שענדליכע אונהיילבארע קראנקהייט.

די פערשידענע גאסען-בראשורען וועגען זעלבסטבעפרידיגונג, וועלכע פאלען אריין אין האנד פון אנאניסט, זענען נישט בכח איהם צו העלפען. פערקעהרט: זייער געוואלד-שרייענדער טאן וועגען דער גרויזאמער געפעהרליכקייט פון אנאניזם האט זעהר א נידערשלאגענדע ווירקונג — און אנשטאט נוצען — ברענגען זיי שאדען.

וואס איז דאס אייגענטליך אזוינס אנאניזם?

אנאניזם אדער זעלבסט-בעפרידיגונג דאס זענען מאניפולאציעס, וואס ווערען ארויסגעפיהרט אויף די געשלעכטליכע ארגאנען מיט'ן צוועק ארויסצורופען — אויסערהאלב דעם פיזיאלאגישען אקט — דעם אזוי גערופענעם ארגאזם (לויט פראפעסאר פארעל ווערט ארגאזם אנגערופען דער מאמענט, ווען די געשלעכטליכע אויפרייצונג דערגרייכט דעם העכסטען פונקט. אינ'ם דאזיגען מאמענט קומט דאס ארויסגעבען די זרע).

אנאניזם איז נישט קיין ערפינדונג פון די נייעסטע צייטען. ער איז בעקאנט געווארען שוין אין די אורואלטע צייטען און טרעפט זיך אזוי גוט ביי ווילדע, ווי ביי ציוויליזירטע פעלקער, ביי דערוואקסענע, ווי ביי קינדער.

ווי אזוי בעציהט זיך די מעדיצין צו אנאניזם?

אויב עס ווערט געפיהרט אין מעסיגע גרעניצען דורך דערוואקסענע, דעמאלט איז ער כמעט ווי נישט פאטאלאגיש (קרענקליך).— אויב ער ווערט אבער בענוצט אפט און אין נישט רייפען עלטער, דעמאלט איז ער בלי ספק פאטאלאגיש מיט א גאנצער רייה קרענקליכע קאנסעקווענצען.

עס איז פערהאן אנאניזם, וואס איז דער רעזולטאט פון א גרעסערער זרע-אנזאמלונג אין ארגאניזם. אזעלכע זעלבסט-בעפרידיגונג ווערט געוועהנליך געפיהרט נישט אפט און האט נישט קיין ספעציעל שעדליכע בעדייטונג.— טיילמאל איז אבער אנאניזם דער רעזולטאט פון פסיכישע קראנקהייטען, נעווראסטעניע און ד. גל. און האט דורכאויס ערנסטע פאלגען. דאך זענען אפטמאל ביי אזעלכע פערזאנען נערוועזע ערשיינונגען נישט אזוי פיל דער פועל יוצא פון אנאניזם, ווי בעווייזען פון א געוויסער דעגענעראציע, פון וועלכער עס שטאמט טאקע ביי דער דאזיגער פערזאן אויך דער אנאניזם.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס די מעדיצינישע וועלט ווייסט שוין גענוי די שעדליכע פאלגען פון אנאניזם, טרעפען מיר דא אפט מיינונגען, אז דער אנאניזם איז נישט דורכאויס שעדליך. אזוי איז אויך איבערצייגט געווען דער בעריהמטער רוסישער פראפעסאר מעטשניקאוו, דאס אנאניזם איז א נארמאלע ערשיינונג מיר בעגעגענען איהם ביי פערשידענע חיות, ווי מאלפעס, פערד, העלפאנטען א. א. אויך לאזט ער זיך בעמערקען, מעהר ביי די ווילדע פעלקער, ווי ביי ציוויליזירטע.— זעהר אינטערעסאנט זענען די אויספיהרונגען פון בעריהמטען פראפעסאר און פארשער גוסטאוו פרויד. ער האט פעסטגעשטעלט, אז ביי די שבטים אין דרום-אפריקא איז דער אנאניזם שוין א פאפולערע געוואוינהייט — אלעס בענוצט דארט אנאניזם, בעזונדערס, די פרויען; דערביי בעזארגט זיי די נאטור אליין מיטלען דערצו (באנאנען, אוגערקעס, ריבען און ד. גל.)— מיר בעגעגענען איהם אויך אין א קאלעקטיווער פארם, דהיינו ביי ארעסטאנטען, אין קאזארמעס, פאבריקען, שולען א. ד. גל.

עס איז פערהאן א ס א ר ט אנאניזם, וואס ווערט אנגערופען אנאניזם פון געדאנק. דאס געשעהט ביי

אַ נייער אטענטאַט אויף מוסאָליני׳ן.

דער אטענטאַט איז נישט געלונגען און דער אָנפאַלער איז אַרעסטירט.

ר ו י ם, 15 (ספ. טעל.). היינט איז אין רוים אויסגעפיהרט געוואָרען אַנ׳-אַטענטאַט אויפ׳ן איטאַליענישען-פאַשיסטישען דיקטאַטאָר בעניטא מוסאָליני.

דער אָנפאַלער האָט 2 מאָל אויסגעשאָסען אויף מוסאָליני׳ן אָבער נישט געטראָפען. נאָכ׳ן אויספיהרען דעם אַטענטאַט, האָט זיך דער אָנפאַלער געלאָזען ענטלויפען. נאָר דער פערזאַמעלטער המון, וועלכער איז זיך צוזאַמענגעלאָפען אויף דער שיסעריי, האָט דעם אָנפאַלער פערהאַלטען און איהם איבערגעגעבען אין די׳ הענד פון פאָליציי.

דער אַרעסטירטער מאַכט דעם איינדרוק פון אַ משוגענעם.

הכנות צו דער ערשטער זיצונג פון סיים

וואַרשאַ, 15 (טעל.) אין סיים-קלוב פון פ. פ. ס. איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון צענטראַלען אויספיהרונגס - קאָמיטעט פון פ. פ. ס. חוץ אין די ריין-אינערליכע פראַגען, ווי איבעררוקען אייניגע קאַנדידאַטורען פון דער מלוכה-ליסטע, איז אויף דער דאָזיגער זיצונג אויך אַרום גערעדט געוואָרען די פראַגע וועגען דער בעציהונג פון פ. פ. ס. צו דער רעגירונג.

קיין שום בעשלוס אין דער דאָזיגער פראַגע איז נישט אָנגענומען געוואָרען. בעת דער דיסקוסיע האָט זיך דאָס רוב רעדנער אַרויסגעזאָגט פאַר פיהרען אַ שאַרפע אָפּאָזיציע געגען דער רעגירונג, דאָך האָבען זיך אייניגע רעדנער אַרויסגעזאָגט אין אַ מעסיגערן טאָן.

וואַרשאַ, 15 (טעלעפאָניש) אין צוזאַמענהאַנג מיט די ידיעות, אַז אין דער פראַגע וועגען אַ סיים מאַרשאַלעק האָט מען פון די רעגירונגס-בלאָק-קרייזען געפיהרט אונטערהאַנדלונגען אויך מיט די פאָרשטעהער פון די ציוניסטען טיילט מען מיט, אַז מיט די פאָרשטעהער פון נ. 18 זענען קיין שום אונטערהאַנדלונגען אין דער פראַגע נישט געפיהרט געוואָרען, אויב אַזעלכע געשפרעכען זענען מיט יודישע דעפוטאַטען יאָ געפיהרט געוואָרען ,איז אַלענפאַלס נישט מיט די פאָרשטעהער פון 18, נאָר פון 17, ד. ה. פון רייכס גרופע אין לעמבערג.

פראָטעסטען געגען די וואַהלען צום סיים

וואַרשאַ, 15 (טעלעפאָניש) לויט דער וואַהל-אָרדינאַציע זענען די וואַהל-קאָמיסיעס מחויב גלייך נאָך די וואַהלען אָבשיקען אין די קרייז - קאָמיסיעס די וואַהל - רעזולטאַטען צוזאַמען מיט די שטים - צעטלעך, כדי די קרייז - קאָמיסיע זאָל עווענטועל קענען נאָכקאָנטראָלירען די ריכטיגקייט פון דעם וואַהל-רעזולטאַט.

דער הויפט - וואַהל - קאָמיסאַר האָט אָבער פונאַנדערגעשיקט אַ צירקולאַר צו די וואַהל-קאָמיסאַרען, מען זאָל די וואַהל קויטלעך אָבשיקען פער׳חתמ׳עטערהייט צו די סטאַראָסטעס.

געגען דעם צירקולאַר האָבען פראָטעסטירט די מיטגלידער פון דער הויפט-וואַהל-קאָמיסיע און געפאָדערט דעם צירקולאַר אָבצורופען; היות דאָס איז נישט געטון געוואָרען, זענען פון פערשידענע קרייזען צוגעשיקט געוואָרען אין העכסטען געריכט אָנקלאַגעס געגען די רעזולטאַטען פון די סיים-און סענאַט-וואַהלען.

אויף פסח הבע״ל

: עכטען : פסח׳דיגען טוען מיר עמפפעהלען דעם פון לאַנגע יאָהרען בעקאַנטען און זעהר פיינעם **: עכטען : פסח׳דיגען**

פראַנק = קאַפע = צו-זאַטץ

אין קיסטען און אויך אין רונדע פאַקונג.

ער איזט ערצייגט בהכשר גמור אונטער אויפזיכט פון הרה״ג הק׳ מו״ה יעקב פרענקעל תאומים שליט״א אבד״ק פאדגורזשע והגליל והתנו הרהמאה״ג. נכו׳ מו״ה חיים קאננער שליט״א ובנו החריף וכו׳ מ׳ יחזקאל פרענקעל תאומים שליט״א.

דער גרינער שטרייף אויף די פעקלעך בעווייזט דעם כשר לחג הפסח און די פיינקייט דיזער וואַרע.

Henryka Francka Synowie

Fabryka Środków Kawowych S. A.

SKAWINA — KRAKÓW.

לאָדזער נייעס.

די צעכען-פראַגע אין שטאָט-ראַט.

11,000 וואוינונגען הויבט מען אָן בויען.

(—) אַ גרויסען טייל פון דער נעכטיגער זיצונג פון שטאָט-ראַט האָט פערנומען די דיסקוסיע וועגען דעם צעכען-געזעץ, די געלעגענהייט דערצו איז געקומען צוליב דעם, וואָס מ׳האָט געדאַרפט בעשטעטיגען דאָס שאַפען פון דער אינדוסטריע-אַמט ביים מאַגיסטראַט מיט גרעסערע רעדעס זענען אַרויסגעטרעטען די יודישע ראַטמענער: ליכטענשטיין, מילמאַן, האַלענדערסקי, ד״ר שיפּמאַן און אַרוו. ווייצמאַן, ס׳האָט אויך נישט געפעהלט קיין אַנטיסעמיטישע רעדע פון ראַטמ. שוואַנקאָווסקי.

דער אינדוסטריע-אַמט איז געשאַפען געוואָרען, דאַן איז איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען דער וויכטיגער פאָרשלאַג פון מאַגיסטראַט וועגען אָנהויבען בויען די צוויי וואוינונגס-קאָלאָניעס אויף קאָנסטאַנטינער פאַלעסיע און אין ווידזעוו און די צוויי קאָלאָניעס וועט מען נאָך הייאָהר אָנהויבען בויען 11,000 וואוינצימערן.

די קהלה-קאָמיסיעס ביי דער אַרבייט.

(—) נעכטען זענען פאָרגעקומען צוויי זיצונגען פון דער

קאָמיסיע פאַר סאָציאַלע הילף

וואָס בעשטעהט פון די ה״ה: אַרוו. ווייצמאַן, פּליוואַצקי, פעטריקאָווסקי, רוס, זילבערשטיין, האָפמאַן, זעלמאַנאָוויטש און ציטרינאָווסקי.

אַלס פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע איז געוועהלט געוואָרען אַרוו. ווייצמאַן, וויצע — פּליוואַצקי.

די קאָמיסיע האָט בעטראַכט די אָנקלאַגע פון פרנס ציטרינאָווסקי, אַז מען פערטיילט קויהלען פון אַ שלעכטער קוואַליטעט. עס זענען דעלעגירט געוואָרען די ה״ה: פּליוואַצקי און ציטרינאָווסקי, וועלכע זאָלען היינט נאָכקאָנטראָלירען די קויהלען אויף די פלעצער און אויב עס וועט זיך פאַקטיש אַרויסווייזען ,אַז די קויהלען זענען פון אַ שלעכטען סאָרט, זאָל מען בעשטעלען קויהלען ביי אַנ׳אַנדערען סוחר.

די קויהלען - פערטיילונג מוז תיכף אַדורכגעפיהרט ווערען, יעדע פאַמיליע בעקומט 2 קערץ קויהלען, וואָס ווערען צוגעשיקט אַ היים, די פערטיילונג קומט פאָר לויט די שוין אַדורכגעפיהרטע רעגיסטראַציע.

עס ווערט אויך אָנגענומען דער פאָרשלאַג פון פרעזעס מינצבערג, צו ערלעדיגען די 1,800 ביטעס וואָס זענען פערהאַן אויף שטיצע. די דאָזיגע ביטעס וועלען זונטאָג, בעטראַכט ווערען.

אויך

די אַפּעלאַציע-קאָמיסיע

האָט נעכטען אָפּגעהאַלטען אַ זיצונג, די קאָמיסיע בעשטעהט פון די ה״ה: שוויאַטלאָווסקי, ציטרין, בושעזשינסקי, רוס און גלאַסען.

אַלס פאָרזיצער איז געוועהלט געוואָרען ה׳ שוויאַטלאָווסקי.

עס זענען בעטראַכט געוואָרען אַ רייהע רעקורסען אויפ׳ן בעשטימטען עטאַט, שבת אין אָווענד קומט פאָר אַ צווייטע זיצונג.

דער פרעזעס פון דער קהלה-פערוואַלטונג ה׳ מינצבערג, האָט אויפגעפאָדערט אַלע קאָמיסיעס זיי זאָלען תיכף צוטרעטען צו אַנ׳ענערגישער אַרבייט און קודם כל אַדורכפיהרען די קאָנסטיטוּאירונג.

אַ חוץ דעם זאָלען ערלעדיגט ווערען אַלע פערלעגענע ענינים אַזוי ,אַז עס זאָל מעגליך זיין צו רעפערירען אויף דער דינסטאָג׳דיגער פערוואַלטונגס-זיצונג וועגען אַלע קאָמיסיעס.

ווער ווייסט?

דעם פערגאַנגענעם זונטאָג איז פון שפּיטאָל אין „קאָכאַנוּבעק" אַרויסגעגאַנגען אַ קראַנקע פרוי, לויט ידיעות זאָל זי זיך געפינען אין לאָדז. די פרוי איז אַלט 25 יאָהר אַ טונקעלע שאַטינקע טראָגט אַ פאָקען פאַלטען און ברוינע פאַטען. אָהן אַ קאַפּעלוש און אַ העל ברוין קלייד.

ווער ס׳ווייסט וואו די פרוי געפינט זיך ווערט געבעטען וועגען דעם מיטצוטיילען דעם נאָהענטען פאָליציי קאָמיסאַר יאַט אָבער טעלעפאָנירען 5957.

מעלדונגען.

פון דער :: אַלקס-ביבליאָטעק א. נ. פון א. ד. גאָרדאָן.

די ביבליאָטעק-קאָמיסיע איז מודיע, אַז עס איז איינגעקויפט געוואָרען אַ גרעסערע צאָהל ביכער פון די נייעסטע העברעאיש-יודישע ליטעראַטור. ס׳איז אויך צו בעקומען די לעצטע אויסגאַבען פון ארץ-ישראל. די ביבליאָטעק איז טעטיג 4 מאָל וועכענטליך: זונטאָג, דינסטאָג, דאָנערשטאָג פון 7 — 9 און שבת פון 5—7 אָווענד. דער מאָנאַט-אָבצאָהל איז אַ מינימאַלער. פאַר אַרבייטסלאָזע און שילער אַ ספּעציעלע הנחה. ס׳איז אויך פריש איינגעקויפט געוואָרען אַ טראַנספּאָרט פון העברעאישע קינדער-ליטעראַטור. 812

איינשרייבען קען מען זיך אין די בענדערמאָנטע טעג אין סעקרעטאַריאַט פון דער ביבליאָטעק, שיענקיעוויטשאַ 35.

ביים אנהויב פון סקלעראָזע אין די בלוט-אַרטעריעס

ברענגט דאָס נאַטירליכע ביטער-וואַסער

Franciszka Józefa

צו רעגעלמעסיגען שטיהלגאַנג. פערקלענערונג פון הויכען בלוט-דרוק און ווידערשטאַנדס-קראַפט. די מייסטערס פון דער הייל-קונסט לויבען דאָס אַלבעקאַנטע פראַנץ-יאָזעף-ביטער-וואַסער, ווייל עס מילדערט די שוימונגען אין מאָגען און קישקעס.

צו בעקומען אין אַלע אַפטייקען און סקלאַד-אַפּטעטשנעס.

16-טע מלוכה-לאָטעריע

5. קלאַס 7. טאָג.

10.000 זל. — נ. 22810.

5000 זל. — נ״נ: 8022 50873 51489 69566 71127 100735 101930

3000 זל. — נ״נ: 44951 73240 74013 80490 99677.

2000 זל. — נ״נ: 1984 102931 120727.

1000 זל. — 1607 2582 19316 19391 26205 26740 32494 46968 73505 77465 84774 99225 101730 108005 108209 117225.

600 זל. — 495 13361 14377 25277 34474 36262 65652 69968 70473 70844 82552 101455 104949 111791 113763 119661 122347 129657 129777.

500 זל. — 769 8559 15143 16700 20040 20173 26406 29061 38952 42455 43951 45048 54344 54416 59097 68819 80139 82979 85226 87271 87931 89933 92259 93900 99283 99381 101908 100184 112665 115107 117526 125087 126253 126345 129211.

טאַבעלע פון אַלע געווינסען און קרנ׳ס קען מען נאָכזעהען טעגליך פון 8 אַ זייגער פריה ביז 7 אַ זייגער אָווענד אין דער בעריהמטער מיט גליק גרעסטער און עלטסטער קאָלעקטור

E. Lichtenstein i S-ka

ŁÓDŹ, Piotrkowska 72

Warszawa, Marszałkowska 146

Centrala kolektury

לאָסען צו דער V-טער קלאַס זענען נאָך צו בעקימען.

די ציהונג דויערט ביז׳ן 18 אַפּריל ה. י. איינשליסליך. קאָלאָסאַלע סומעס צו געווינען, אַלע גרעסטע געווינסען פאַלען געוועהנליך ביי אונז.

בעמערקונג: צוליב דער גרויסער נאָכפראַגע אויף אונזערע לאָטעריע-צעטלען זעהען מיר פאָר, אַז זיי וועלען פערפעהלען, דעריבער בעטען מיר אונזערע ג. קליענטען צו פערזעהען זיך וואָס פריהער מיט אונזערע לאָסען.

אויסווערטיגע קענען איינצאָהלען אויף אונזער קאָנטאָ

P. K. O. אויף לאָדז № 64-209

מיר רופען צו קויפען לאָסען! העכסטע צייט!

קו-נסט-זיידע

עס ווערט אָנגענומען צום טרייבען אויף מאַשינען-שטאַפּירונג זיידע-מאַשינע, ביז די פיינסטע נומערן זיידע. פון קמליכע רעיעלע אויספיהרונג. אויף פערלאַנג ווערט אויסגעארבט ראַללען.

Mechan. nawijalnia sztuczn. jedwabiu

T. GLEIBERG i L. SZWALBE, ŁÓDŹ

797 Wólczańska 15, tel. 39-72.

MAGAZYN OBUWIA

Alfred HEINE

POMORSKA 24

(Średnia)

עמפפעהלט אין אַ גרויסען אויסוואַהל

שיך

מענער דאַמען און קינדער

די פירמע איז געוואָרען בעשאַנקען אויף דער אויסשטעלונג אין לאָדז מיט אַנ׳אַנערקענונגס-דיפּלאָם פאַר די סאָלידע אויספיהרונג. צוגענגליכע פרייזען.

מיר פערלאַנגען

וואָס איז זייט 40 יאָהר אַנ׳אויסגעפּרובטע נאַהרונג פאַר קינדער.

בלוטיגער געשלעג אין פאריז

צווישען יודישע און רומענישע סטודענטען צוליב די רומענישע פאגראמען

פאריז. (י. ט. א.) אין לאטיינישען קווארטאל אין פאריז איז געקומען צו א שארפען צוזאמענשטויס צווישען די יודישע און קריסטליכע סטודענטען פון רומעניען.

די פארגעשיכטע פון דעם קאנפליקט איז פאלגענדע: אין פאריז האבען עקזיסטירט 2 בעזונדערע פעראיינען פון יודישע און קריסטליכע סטודענטען פון רומעניען. די רומענישע רעגירונג און די פאריזער אוניווערזיטעטס־מאכט האבען אויסגעאיבט זייער דרוק, כדי די ביידע פעראיינען זאלען זיך פעראייניגען. ענדליך איז געשאפען געווארען אן'איינהייטליכער פעראיין פון רומענישע סטודענטען אין פאריז" וואס צעהלט 300 מיטגלידער. די פערוואלטונג פון פעראיין בעשטעהט פון יודישע און קריסטליכע סטודענטען.

נאך די געשעהענישען אין זיבענבירגען איז ענטשטאנען א שארפע מיינונגס־פערשידענהייט צווישען די יודישע און קריסטליכע סטודענטען. די יודישע פערוואלטונגס־מיטגלידער האבען געפאדערט, אז דער פעראיין זאל פראטעסטירען געגען די פארבארישע סטודענטען־אנפאלען אין זיבענבירגען. די קריסטליכע סטודענטען זענען אבער דערויף נישט מסכים געווען. ערשט די אלגעמיינע פערזאמלונג פון די פעראיינס־מיטגלידער האט געדארפט אננעמען אן'ענטגילטיגען בעשלוס וועגען דעם ענין. דער פערלויף פון דער פערזאמלונג איז געווען זעהר שטורמיש. די אנטיסעמיטישע סטודענטען האבען געפאטשט דעם פארזיצער פון פעראיין, וועלכער געהערט צו א פראגרעסיווער גרופע. פראפ. ראלי טרעט האט געהאלטען א פראוויצירענדע, יודענפרעסערישע רעדע, וואס האט ארויסגערופען שארפע פראטעסטען מצד די יודישע סטודענטען. דאן איז אויסגעבראכען א בלוטיגער געשלעג צווישען די יודען און די אנטיסעמיטען, מען האט זיך גענענזייטיג בעווארפען מיט שטוהלען און שטעקענס איין טייל סטודענטען פון ביידע צדדים זענען פערוואונדעט געווארען. ענדליך איז דער פאליציי געלונגען בעזייטיגען פון זאל אלע פערזאמעלטע.

צוריקגעצויגען א יודענפיינדליכען צירקולאר

צוליב אן'אמעריקאנער הלואה.

ווי ען (י.ט.א.) די ראדיקאל־ציוניסטישע וואכענשריפט „נייע וועלט" טיילט מיט פון בוקארעשט פאלגענדע אינטערעסאנטע ידיעה: אין צוזאמענהאנג מיט דער פראיעקטירטער אמעריקאנער הלואה פאר רומעניען אין דער הויך פון 60 מיליאן דאלאר. האט דער פראנצויזיש־אמעריקאנער הלואה־פערמיטלער ה' מאנע האט נעפועלט, אז די הויפט־דירעקציע פון דער רומענישער נאציאנאלער באנק זאל צוריקציהען דעם בעקאנטען אנטיסעמיטישען צירקולאר, וואס איז פונאנדערגעשיקט געווארען צו אלע באנקען און גרויסע אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען.

סטודענטען הוליען ווידער אין גרויסוואַרדיין

בודאפעשט 15 (ספ.טעל.) דא איז ערהאלטען געווארען א ידיעה, אז אין גרויס־ווארדיין זענען ווידער אמאל פארגעקומען אנטיסעמיטישע אונרוהען. אין שטאט זענען געקומען א'בער 100 רומענישע סטודענטען, וועלכע האבען זיך געווענדעט צום האטעל־אייגענטימער ווייסלאוויטש, אז ער זאל זיי בעצאהלען 7 מיליאן לעי אלס ענטשעדיגונג דערפאר, וואס בעת דעם פאגראם אין פאריגען יאהר האט ער, פערטיידיגענדיג זיך, פערוואונדעט א רומענישען סטודענט. ווייסלאוויטש האט זיך נאטירליך, אבגעזאגט די סומע צו בעצאהלען. די סטודענטען האבען דאן אנגעמאכט אין האטעל א שרעקליכען חורבן. דערנאך זענען זיי ארויס אויפ'ן גאס און געשלאגען אלע יודען, וואס זיי האבען געטראפען. עס איז אנגעקומען פאליציי, וועלכע האט די סטודענטען צוטריבען.

די ליבעס פון זדון

און דאס צובראכענע הארץ פון זיין פרוי.

ווארשא, 15. (טעלעפאניש).

א שטילע פאמיליען־טראגעדיע, איז נעכטען אויפגעדעקט געווארען אין ווארשאווער ראבינאט:

עס איז געקומען די שענע 35־יעהריגע רבקה פ. און מיט טרעהרען אין די אויגען דערצעהלט פאלגענדעס:

אליין איז זי א טאכטער פון א אנגעזעהענעם חסידישען יודען אין ווארשא. ווען זי איז אלט געווען 17 יאהר, דאס הייסט מיט 18 יאהר צוריק, איז צו זיי אין שטוב אריינגעקומען א זהון איבערשטעלען אן'אויזען. מיט דעם ראזיגען זהון איז אויך מיטגעקומען זיינער א זוהן, א בחור פון א יאהר 18. דער בחור, זעהר א שענער, איז איהר שטארק געפעלען געווארען און פאר דער צייט, וואס דער בחור האט ביי זיי אין שטוב געארבייט, האט זי זיך מיט איהם נעהנטער בעקענט און זיי האבען אנגעהויבען מאכען „ראנדקעס".

אזוי האט עס געדויערט עטליכע וואכען צייט. פון טאג־צו־טאג, איז זי געווארען צום בחור אלץ מעהר צוגעבונדען און סוף־כל־סוף האט זי זיך ארומגעוועהען אז זי איז שוין אין איהם גאר שטארק פערליבט.

דערווייל האבען זיך דערפון דערוואוסט רבקה'ס עלטערן און מען האט דעם בחור אנגעהויבען פערפאלגען. אבער דאס האט נאכמעהר פערשטארקט די ליבע צווישען דעם פארעל און — אין צוויי יאהר ארום האבען זיי אהן דער הסכמה פון די עלטערן חתונה געהאט.

מילא, וועגען די צרות, וואס רבקה האט זיך אנגעליטען, איז שווער צו דערצעהלען, עס איז גענוג צו זאגען, אז א סך טעג האט זי געליטען הונגער און קעלט.

אבער דאס איז איהר געווען ליב ווייל זי האט איהר מאן אויסערגעוועהנליך געליבט.

דער מאן האט אבער געהאט א שוואכקייט: אין וועלכער שטוב ער איז אריינגעקומען מאכען אנ'אויזען, האט ער זיך דארט אין עמיצען פערליבט...

פונדעסטוועגען האבען זיי אזוי אבגעוואוינט 13 יאהר צייט און זי האט געבוירען 5 קינדער.

מיט עטליכע חדשים צוריק, האט זיך רבקה פלוצלונג דערוואוסט, אז איהר מאן פיהרט א נעהנטע ליבע מיט א קריסטליכער דינסט, מיט וועלכער ער האט זיך בעקענט, ווען ער האט איבערגעמאכט אנ'אויזען אין דער שטוב, וואו די קריסטין איז אנגעשטעלט.

רבקה האט אנגעהויבען פאדערען פון איהר מאן, ער זאל איבעררייסען די בעציהונגען מיט דער קריסטליכער דינסט: אבער דער מאן האט איהר אפען ערקלערט, אז ער האט די קריסטין ליב און ער וועט מיט איהר חתונה האבען.

אזוי האט עס געדויערט ביז מיט א וואך צוריק, ווען איהר מאן איז אינגאנצען פערשוואונדען פון שטוב און גלייכצייטיג איז אויך די דינסט אנטלאפען פון איהר שטעל.

לויט ווי דאס ווייבעל האט זיך דערוואוסט, איז איהר מאן מיט דער שיקסע אנטלאפען פון ווארשא.

דער ראבינאט האט צוגעזאגט מיט דעם ענין זיך צו פעראינטערעסירען.

אויס בענקשאפט צו דער מוטער.

טראגעדיע פון א יודיש מיידעל.

ווארשא, 15. (טעלעפאניש).

ביי ישראל ראזענבערג (טווארדא 2) איז זינט א געוויסער צייט געווען אנגעשטעלט אלס קינדער־פרייליין די 15־יעהריגע יתומה זיסעל זילבערגלייט.

פלוצלונג איז דאס מיידעל נעלם געווארען און גלייכצייטיג זענען פון ראזענבערג'ס וואוינונג פערשוואונדען 20 דאלאר פון א קאסעטקע.

ערשט דעם דינסטאג האט ראזענבערג'ס א קרוב אויף נאוויניארסקא גאס בעמערקט דאס פערשוואונדענע פרייליין. ער האט זי געלאזט פערהאלטען און איבערגעגעבען אין די הענד פון דער פאליציי. בעת'ן פערהער האט זיך ארויסגעוויזען אז די יונגע יתומה האט איבערגעלעבט א שווערע טראגעדיע

זי איז א שעהן מיידעל. האט געענדיגט אנ'אלגעמיינע שטאטישע עלעמענטאר שול, שרייבט שען און לייענט מיט אנ'ארטיסטישער דיקציע. זי האט נישט קיין פאטער. איהר מוטער געפינט זיך אין פאריז שוין 6 יאהר צייט. אין ווארשא האט דאס פרייליין צוויי שוועסטער, אויך יונגע מיידלעך. איינע איז ארבייטסלאז און ליידט נויט און א צווייטע ארבייט ביים נייהען גומענע מאנטלען: פר"ל זילבערגלייט האט אויף פראנציסקאנער 26 וואוינען א מוהמע ב. ז—ק, וועלכע איז א שוועסטער פון איהר מוטער. די מוהמע האט אויף פראנציסקאנער 27 א געשעפט. א לענגערע צייט האט פר"ל ז. זיך אויפגעהאלטען טאקע ביי דער מוהמע, אבער,

ווי זי טענהט, זאל מען זי פון דארט האבען פערטריבען, מען האט פר"ל ז. גענומען אנצוגעהערען, אז זי זאל זיך נעהען פערדינגען צו פרעמדע און פערדינען אויף זיך. זי האט דאן אנגענומען דעם פאסטען ביי ה' ראזענבערג.

פר"ל ז. האט זיך אבער געפיהלט עלענט און שטארק געבענקט נאך דער מוטער. די מוהמע האט דערפון געוואוסט און וועלענדיג א פנים פון איהר פטור ווערען, האט זי איהר געראטען, אז אויב זי וויל טאקע פאהרען צו דער מוטער קיין פאריז, זאל זי פריהער פאהרען קיין דאנציג און פון דארט וועט זי זיך שוין גאנץ לייכט אריבערקריגען קיין פאריז מיט דער שיף. אין א געוויסען נינסטיגען מאמענט, ווען זי האט אין ראזענבערג'ס וואוינונג אנגעטראפען די אפענע קאסעטקע, וואו עס זענען געלעגען 66 דאלאר, האט זי פאר זיך דערפון צוגענומען 20 דאלאר, וועלכע זי האט אויסגעטוישט אויף זלאטים און זיך געקויפט א פאר פאנטאפעל, א קליידעל, העמד און א זייגערל פאר 10 זלאטים. מיט דעם רעשט געלד איז זי אבגעפאהרען קיין דאנציג כדי פון דארט צו פאהרען צו דער מאמע קיין פאריז. אין דאנציג האט זי זיך געבעך דערוואוסט אז קיין פאריז איז גארנישט אזוי לייכט צו פאהרען. מען דארף האבען אלע נויטיגע דאקומענטען. מיעד, אויסגעהונגערט און נידערגעשלאגען, האט זיך דאס אומגליקליכע מיידעל ארומגעוואלגערט איבער'ן וואקזאל, דארט האט זיך איבער איהר מרחם געווען א פוילישער באהן־בעאמטער, וועלכער האט זי מיטגענומען קיין ווארשא און קומענדיג דא אהער, איז זי אוועק וואוינען צו א קרובה אויף נאוויניארסקא.

פון דער פאליציי איז פר"ל זילבערגלייט איבערגעשיקט געווארען אין רשות פון פריערענס־ריכטער פאר מינדער־יעהריגע פערברעכער. דארט האט זי מיט טרעהרען אין די אויגען ענטפלעקט איהר גאנצער טראגעדיע. דער ריכטער האט זיך פעראינטערעסירט מיט'ן גורל פון דער אונגליקליכער יתומה, וועלכע איז אנ'ארענטליך און א צנועה'דיג קינד.

Dr. med. ST. HEINRICH
POMORSKA 10, tel. 47-67.
ספעציאליסט פאר קינדער־ און אינערע קראנקהייטען. בעהאנדלונג מיט קינסטליכע בערגזון־בעשטראהלונגען (קווארץ־לאמפען). נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG
ספעציאל־ארצט פאר מאגען־, דארם־, לעבער־ און אינערליכע קראנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגא)
טעלעפאן 24-44
נעהמט א פון 10 ביז 12 מיטאג און פון ביז 8,30 אווענד; זונטאג פון 10—1 מיטאג.

וואס האבען די יודען פערלוירען

און וואס האבען זיי געוואונען פון דער וואהל־קאמפאניע.

פון דעפ. ד"ר י. ראזענבלאט.

די וואהלען זענען שוין פערענדיגט און מ'קאן איצט רוהיג און אביעקטיוו אפשאצען די דערגרייכטע רעזולטאטען. צאהלמעסיג זענען זיי שלעכטע, בפרט — אין סיים. מ'האט געהאט צו קעמפען מיט אזעלכע שוועריגקייטען, מיט אזעלכע אונערווארטעטע מאמענטען, וועלכע זענען ביז איצט אין אונזערע געגענטען געווען גאנץ אומבעקאנט. מיר קענען זיך נאר אפשטעלען אויף דער בעציהונג צו די וואהלען פון די יודען גופא. דורכ'ן דאזיגען ספעקטער געזעהען, קען מען פעסטשטעלען, אז די היינטיגע יודישע פארלאמענטארישע פערטרעטונג בעשטעהט פון בעוואוסטזיניגע עלעמענטען, וועלכע האבען אנ'ערפאהרונג און קאמף פאר די נאציאנאלע אינטערעסען פון פוילישען יודענטום, ווער ווייסט, צי א קלענערע, אבער קאנסאלאדירטע גרופע, וועלכע ווייסט, וואס זי וויל איז נישט בעסער און נוצליכער, ווי א גרעסערע אנזאמלונג פון מענשען, וועלכע אריענטירען זיך בכלל נישט אין די יודישע פראבלעמען. ס'וואלט געווען א פעהלער צו בעהויפטען, אז די טאג־טעגליכע, אפילו די קלענסטע יודישע וועהטאגען, פערדינען נישט, אז מ'זאל זיי שענקען די גרעסטע אויפמערקזאמקייט. שליסליך בעשטעהט דאך דאס לעבען פון א מענגע קליינע אלטאגליכע זארגען. מ'קען נישט פערלאנגען פונ'ם פשוט'ען מענשען, ער זאל קענען אונטערשיידען צווישען די גרויסע און קליינע ענינים. פאר יעדען מענשען איז דאס וויכטיגסטע דאס, וואס ס'טוט איהם וועה. ס'איז דא א שפריכווארט, אז דער גרעסטער פילאזאף פערלירט זיינע פילאזאפישע קאלט־בלוטיגקייט, ווען ס'טוט איהם וועה א צאהן.

אבער די פיהרערשאפט, זי מוז האבען ווייטערע פערספעקטיווען, זי מוז האבען די פעהיגקייט אבצושאצען און ארויסצוגעפינען פונ'ם גאנצען פערוויקעלטען לעבענס־קאמפלעקס די וויכטיגסטע פונקטען, וועלכע געהען אן דעם גאנצען כלל. מ'טאר נישט לעבען מיט בלויזע אילוזיעס. דער, וואס בילדעט זיך איין, אז די לעזונג פון דער יודישער פראגע אין פוילען שטעהט פאר דער טיר, דער וואלט פערדינט דעם פארוואורף, אז ער בעציהט זיך צום ענין לייכטזיניג. די אויפגאבע, וועלכע ליגט אויף דער איצטיגער יודישער פארלאמענטארישער פערטרעטונג, בעשטעהט אין דעם, אז זי מוז זיך בעמיהען אויסצונוצען די פאליטישע קאניונקטור, כדי וואס מעהר און מעהר צו דערגרייכען פאר'ן יודענטום, כדי וואס מעהר און מעהר צו לינדערן די שמערצען, וואס פייניגען דעם יודישען פאלקס־ארגאניזם אויף אלע לעבענס־געביטען. די דאזיגע אויפגאבע איז שווער, זי ווערט נאך בעשווערט דורך דעם אומשטאנד, וואס ס'איז נאך נישט קלאר אין איצטיגען מאמענט, ווי אזוי ס'וועט זיך געשטאלטען דאס פאליטישע לעבען אין פוילען. צי מ'וויל, צי מ'וויל נישט, מוז מען זיך רעכנען מיט'ן אומשטאנד, מיט דער נאקעטער טאטזאך, אז דעם גרעסטען איינפלוס אין פוילען האבען פאקטארען, וועלכע געהען מיט זייער אייגענעם וועג. דער וועג איז דערווייל גאר פערדעקט מיט א פארהאנג. געוויסע מאמענטען ווייזען אן, אז אין א קורצער צייט וועט דער פארהאנג זיך אויפהויבען און א ביסעל אויפדעקען דעם האריזאנט. ס'איז אויך וואהרשיינליך, אז די מאסגעבענדע פאקטארען וועלען זיך צוהערען צום קול פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע האט ביי די איצטיגע וואהל קלאר און דייטליך אויסגעדריקט זיינע וואונשען און געדאנקען, און גוטע פאליטיקער זענען די, וואס פערשטעהען קאלט אבצושאצען די ווירקליכקייט.

ווען די רעגירונג וועט זיך שטעלען אויפ'ן דאזיגען שטאנדפונקט, ווען די רעגירונג וועט איינזעהן, אז די פערטרעטער פון פוילישען יודענטום זענען זיינע נאציאנאלע עלעמענטען, וואס פיהרען א קלארע, אנ'אפענע, א ווירדיגע יודישע פאליטיק, וועלכע פערקויפען נישט דעם כלל־אינטערעס פאר א טאפ מיט לינדזען, דאמאלס וועט געשאפען ווערען א פלאטפארם פון א געמיינזאמער ארבייט מיט די יודישע פערטרעטער אין סיים און אין סענאט.

די יודישע פאליטישע האזארד־שפילער האבען געוואלט ערקלערען די רעזולטאטען פון די סיים־וואהלען פאר צופעליג, אבער אכט טאג שפעטער זענען פארגעקומען די וואהלען צום סענאט, וועלכע האבען בעוויזען, אז דאס יודענטום האט נאך מיט א גרעסערען בעוואוסטזיין, מיט א גרעסערער ענטשלאסענקייט זיך ארויסגעזאגט פאר דער נאציאנאלער אידעע. וויסענדיג, אז מ'קען פאר זיך גארנישט דערגרייכען איז מען מיט'ן גאנצען בעוואוסטזיין געגאנגען אויף א מיאוסען וועג, און אויפגעשטעלט א לאזונג אלץ צו טון כדי צו צוקלאפען נאך א יודישען מאנדאט. דער קאמף מיט די דעמאראליזירענדע איינפלוסען איז נישט געענדיגט: ער האט זיך ערשט אנגעהויבען און מוז גרינדליך דורכגעפיהרט ווערען, כדי עס זאל נישט פערסמט ווערען דער געזונטער יודישער ארגאניזם.

ODEON | APOLLO

היינט און פאלגענדע טעג!

צום ערשטען מאל אין לאדז! | דאס גרויסע מייסטערווערק א.ג.

„די וועלט איז פלאמען"

די גרעסטע אמעריקאנער עראטישע קריגס-דראמע אין 12 אקטען

אין די הויפטראלען: די הויפטהעלדין פון בילד „תחית המתים" DOLORES DEL RIO | און דער ליבלינג פון פובליקום EDMUND LOWE

די מוזיקאלישע אילוסטראציע איז ספעציעל צוגעפאסט צום בילד. — דער ארקעסטער איז בעדייטענד פערגרעסערט

CZARY

היינט גרויסע פרעמיערע! •••••••••••••••••••••••••• גרויסע אינדישע סענסאציע!

„דער רויט-הויטיגער ריטער"

רעוואלוציאנס-דראמע אין 10 אקטען פון דעם לעבען פון די ווילדע אינדישע שבטים. אין דער הויפטראלע דער אומפערגלייכליכער וועלט-בעריהמטער עקראן-קינסטלער Rod la Roque — — — געהיימנישען פון פאקירען! אומצוועהנליכע שפאנונג! מיטרייסענד שפילען! אנהייב 3.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 1½ זייגער נאכמיטאג. — — אויפ'ן ערשטען כעאנס זענען אלע פלעצער 75 גראשען 999

לעטשניצע

פון דאקטוירים = ספעצ. און דענטיסטען = קאבינעט.

פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן " מ. וואלפסאן " א. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—9 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן " מ. פעדימאן פרוי ד"ר ח. זעלדאוויטש-כראמשכא " נוסמאווא זאנד טענענבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאנ. 3-5 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3-1
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר ס. גוטענטאג " ל. פאמיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערווען-קראנק.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סמופאי " ס. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאמשקא " באל. כאן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און װע-נערישע קראנק.	ד"ר ש. ברוין " י. פאלאטיישיק	פון ½12—½3 " 6—8
ציין- און מויל-קראנקהייטען	צאהן-ארצט ם. שטעם " מ. רעזניקאוויץ " ב. משודנאווסקא " ז. קאצענבאגען	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¼—5 " 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.

קווארץ-לאמפען און גרופען-בעשטראהלונג

עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קאראנעס, גאלד-בריקען און פלאטען.

וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורט-הילף.

די עלעגאנטסטע הערען-היטען!

אנגעקומען אויפ'ן פריהלינג און זומער-סעזאן זעהר א רייכער אויסוואהל פון

הערען-היטען

פון די בעסטע אויסלענדישע און אינלענדישע פירמען.

די נייעסטע פאריזער פארבען, און ווינער פאסאנען אלץ צו ערמעסיגטע פרייזען!

HEIMAN TUROBINER, Łódż, ul. PIOTRKOWSKA 82 sklep frontowy

בעמערקונג: ס'ווערען אנגענומען היטען צום פאסאנירען צו מעסיגע פרייזען און ווערען געמאכט ווי נייע.

בימע זיך איבערצייגען! איינגאנג פון פראנט. ביטע זיך איבערצייגען!

Hallo! Hallo! Dzwoń telefon 63-30

„Pogotowie Krawieckie KIERSZA", 91 Żeromskiego 91.

Odświeżamy

garnitur za zł 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemicznie, farbowanie

Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. 199

מעבעל | קויפט נישט קיין | מעבעל

מעבעל

בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין

44 מעבעל-געשעפט גדאנסקא (דלוגא) טעלעפאן 56-62 44

CH. ŁAZNIK

[illegible] מעבעל [illegible]

בעמערקונג: אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, [illegible]

איילט דער יום-טוב רוקט אן

נאר פאר 250 ווערט איבערגעמאכט און איבער געפאסאנירט דאמען און מענער-היטען ווי אויך קינדער-היטען פון גאר א לט ווערט געמאכט געגצליך נייע, לויט די נייע מאדעלן און פאסאנען פינקטליכע אויספיהרונג און רעעלע בעהאנדלונג. גלייכצייטיג קאנט איהר בעקומען אין א גרויסען אויסוואהל אלע ארט דאמען און מענער-היטען צו ביליגע פרייזען. געדענקט די אדרעס ליטא-מירסקא 2 (האטעל גאס) אדער זגערסקא 20.

••• NOWOŚĆ •••

צום פריהלינג קרעטען = פאלטענס | צום זומער גאזעלען און פיקסען

צום ווינטער

לאפקאווע פאלטענס ala ברייטשוואנצען

עמפפעהלט אויף גינסטיגע בעדינגונגען

Nowość 12 A. Fiszlewicz 12 Nowość

NARUTOWICZA

Telefon 34-66.

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 63-37

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר וואלינסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3—4
ד"ר קערשנער	קינדער קראנקהייטען	9½-12 4-5
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	11—1
ד"ר לוביטש	הויט-און געשלעכטס-קר.	12—1
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	12½—2
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12—1
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע-קראנקה.	1—3
ד"ר בערנסאן	פרויען און געבורט-הילף	3—4

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א. א. ווי פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג איינשפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג—היזיטען אין שטאט.—אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ווי אויך א דענטיסטישער קאבינעט.

ד"ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	10—2 נמ.
ד"ר לאזשינסקי סמאראפאלסקא	צאהן-ארצט	3—7

קינסטליכע ציין, קאראנען, מאסטען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

וויכטיג פאר בעל-שמחות

איך גיב אויף אפנויז

געפעסער, גאפעל, לעפעל, מעסער, ווינער שטיהל א. אז. וו. צו ביליגע פרייזען! עכט כשר!

מיט אכטונג פרידוואלד, פאלודניאווא 10.

בעמ.: דער זאל ווערט אויך אבגעגעבען אויף חתונות.

ווייכטיג פאר ה"ה פריזיערס!

העלניש בלומען-וואסערן גור 3.50 א קילא

וועזשעטאל " 2.00 "

פיקסין צום ראזירען " 7.65 "

ברילאנטין " 3.60 "

פראנצויזישער לאקיר " 45 גר. א דעקא

עמפפעהלט די פערפומעריע

M. WOLMAN

12 ZAWĄDZKA 12

ס'איז אנגעקומען פראנצויזישער פערלאווע לאקיר 50 גר. א דעקא.

פאר אנגראסיסטען ראבאט. 476

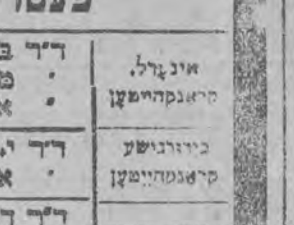

אויף גינסטיגע בעדינגונגען! מעטאל-בעטען, שפאציר-וועגעלעך, מאטראצען געבעטע, דרוטענע ווי אויך צו האלץ' בעטע „Patent" לויט פאס - וואש-טישען און ווינמאשקעס אטבילינסטע

אין פאבריקס-לאגער

"DOBROPOL" Łódż

Piotrkowska73wpodworzu

צום ווינטער-סעזאן

עמפפעהלט

קאנסטאנטינאפאלער

כאלווע

בעקאנט פון זייער געשמאק און פאר מלחמה-קוואליטעט, ווי אויך RACHAT-ŁOKUM

און אנדערע זיסקייטען. 986

Z. ANGIELEWICZ, Narutowicza 8.

Dr. med.

STUPEL

Szkolna 12

ספעציאליסט פאר הויט, האר און וועגערישע קראנקהייטען, [illegible], [illegible] עלעקטרא-טעראפיע.

יעדען טאג פון 12—3 נאכמ. און פון 6—9 אווענד.

לעטשניצע-פרייזען.

טלתים-פאבריק

אויסארבייטונג פון האלבע, האלב-האלבע, וויינענע טלתים פון מעקישע, ווי אויך טלתים-קטנים הארם און דעמאל [illegible] אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל

ביי א. ה. ציטרינאווסקי קאמיענא 1.

אין בעסטען טויער פארטער, קומט און איבערצייגט אייך! 298

בעמערקונג: מ'קויפט אויך אויך אלטע טלתים צו וואשען.

CASINO

די לעצטע טעג! • די גאנצע וועלט רעדט וועגן דעם פילם. • די לעצטע טעג!

פילם-מייסטערווערק פון גרעסטער עמאציע, פון נישט בעפלעקטער גאטליכקייט און וויגען געלעכטער.

מיטרייסענדע סימפאניע פון געלעכטער און טרערן, וואס קרעאירט דער איינציגער גרויסער וועלט-קינסטלער. דער שעפער פון „גאלדפיבער" און „קונדס"

דער ציר

CHARLIE CHAPLIN

SPLENDID

היינט גרעסטע סענסאצ. פרעמיערע פון איצטיגען סעזאן !!!

„דער מאן מיט דער בריטש"

דאס פרעכטיגסטע מייסטערווערק פונ'ם געניאלסטען העלדישען ארטיסט. נאך ביז איצט נישט געהערטע מיטרייסענדע קאמעדיע-דראמע.

אין דער הויפט-ראלע: אין דער הויפט-ראלע:

DOUGLAS FAIRBANKS

דער עדעלסטער און סאמפאטישסטער בעליבטער פילם-ארטיסט,

דער אונפערגלייכליכער העלד פונ'ם פילם:

„דער גנב פון באגדאד"

מוזיקאלישע אילוסטראציע אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאווסקי.

אנהויב 4.30 א זייגער נאכם. אנהויב 4.30 א זייגער נאכם.

ליטעראר.-קינסטל. טעאטער

„GONG"

אין לאקאל פון קינא-טעאטער

„LUNA"

אונטער דער לייטונג פון

WALERY JASTRZĘBIEC.

טעגליך 2 פארשטעלונגען; 7.45 און 10 אין אווענד.

זונטאג און יום-טוב — צו 3 פארשט.: 5.45, 7.45, 10 אוו.

היינט און טעגליך! גאסטשפילען פון דער בעקאנטער. וויענער זינגערין TONI SCHÜTZ ווי אויך דער ארטיסט פון טעאטער „Qui pro Quo" Stanisław BELSKI

פראגראם נומער 14

כעזאן מערין

אונט. נאמען:

מערין-סערענאדע אין 12 בילדער פון ד"ר פיעטראשעק. שער, שענין, סולים, באלסקי און אנדערע. — מוזיק פון ט. סיגעטינסקי, לידוער און אנד.

עס נעהמען אנטייל: Wł. Jzśkówna, Cz. Popielawska, Hanka Runowiecka, Toni Schütz Serafina Talarico, S. Belski, G. Cybulski, B. Kamiński, A. Nowosielski, S. Sielański, Z. Duranowska, J. Borowska, Z. Liszewska ווי אויך דער באלעט אין בעשטאנד פון: T. Teskiewicz אין דער פרימאבאלערינא K.Pałczyńska און באלעטמייסטער Irena Sobóltówna און דער שפיץ E. Wojnar.

1) צלט וויען; 2) פאסירונג אין דער נאכט; 3) די פערליבטע; 4) דער וואהנזיניגער פיראט; 5) באנק קאנכאר; 6) יאשקובנא האט דאס ווארט. 7) פאפטשע און גאפטשא; 8) קעץ אין מערץ; 9) אנ'אגיטאטאר צו פערדינגען; 10) A.B.C. 11) טויט פון דער פלמע; 12) דער יונג-גווארענער פאוסט.

מוזיק. לייטער: T. Sygietyński רעזשי: W. Jastrzębiec קאנפערענסיערקע: Wł. Jaśkówna i Bolcio Kamiński

קאנצערט-מייסטער: W. Lidauer טענץ און עוואלוציעס: E. Wojnar דעקאראציעס: קונסט-מאלער S. Frasiak

---

קינא

IMPERIAL

16 זאוואדזקא 16

ערעפנונג פון גרעסטען קינא אין לאדז! ערעפנונג פון גרעסטען קינא אין לאדז!

„דאס גאסען-מיידעל"

א טראגעדיע פון דעם לעבען פון א מיידעל פון דער האלב-וועלט. אין דער הויפטראלע Lia Mara i Alfons Fryland :::

אויסערן פראגראם: פרעהליכער פארס אין 2 אקטען

Grand-Kino

היינט און טעגליך!

דער לאנג - ערווארטעטער אין גאנץ לאדז גרויסער פילם א.ג.

Chang

דער פילם „Chang" איז געווארען דעמאנסטרירט אין גאנץ אין דער געגענווארט פון די גרעסטע מלוכות און האט דערוועקט דעם ענטוזיאזם ביי די צושויער, דערביי האט טשעמבערלען און בריאן בעדאנקט דעם לייטער פון דער פילם-עקספעדיציע „Chang" דעם מאיאר M.C.Cooper

פרעסע-שטימען וועגען פילם „CHANG": „Die Welt am Abend" אופערגלייכליך מייסטערווערק, וואס ווערט געשאפען אמאל אויף צעהנדליגער יאהרען. „New-York Herold" אזא פילם ווי „Chang" האט מען ביז יעצט נישט געזעהען און מ'וועט אזוי שנעל נישט זעהען, דעריבער וועלען אלע איהם אייביג געדענקען. „Temps" אונז פראנצויזען בעגייסטערט זעלטען וועלכער פילם. „Times" אזא פילם ווי „Chang" האט די וועלט נאך נישט געזעהן, דעריבער איז ער דער רוהם פון קולטור און קונסט, נור דער „Chang" האט אונז ממש בעצויבערט מיט זיין גרויסער ווערט.

„פאלקס-הויז"

לאדז, זאוואדזקא 5

פרייטאג, דעם 16-טען און שבת, דעם 17-טען מערק פינקטליך האלב 9 א זייגער אווענד ווערט געגעבען 2 פארשטעלונגען געשפילט פון ליטערארישדראמאטישען קרייז א. נ. „שטרעבענדע צו קונסט" לאדז.

פרייטאג ווערען געשפילט די בעריהמטע 3 איינאקטערס:

דער אייביגער יוד	פיאטער קארוזא	דער דאקטאר
דראמע פון הערמאן הייערמאן אין 1 אקט	דראמע פון ראבערט בראקא אין 1 אקט	שפאס פון שלום עליכם אין 1 אקט

שבת ווערט נעשפילט די בעריהמטע פיעסע פון אסיפ דימאוו

„שמע ישראל"

דראמע אין 3 אקטען, — רעזשיסירט דורך — יצחק טאבאינסקי.

ארראנזש. געזיכערט.

ליטער.-דראמאטישער קרייז

„שטרעבענדע צו קונסט"

לאדז.

בילעטען צו בעקומען אין טאג פון די פארשטעלונגען ביי דער קאסע פון „פאלקס-הויז", זאוואדזקא 5

נייה = מאשינען

קויפט נישט בעפאר ביז איהר וועט נישט בעזוכען מיין אגענטור פון די בעסטע מאשינען אויף לייכטע בעדינגונגען, קומט איבערצייגט אייך ביי י. שטשענשליווי אלעקסאנדריסקא 27 (מרדכי גבאי'ס גאס). 457

בעמערקונג: רעפעראטור אויף דער שטעל.

Dr ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27, tel. 51-78.

הויט און וועגעריש קראנקהייטען און ליבע-אקל אינגאם. עסט אן פון 4—7 אין אווענד.

פארצעלאן

די זייט 20 יאהר עקזיסטירענדע

פארצעלאן - מאלעריי, קילינסקי 96

פערקויפט געמאהלט פארצעלאן צו מעסיגע פרייזען. נעמט אויך אן צו מאהלען פערשידענע קאנטען און בלומען צו סערוויזען. עס ווערט אויך אנגענומען פערשידענע מאנאגראמען און אויפשריפטען פאר רעסטאראציעס.

Biuro Próśb

przy ul. PAŃSKIEJ 1

ש. האכבערג טעל. 36-77

בעמערקונג: איך נעהם אויך אן צו ערלעדיגען דאכאדאחי דזשונאניעס אויפ'ן יאהר 1928. 848

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.

Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.